

LUKA

¹ Tiyopilasi tam taniwaga dewadewam. Awai u hayata hi waawala naka lawa hi maga duma hi wileta ipa hina giluma hopunehi. ² Yesu a baha tu limoinena po tu bagibagiyena anani wawala ugolina hi bahebaheya hi giluma hopunehi. ³ Geka ginoulihi hai ani wawala ugolihi a todi ma a inugohiyahiyawehi po i nenei naka i dewadewa duma yaka a giluma dumaluhi tam Tiyopilasi bimgei. ⁴ Ma geka a dewadewaya naka apo ginouli atapuhi hi palipaliwelem moinana una hanapugeya.

Yoni bapatiso houga gunina hi wipaliweleneya

⁵ Heloda a houga wiwasawasa u Yudeya ma tu witalaguyaba gehouna gowana Sakaliya tauna Abiya a bagibagi tu woiteyana i mamae. Agona gowana Elisabeta tauna Alona gugunigei i nei. ⁶ Hai luwaga Yaubada matana hi dumalu po a lugagayo po a palihanahanapu atapuhi hi iponawogogogehi. ⁷ Tamogi ega natuhi babana Elisabeta naka alinawa ma i wikeduluma po Sakaliya amaka i wibada.

⁸ Iyeta gehouna Sakaliya witalaguyaba bagibagina i laidumaluya Yaubada u matana. ⁹ Ma tu witalaguyaba hai dewa naka wikibu po wikibugei i welutahaya po ipa apo tauna dadi ina apuya. Ega yaka i lui gae Guyau a numa dalabu baneina u hinena. ¹⁰ Ma lawa atapuhi noka hougana dadi i apapuya naka u uputa hi laupali.

¹¹ Ma Guyau a tu winoyanoya dadi ani'mapuna u awala hinebawanei i lugeleteya. ¹² Hougana Sakaliya i gagaleya po i goholi ma matouta i geini. ¹³ Ma Yaubada a tu winoyanoya i baha i pa, ‘Sakaliya, ega una matomatouteu. Yaubada amaka am lupali i nonoli po agom Elisabeta apo natum olotona ina guni. Apo gowana Yoni una hiyawi. ¹⁴ Apo ina tutuipeili hougana una kaoha po una kaoha duma ma gasi lawa magomagouhi apo hina kaoha. ¹⁵ Matababana Guyau u matana apo tauna lawa baneina. Apega wine po umauma kadikadidilihi ina umuma. Ma hina guniguni hougana apo Alugo Woiyawa ina wihogoya po ina mamae po houga magomagouna. ¹⁶ Ma tauna apo Isalaela lawahi ina buinihi po hina luhagawilehi Guyau Yaubada ugolina. ¹⁷ Tauna apo Guyau u naonei ina tahaya mai a nugotuhu po a wipoya mei tu bahapiko Elaisiya. Ama po natu tauna apo ina winugoemotahi po tu wiponahahalena dewadumaluna ugolina ina hounihi. Ma Guyau ubeina lawa ina wononogogehi.’

¹⁸ Sakaliya i baha nae tu winoyanoya ugolina i pa, ‘Iyowai apo geka a wikawamoineya babana tau amaka a wibada ma agou i wikeduluma.’

¹⁹ Ma tu winoyanoyana a baha i wimiheya i pa, ‘Tau Gabeliyela houga magomagouna Yaubada u matana a towotowolo. Ma tauna i himiliu po a nei ugolim geka tuwega dewadewana ipa a paliwelem. ²⁰ Tamogi u baha ega uta kawamoineya ma agom a houga wigunaguna ugolina apo una limoineya. Ma ega uta kawamoineu yaka apo una wigumgum po ega ponam a sigana iyeta noka

ugolina anona ina lugeleteya.'

²¹ Lawa boluhi u uputa hai wiotonana ugolina ma hi pa, 'Iyowai po Sakaliya a mae i dao numa dalabu baneina u hinena?' ²² Hi otonana ma Sakaliya i hopu mai po hi pa, 'Nugote Sakaliya numa dalabu baneina u hinena awai i galeya, po ega emoemotana ina baha ma nimanei e ibaabani.'

²³ Iyeta wabihaga hi nae ma apoma Sakaliya a bagibagi atapuhi i wikkokowihi ma apoma i gunawileya a u meyagai. ²⁴ Ma a bagibagi hi kokoe po gaogao ega ita dao ma agona Elisabeta i koiba po tuawana hau numa i mamae wamahiya nimittutu hi kokoe ma i pa, ²⁵ 'Amalai apoma Guyau i haguwe po u wialinawa wihinimayana lawa u matahi i wihaleya.'

Yesu houga gunina tu winoyanoya Maliya i paliweleya

²⁶ Elisabeta i koiba po i mamae a wamahiya magouna 6 ma Yaubada a tu winoyanoya gowana Gabeliyela i himila hopu neiyai u Nasaleta, Galili u tupona. ²⁷ Tu winoyanoyana guguhini gowana Maliya a tuwega i neiyai. Maliya tauna hi bigeya wasawasa Dawita a guguni hewalina gehouna gowana Yosepa ugolina. ²⁸ Tu winoyanoyana i nei po Maliya ugolina i pa, 'Tinani tam. Guyau a winagana po gasi tauna tam mitehi.'

²⁹ Tu winoyanoyana a baha ugolina ma Maliya nugenugona i helele duma po a bahahi anohi i inugonugotuhugehi. ³⁰ Ma tu winoyanoyana i pa, 'Maliya, ega una matomatouta babana amaka

Yaubada i hagu lagonem. ³¹ Tam apo natum olotona una koibeya po una guni po gowana Yesu una hiyawi. ³² Tauna apo lawa baneina gehouna ma lawa apo hina wootalagiyeya hina pa, “Yaubada Gegewahagana Natuna.” Ma Guyau Yaubada apo tauna ina dewaya po wasawasa mei gogana Dawita i wasawasa pite, ³³ po apo Yakobo a guguni u hinehi ina iwasawasa houga magomagouna ina nae po ega a siga ma anani taniwaga apega ina kokoe.’

³⁴ Ma Maliya tu winoyanoyana ugolina i baha i pa, ‘Tau ega ata tawine ma apo iyowai a wigunaguna?’

³⁵ Ma tu winoyanoyana i pa, ‘Alugo Woiyawa apo ina nei po Yaubada a wipoya ina welem po ugolinei tewela waiwoiyawana una guni po gowana hina hiyawi, Yaubada Natuna. ³⁶ Am guguni wawinena Elisabeta gasi i koiba a houga wikeduluma ugolina. Tauna ipa ega emoemotana ina wigunaguna ma amalai a wamahiya magouna 6. ³⁷ Matababana Yaubada ginouli atapuhi emoemotana.’

³⁸ Ma Maliya i baha nae tu winoyanoyana ugolina i pa, ‘Tau Guyau tu wiponawogogena ma amalai awai u palipaliweleu ugoliu ina wawala.’ Ma tu winoyanoyana Maliya i nehaleya.

Maliya i witoumana nae Elisabeta ugolina

³⁹ Geka u mulina Maliya i wononogo ma i wotowolo po i nae dobu waioyana i tutani po i nae Yudeya u hinena. ⁴⁰ I nae po Sakaliya a u numa i geleta po Elisabeta i mamali. ⁴¹ Ma Elisabeta pona i noonoli po natuna managona u

hinena i'imtuilupa po Elisabeta Alugo Woiyawa i wihogoya. ⁴² Ma ponana i lata ma i wootu i pa, 'Wiwine atapuhi u hinehi tam tu kaoha lagona po tewelana apo una guniguni tauna tu kaoha. ⁴³ Aee, awai binei lunugotootogo geka pite i wawala po u Guyau hinana i witoumana mai ugoliu. ⁴⁴ Matababana am baha wimaa-mala a noonoli po tewela u managou i kaoha po i'mtuilupa. ⁴⁵ Guyau a baha u itumaganeya binei apo ina laimoineya naka tam tu kaoha.'

Maliya Guyau i huneya

⁴⁶ Maliya i pa,

'Guyau a hunena dumaya

⁴⁷ ma nuginugou hinena i wotalagae

babana u Yaubada Tu wiluyagohaniu.

⁴⁸ Tau a tu bagibagi yababayaba ma i galena tuhagau tau.

Ugolinei lawa atapuhi amalai ma i wawala po i
nenae apo hina pa tau tu kaoha.

⁴⁹ Matababana Yaubada manininagei ginouli
gegehi biugei i dewahi.

Tauna gowana i wiwoiyawa.

⁵⁰ A lunugotootogo i mewahaga hapana po
hapana ugolihi iyawoi Yaubada hi matu-
matuteuya.

⁵¹ Tauna nimana kadikadidilina i lodomi
po tu nugogegae hai wiwogatala i lunohahi.

⁵² Wasawasa gegehi hai ani tugula ugolihi i
hauhopunehi

ma tu nugohopuhopu i houna geletehi.

⁵³ Tu omhilage lawahi i wiomhiyougohi,

ma tu wigapola lawahi a nima kwakwawihi i himilihi.

⁵⁴ A paliwitumagana googata ugolihi i womomota emoteya,
ma i nei Isalaela lawahi ina haguta.

⁵⁵ A lunugotootogo Abelaham ugolina i woogeleteya po gasi googana,
po ataputa ugolita apo ina nae po ega a siga.'

⁵⁶ Ma Maliya Elisabeta mitehi hi mamae wamahiya tonuga hi kokoe ma i gunawilena meya a u numa.

Yoni hi guni

⁵⁷ Elisabeta upuna i wiyuwa po i igunaguna po natuna olotona. ⁵⁸ Ma a lawa po a guguni hi noonoli po tauna mitehi hi kaoha babana Guyau a hagu dewadewa dumana i weleya.

⁵⁹ Natuna i guni po iyeta magouhi 8 hi kokoe ma lawa hi'mboina mai. Ma hai dewa hi deweya po tewelana a wekiwekilala naka hinina hi hapi ma ipa Sakaliya hina wiwaligeheya. ⁶⁰ Ma tamogi hinana i pa, 'Apega. Apo gowana Yoni.'

⁶¹ Ma a lawa hi pa, 'Ega ita dewadewa ipa Yoni una hiyawi babana ega am bada gehouna gowana Yoni.'

⁶² Apoma amana nimahiyei hi paliweleya gowana apo iyai ina hiyawi, babana tauna naka i wigumgum. ⁶³ Ma Sakaliya ani'mgiluma i lupaliyeya po i'mgiluma i pa 'Gowana Yoni.' Ma lawa nugenugohi hi goholihi. ⁶⁴ Ma noka hougana Sakaliya a wigumgum i kokoe po i wibaabani meme ma Yaubada i wotalagiye. ⁶⁵ Lawa u liyaliyah tu mae matouta i wihogohi. Ma geka dewana atapuna tuwegana naka

Yudeya oyana i weluyayata pahi. ⁶⁶ Lawa iyawoi tuwegana hi noonoli naka hai nugohine ma hi pa, ‘Geka tewelana apo tauna iyai?’ Matababana i lugeletana dumaya naka Yaubada a wipoya tauna ugolina.

Sakaliya a bahapiko

- ⁶⁷ Yoni amana Sakaliya Alugo Woiyawa i wi-hogoya po Yaubada tuwegana i baheya i pa,
- ⁶⁸ ‘Isalaela lawahi ata Guyau Yaubada ta wota-lagiyeya.
Tauna a lawa haguta binei i nei po hau pani-pani i lupena haleta.
- ⁶⁹ Yaubada a tu wiponawogo lawana gowana Dawita gogana i himiliyai
Tu wiluyagohanita kadikadidilina.
- ⁷⁰ Tu bahapiko waiwoiyawahi hi palipaliwituma-ganeta hi pa,
- ⁷¹ Tu wiluyagohana apo ina himili yaka tauta ata gawiya
po tu wihinigigiyeta hai manini ugolihi ina luyawahita.
- ⁷² Ma i baha i pa apo googata ina lunugotooto-gogehi
po a wiwogatala waiwoiyawana nugonei ina gae.
- ⁷³ Mei gogata Abelaham ugolina i igwala,
naka pite i paliwitumaganeta.
- ⁷⁴ Tauna ata gawiya u nimahi apo ina halota
po tauna apo ta pupouleya ma apega ta lowogeyea.

- ⁷⁵ Yaka houga magomagouna ata luyagohana
iyetahi ugolihi ata dewa apo hina wi-
woiyawa po ina dumalu tauna u matana.
- ⁷⁶ Ma tam natuwe, Yoni, apo Yaubada Gegewaha-
gana a tu bahapiko.
- Apo Guyau u naonei una tahaya
po a tahaya una diuya.
- ⁷⁷ Ma lawa una paliwelehi naka Yaubada apo hai
apapoe ina paligigilihi
ma luyagohana hina tuhagaya.
- ⁷⁸ Ata Yaubada a lunugotootogo po a
woideedeyana,
apo luyagohana yayatana namanamalina ina
dewaya po ina lalanita.
- ⁷⁹ Apo yadei ina lalana hopu mai iyawoi hilage
loguna u hinena ta mamae ataputa ugolita,
po dumola tahayana ugolina aeta hounana ina
laidumaluya.'
- ⁸⁰ Tewelana Yoni i lalata ma a winugonugotuhu
hi lalata. Ma hau balabala yababayababa i meme
nae a sigana a houga i geleta po Isalaela lawahi u
matahi i wogeletena meya.

2

Yesu hi guni (Matiu 1.18-25)

- ¹ Noka hougana Sisa Ogasito a houga witani-
waga Loma u hinena ma i baha ipa apo tupo ata-
puna lawa gowahi hina giluma hopunehi. ² Geka

naka omgiluma tahatahayana Kwiliniya a witani-waga u Siliya hougana. ³ Ugolinei ma lawa atapuhi yamoha po yamoha i nena a meyagai ugolina po gowana hi gilugilumi.

⁴ Tupo Galili u hinena u Nasaleta Yosepa i wotowolo po i gae u Yudeya, meyagai gowana Betelehem ugolina. Yosepa i nae noka hosi babaña gogana Dawita noka dobunei i nei. ⁵ Ma tauna Maliya ugolina hi bigebigeya mitehi hi nae po gowahi hi gilumihi. Maliya a koibana ⁶ ma u Betelehem hi mamae po a houga wigunaguna i geleta. ⁷ Ma i wigunaguna po a tutuwoga olotona i guni po lupulugei i huma imahiyeya ma gamogamo hai gaeba u hinena i wienoya. Matababana ani wiyaghina numana u hinena ega meka babanya kwakwawina.

*Tu winoyanoya tuwega hi niyeya sipi tu galena
itete ugolihi*

⁸ Dobuna u liyaliyana naka sipi tu galena itete u pitepiti hai sipi upomgei hi gagalena itetehi. ⁹ Ma Guyau a tu winoyanoya i lugeleteya ugolihi po yayata namanamalina i yayata wiiwilehi po lowo i geinihi. ¹⁰ Ma ega yaka tu winoyanoyana i pa, ‘Ega ona matomatotouta. Ami tuwega dewadewana waikaohana a neiyai lawa atapuhi ubeihi. ¹¹ Geka amalai Dawita a meyagai u hinena Tu wiluyagohanimi hi guni. Tauna Guyau, Yaubada a Besinana lawana. ¹² Ma ani limoina naka tewelana apo a humahumana gamogamo hai ani am u hinena e eneno ma apo ona tuhagaya.’

¹³ Mala emosi ma tu winoyanoya boluhi yadei hi lugeletehi tulahina u liyaliyana po Yaubada ugolina hi yamhuna hi pa,

¹⁴ 'Yaubada Gegewahagana ta wotalagiyea po iyawoi hau hipuli i kaokaohehi ugolihi nugodumola ina mae.'

¹⁵ Hougana tu winoyanoyana i wotowolo po i gae hau yada ma sipi tu galena itete tuawahi hi pa, 'Guyau geka ginoulinha ugolita i woogeleteya ta nae u Betelehem po ta galeya.'

¹⁶ Ega yaka yagiyagina hi nae po Maliya po Yosepa po tewelana gamogamo hai gaeba u hinena i eneno ma hi tuhagahi. ¹⁷ Ma hi gagalehi po hi paliwelehi iyowai tewelana binei ma tu winoyanoya ugolihi i bahabaha. ¹⁸ Iyawoi sipi tu galena itete hai bahana hi noonoli po hi goholo dumahi. ¹⁹ Ma Maliya geka ginoulihi atapuhi nuggonei hi gae ma i toditodi naka bala tapuna. ²⁰ Ma sipi tu galena itete Yaubada hi wootalagiyea po hi hunehuneya ma hi gunawilehi. Matababana awai atapuna hi noonoli po hi gagaleya naka i laimoineya mei tu winoyanoyana i palipaliwelehi pite.

Yesu hi wigowaya

²¹ Iyeta magouhi 8 hi kokoe ma tewelana a weki-wekilala naka hinina hi hapi ma hi wigowaya po Yesu. Gowana geka yohola ega hita guni ma tu winoyanoya hi palipaligeteleya tauna hi hiyawi.

Numa dalabu baneina u hinena Yesu hi wogeleteya

²² Mose a lugagayo i baheya i pa, tutuwau hai wigunaguna u mulina hina laiyeuyeu mehi. Ega

yaka Yosepa ma Maliya tewelana hi weluwaya po hi nae u Yelusalem ipa Yaubada ugolina hina wogeleteya. ²³ Matababana Mose a lugagayo ugolina i baheya i pa, ‘Tutuwoga ololotohi atapuhi hina palipaligwalehi Guyau ugolina.’ ²⁴ Ma Mose a lugagayo i baheya i pa, ‘Bunebune luwaga bo natunatuhi luwaga ugolihiyei hai ani wita-laguyaba hina dewadewahi.’

²⁵ Noka hougana lawa gehouna dewadewana gowana Simona Yaubada tu wiponawogogena u Yelusalem i mamae. Tauna Isalaela Tu witowolo mena i ototoni ma Alugo Woiyawa i luiya. ²⁶ Ma Alugo Woiyawa i paliweleya naka apegia ina hilage a sigana Guyau a Besinana lawana ina galeyia ma apoma ina hilage. ²⁷ Tewelana Yesu tu gunina hi geleteya numa dalabu baneina u hinena ipa Mose a lugagayo hina wotagoya ma Alugo Woiyawa Simona i tahaeya po i nae numa dalabuna u hinena. ²⁸ Ma Simona tewelana i guni po u nimana ma a wimaamala Yaubada ugolina i dewaya i pa,

²⁹ ‘Guyau Wasawasa, am paliwitumagana amalai u limoineya yaka
amaka ma tau am tu bagibagi nugodumolagei una palihaleu po a hilage.

³⁰⁻³¹ Matababana amaka am Tu wiluyagohana lawa atapuhi ubeihi u wononogogeya matougei a galeyia.

³² Tauna tu meuputa hai yayata am nugotuhu galena tuhagana binei.

Ma am lawa mi Isalaela hai wasawasa binei.’

³³ Simona Yesu binei ma awai i bahebahehi naka amana po hinana hi nugogohola duma.

34-35 Ma i kawaidewedewehi ma Maliya ugolina i baha nae i pa, ‘Apo nugonugom ina wiwuwa duma babana geka tewelana tauna wekiweki-lala Isalaela lawahi ugolihi, ma apo hina whinigigiyeya. Lawa hai nugotuhu gowagowadahi apo ina wogeletehi tepanei ma lawa boluhi apo hina peu ma gehouhi hina towolo.’

36 Noka hougana keduluma odubona gowana Ana tauna tu bahapiko gehouna ma amana Penuweli ma a guguni Asa. Tauna a guguhanina ma i tawine po i mamae agona mitehi naka bolima magouhi 7, **37** ma i hiwape po i mamae naka bolima magouhi 84. Tauna numa dalabu baneina ega ita nenehaleya. Uguwa po iyeta i wootalagae po am i iyohiyeya ma i laupali. **38** Noka hougana emosina i lui gae hau numa dalabuna tewelana ubeina po Yaubada ugolina i wimaamala. Ma iyawoi Yelusalem Tu luyawahina hi ototoni atapuhi ugolihi i wibaabani.

39 Hougana tewelana hinana po amana Mose a lugagayo dewana atapuna hi ikokowi naka hi gunawilehi Galili u tupona, hai meyagai dumana Nasaleta ugolina. **40** Ma tewelana i lata po i kadidili ma nugonugona i holahola po Yaubada a nugohegoya tauna ugolina.

Tewelana Yesu numa dalabu baneina u hinena

41 Bolima emosi po emosi Yesu tu gunina hi gegae u Yelusalem Welulagona tolehana ubeina.

42 Hougana Yesu a bolima magouhi 12, hinana po amana mitehi hi gae toleha binei mei bolima emosi po emosi. **43** Ma hougana tolehana i kokoe po hai houga gunawilana ugolina tewelana Yesu

u Yelusalem ma hi nehaleya. Hinana po amana ega hita hanapugeya. ⁴⁴ Hai nugotuhu hi pa, bolu mitehi hi nenea naka tauna mitehi. Ugolinei ma iyeta atapuna hi negeya ma apoma hi tugudu po hai guguni po hai lawa u hayahi hi beiha. ⁴⁵ Ma ega hita tuhagaya yaka hi beiha po hi gunawilehi u Yelusalem. ⁴⁶ Iyeta tonuga hi kokoe ma apoma numa dalabu baneina u hinena hi tuhagaya. Tu wiatatiyana u hayahi i tugula ma i launonola ma i laubayabayada. ⁴⁷ Tu lunonolena atapuhi a hanapu po baha wimihana ugolina hi goholo dumahi. ⁴⁸ Hougana hinana po amana hi gagaleya po hi goholo dumahi. Ma hinana i baha nae ugolina i pa, ‘Natuwe, iyowai po geka u dewiyai? Amam po tau a nugodubuiyai to bibihem.’

⁴⁹ Ma tauna ugolihi i baha i pa, ‘Awai binei uheiya o bibiheu? Moina ega ota hanapugeya naka tau Amau a numa u hinena?’ ⁵⁰ Ma awai ugolihi i bahebaheya naka ega hita hanapugeya.

⁵¹ Tauna mitehi hi hopu po hi nae u Nasaleta po iponawogogehi. Ma geke ginoulihi atapuhi naka hinana a nugohine. ⁵² Yesu i lalata ma a winugonugotuhu hi lalata po Yaubada po lawa hi kawaidewedeweya.

3

*Yoni bapatiso a luguguya
(Matiu 3.1-12; Maki 1.1-8; Yoni 1.19-28)*

¹ Sisa Tibeliya u Loma i iwasawasa bolima magouna 15 u hinena naka Ponitiyo Pilato mi Yudeya hai taniwaga. Ma Heloda Galili tupona i gagalena iteteya ma walehina Pilipo Ituleya tupona i gagalena iteteya, ma gasi Talakoniti

tupona i gagalena iteteya. Ma Lisaniya Abilini tupona i gagalena iteteya. ² Ma Anase po Kayapa tauhi tu witalaguyaba tanitaniwagahi. Geka tauna hougana Yaubada a baha i nei Sakaliya natuna Yoni ugolina hau balabala yababayababa. ³ Yoni tauna i lui po i nae Yodani tupona atapuna u hinena apapoe paligilana ubeina nugobui batatisona i lauguguyeya. ⁴ Mei tu bahapiko Isaiya a baha bukana u hinena i gilugilumi i pa,
 ‘Lawa gehouna hau balabala yababayababa e iototu i pa,

“Guyau a tahaya ona wononogeya.

A tahaya ona lidumaluhi.”

⁵ Guguba atapuhi apo hina hogohi.

Oya baneihi po habuluhi apo hina hopu.

Tahaya waiwilowilowahai apo hina dumalu.

Ani nae waitupitupihi apo hina wihabuhabuna.

⁶ Ma lawa atapuhi apo Yaubada anani wiluyaghana hina galeya.’

⁷ Bolu hi hopu mai po Yoni ipa ina batatisohi naka ugolihi i baha i pa, ‘Taumi ani galenami mei mota, ugolinei Yaubada a luuyogigai iyetana ipa ona lowo haleya. ⁸ Tamogi ega emoemotami babana ami nugobui anohi ega ota wogeletahi. Ma ega tuawami ona pa, “Gogiyai Abelaham,” naka ginouli yababayababa babana a paliwelemi Yaubada emoemotana po geka gaimahi ina dewahi po Abelaham googana. ⁹ Geka hougana Yaubada ilama i wononogogeya ipa mayau u dedena ina taleya. Ugolinei ma mayau atapuna ega ita ugugo apo ina talahalehi po mayau alalatana ugolina in’omapugehi.’

¹⁰ Ma bolu hi lubayadeya hi pa, ‘Iyowai apo to dewa?’

¹¹ Ma hai baha i wimiheya i pa, ‘Iyai ugolina luilui luwaga yaka ina gutaya lawa gehouna ega ita iluilui mitehi. Ma iyai ugolina aniani yaka dewana emosina ina dewaya.’

¹² Takisi tu tama hi nei po ipa bapatiso hina waya tauhi gasi hi baha ugolina hi pa, ‘Bada, apo awai to dewaya?’

¹³ Ma tauna i baha i pa, ‘Gapola mihana a lata awai mi Loma hi bahebaheya naka ega ona huhouna lagoneya.’

¹⁴ Tu wigawiya hi lubayadeya hi pa, ‘Ma tiyai apo iyowai to dewa?’

Ma ugolihi i baha i pa, ‘Lawa hai gapola ega ona halohalohi bo koyamagei ona tamitamihi. Ma ami bagibagi mihahi ona kaohehi tamogi.’

¹⁵ Lawa hai witumagana hi lata po hi nugwilawila hi pa, nugote Yoni tauna Yaubada a Besinana lawana. ¹⁶ Yoni atapuhi ugolihi i baha nae i pa, ‘Tau eega; tau goilagei a ibapatisomi ma tauna tu gelagoniu naka e nenei. Tau ega u dewadewa awai ipa apo a aehumahuma a lupeni. Tauna apo Alugo Woiyawei po wipoya mei mayau alalatanei ina bapatisomi. ¹⁷ Anani luhapu hipana u nimana po aniani mei pegapega ina tuwaluhi po a hanali u hinena ina tuupumi. Ma nudanudahi apo mayau alalata tuwetuweneina ugolina ina apuhi.’ ¹⁸ Luguguya galenahi tapuhi po tapuhigei Yoni tuwega dewadewana i lauguguyeya lawa ugolihi.

¹⁹ Ma Yoni taniwaga Heloda i palihop-uhopuneyea babana walehina agona gowana

Helodiyasi i lawalawagi binei. Ma gasi dewa apapoe atapuhi Heloda i dewadewahi bihiyei.
20 Apoma apapoe banei dumana Heloda i dewadewaya naka Yoni hau numa panipani i tuguduya.

Yesu a bapatiso

(*Matiu 3.13-17; Maki 1.9-11*)

21 Lawa atapuhi hi bapatiso po u mulina Yesu i bapatiso. Ma hougana Yesu i laupali naka yada i gunahoeya **22** po Alugo Woiyawa i libunebuneya ma i hopu mai tauna ugolina. Ma pona yadei i hopu mai i pa, ‘Tam Natuwe a luhogalem, ma bimgei a kaoha.’

Yesu googana

(*Matiu 1.1-17*)

23 Yesu hougana a bagibagi i wawali naka a bolima magouna 30. Tauna lawa hi pa amana Yosepa,

ma Yosepa Heli natuna.

24 Heli Matati natuna ma Matati Libai natuna. Libai Meleki natuna ma Meleki Yanai natuna, ma Yanai Yosepa natuna.

25 Yosepa Matiyasi natuna ma Matiyasi Eimosi natuna.

Eimosi Nahum natuna ma Nahum Esili natuna. Esili Nagai natuna ma **26** Nagai Mata natuna.

Mata Matatiya natuna ma Matatiya Semeina natuna.

Semeina Yoseka natuna ma Yoseka Yoda natuna.

27 Yoda Yowanani natuna ma Yowanani Lesa natuna.

Lesa Selubabe natuna ma Selubabe Satiyeli natuna.

Satiyeli Neli natuna ma ²⁸ Neli Meleki natuna.
 Meleki Adi natuna ma Adi Kosam natuna.
 Kosam Elumadam natuna ma Elumadam Elu
 natuna.
²⁹ Elu Yosuwa natuna ma Yosuwa Eliyesa
 natuna.
 Eliyesa Yolim natuna ma Yolim Matati natuna.
 Matati Libai natuna ma ³⁰ Libai Simiyona
 natuna.
 Simiyona Yuda natuna ma Yuda Yosepa natuna.
 Yosepa Yonam natuna ma Yonam Eliyakim
 natuna.
³¹ Eliyakim Meleya natuna ma Meleya Mena
 natuna.
 Mena Matata natuna ma Matata Natani natuna.
 Natani Dawita natuna ma ³² Dawita Yese
 natuna.
 Yese Obedi natuna ma Obedi Bowasa natuna.
 Bowasa Sala natuna ma Sala Nahasona natuna.
³³ Nahasona Amidana natuna ma Amidana Adi-
 mana natuna ma Adimana Ani natuna.
 Ani Heselona natuna ma Heselona Pelesa
 natuna.
 Pelesa Yuda natuna ma ³⁴ Yuda Yakobo natuna.
 Yakobo Isako natuna ma Isako Abelaham
 natuna.
 Abelaham Tela natuna ma Tela Naho natuna.
³⁵ Naho Seluga natuna ma Seluga Leu natuna.
 Leu Pelega natuna ma Pelega Ebe natuna.
 Ebe Sila natuna ma ³⁶ Sila Kainana natuna.
 Kainana Apakada natuna ma Apakada Sem
 natuna.
 Sem Nowa natuna ma Nowa Lameka natuna.
³⁷ Lameka Metusela natuna ma Metusela Enoka
 natuna.
 Enoka Yaledi natuna ma Yaledi Mahalali
 natuna.

Mahalali Kainana natuna ma ³⁸ Kainana Enosi natuna.
 Enosi Seta natuna ma Seta Adam natuna ma Adam Yaubada natuna.

4

Yesu a ludadana
(Matiu 4.1-11; Maki 1.12-13)

¹ Yesu Yodani u goilana Alugo Woiyawa i wihogoya ma i gunagunawileya naka Alugo Woiyawa tauna i niyeya hau balabala yababayababa. ² Iyeta magouhi 40 u hinehi Tomodulele i laudadani. Noka iyetahi ugolihi ega it'omam po u mulina ma am i hilage.

³ Ma Tomodulelena i baha nae ugolina i pa, ‘Inapa tam Yaubada Natuna yaka geka gaimahi una baha po hina lianianahi.’

⁴ A bahana Yesu i wimiheya i pa, ‘Yaubada a Buka u hinena giluma e mamae i pa, “Lawa apegia aniani tuawana ugolinei hina lauyagohana.”’

⁵ Apoma Tomodulele Yesu i weluwaya po hi gae. Kabudala kukuna u hinena hipuli tupo wohepal i wogeleteya ugolina po i galeya. ⁶ Ma i baha nae ugolina i pa, ‘Geka dobuhi hai witaniwaga po hai wiwasawasa apo atapuhi tam a welem. Matababana i damanai u witaniwaga ugolina po tau apo iyai a lauhogaleya an'ombeneneyea ugolina. ⁷ Inapa una polopolou ugoliu yaka geka atapunana apo ina wigalimgei.’

⁸ Ma Yesu a baha i wimiheya i pa, ‘Yaubada a Buka u hinena i baheya i pa, “Guyau am Yaubada tam una polopolou ugolina po tuawana una pupouleya.”’

⁹ Apoma Tomodulele Yesu i weluwaya po hi nae u Yelusalem numa dalabu baneina u moyana i houni ma i baha i pa, ‘Inapa tam Yaubada Natuna yaka geka hosi ma una lupa hopu. ¹⁰ Matababana Yaubada a Buka u hinena i baheya i pa, “Yaubada a tu winoyanoya mi yadena apo ina baha po hina galena itetem,

¹¹ ma apo nimahiyei hina wohepam po apeg aem una toneya.”’

¹² Yesu a bahana i wimiheya i pa, ‘Yaubada a Buka u hinena i pa, “Guyau am Yaubada ega una laudadani.”’ ¹³ Hougana Tomodulele ludadana atapuhigei Yesu i ludadani po i kokoe ma i nehaleya po i nae gaogao gehouna i wiotonaneya.

Yesu a bagibagi u Galili i wiwawali
(Matiu 4.12-17; Maki 1.14-15)

¹⁴ Ma Alugo Woiyawa a wipoyagei Yesu i gunawileya u Galili. Tuwegana i gunanohaya po noka tuponana atapuna i hogoya. ¹⁵ Ma tauna hai numa dalabu u hinehi i iatatiyana po lawa atapuhi hi huneya.

Yesu u Nasaleta hi wihinigigiyea
(Matiu 13.53-58; Maki 6.1-6)

¹⁶ Apoma Yesu i nae u Nasaleta, naka anani lata meyageina. Iyeta dalabu ugolina tauna hau numa dalabu i lui mei houga daodaona i dewadewa pite. Ma i towolo po ipa in’omhiyawa. ¹⁷ Ma tu bahapiko Isaiya a buka hi weleya po i lagahi po i nae po omgiluma geka pite ugolina i geleta i pa,

¹⁸ ‘Guyau Alugona Waiwoiyawana tau ugoliu.

Tauna i wotepaniu ipa tuwega dewadewana tu dayadayabu ugolihi a guguyeya.

Tauna i himiliu ipa lawa hau panipani a paliwelehi apo panipani hina nehaley.

Ma tu matakeke hina galena meme,
po iyawoi witai u hinena he mamae apo a wikaohahi.

19 Bolima awai apo Guyau a lawa ina iluyago-hanihi ipa a baheya.'

20 Yesu bukana i lukukumi po numa dalabu a tu wihaguhagu i weleya ma i tugula. Ma lawa atapuhi numa dalabu u hinena hi todi ma hi halugeya. **21** Ma i tugudu po lawahi ugolihi i baha nae i pa, 'Baha kukuna o noonoli Yaubada a Buka u hinena naka amalai i lugeleteya.'

22 Lawa atapuhi hi kawaidewedeweya po gamonei baha waikamnahi i bahebahehi naka hi hunena dumaya. Ma hi pa, 'Iyowai ma Yosepa natuna geka pite u ibaabani?'

23 Ma ugolihi i baha nae i pa, 'A hanapugeya naka apo ona paliweleu geka baha hanahana-puhi, "Tu lumulamula, una wiluyagohana mem." Ma gasi apo ugoliu ona baha ona pa, "Awai u Kep-naum i waawala ma to noonoli geka am meyagai ugolina una dewahi." '

24 Ma i baha meme i pa, 'A baha duma ugolimi, ega tu bahapiko gehouna a meyagai ugolina hita luhogaleya. **25** Tamogi moina a paliwelemi naka Elaisiya a u houga hiwape i maga duma u Isalaela. Hougana gadiwewe ega ita atatuna naka bolima tonuga ma tupona po gomala baneina tupo atapuna hi wialoni. **26** Tamogi Elaisiya ega ita nae hiwahiwape mi Isalaela emosi ugolihi ma i nae hiwape Salepatagei Saidoni u tupona tuawana ugolina po i haguya. **27** Ma Elaisa a u houga

lepele lawahi hi maga duma ma ega gehouna ita luyawihi. Ma Neamana lawa Siliyagei tuawana i widewadewaya.'

²⁸ Hougana lawa geka bahahi hi noonolihi po hau numa dalabu uyogigai i wihogohi. ²⁹ Ma hi welutowolo po Yesu hi teina niyeya hai meyagai u uputana. Oya u tepana hai meyagai hi dewadewaya ugolina hi giyeya po ipa apo hau gubala hina dubali. ³⁰ Ma tamogi tipolihigei i honoga po i nae.

Lawa u hinina alugo apapoena i mamae Yesu i wiyangaya

(Maki 1.21-28)

³¹ Yesu i hopu po i nae Galili meyageina gehouna gowana Kapenaum ugolina po noka hosi hau dalabu lawa i wiatatiyehi. ³² Ma hi nugogohola duma a wiatatiyana binei babana a baha hi wipoya ipa lawa hina wotagoya.

³³ Noka numa dalabuna u hinena lawa gehouna alugo apapoena u hinena i mamae po ponana i lata ma i otu i pa, ³⁴ ‘Oo Yesu, tam Nasaletagei, awai ipa ugoliyai una dewaya? U nei ipa una uniyai, bo? A hanapugeya tam iyai. Tam Yaubada galinei Waiwoiyawam.’

³⁵ Tamogi Yesu alugona i lahatuutuneya i pa, ‘Ega ponam ma naka lawana una hopu haleya.’ Alugona lawana i dewaya po bolu u matahi ma i guli ma i hopu haleya. Tamogi lawana ega ita whiniwiyuwaya.

³⁶ Lawa atapuhi hi gohola dumahi po tuawahi hi ibaabani hi pa, ‘Geka wiatatatiyanana awai? Matababana a taniwagagei po maninigei alugo apapoehi e taniwagehi po he laupa hopu.’ ³⁷ Noka

tuponana ugolina Yesu tuwegana i gunanohaya po tupo atapuna i waya.

*Yesu lawa boluhi i luyawahihi
(Matiu 8.14-17; Maki 1.29-34)*

³⁸ Yesu numa dalabu i nehaleya po i nae Simona a numa ugolina. Ma Simona pohiyana wawinena i totogo. Tauna hinigugupouma baneina i waya po binei ma Yesu hi paliweleya. ³⁹ I nae po wawinena u liyaliyana i towolo ma hinigugupouma i lahaya. Ma a hinigugupouma i kokoe ma mala emosi i welutowolo po i poulehi.

⁴⁰ Kabudala i yoliyoli ma iyawoi hai lawa ugolihi totogo galenahi tapuhi po tapuhi hi neihi mai Yesu ugolina. Atapuhi ugolihi nimana i hounihi po i luyawahihi. ⁴¹ Lawa hi maga alugo apapoehi hi luinihi naka gasi hi laupa hopu ma hi ototu hi pa, ‘Tam Yaubada Natuna.’ Ma Yesu i lahahi po ega emoemotahi hina ibaabani babana hi hanapugeya naka tauna Besinana lawana.

*Yesu Yudeya i luguguya
(Maki 1.35-39)*

⁴² Yayata hau hipuli i lauhedaleyahougana Yesu noka dobuna i nehaleya po i nae meyagai ega lawa hita mimiyeya ugolina. Ma lawa hi biheya po hi tutuhagaya naka hi nugoneya po ipa ega ina nenehalehi. ⁴³ Tamogi ugolihi i baha nae i pa, ‘Tau ipa tuwega dewadewana Yaubada anani taniwaga binei a lauguguya meyagai gehouhi ugolihi gasi. Matababana geka tauna binei Yaubada i himiliu po a nei.’ ⁴⁴ Ega yaka Yudeya u tupona numa dalabuhi u hinehi i lauguguya.

5

*Yesu a hewahewali tahatahayahi i otugehi
(Matiu 4.18-22; Maki 1.16-20)*

¹ Genesaleta bogana u hadana Yesu i towotowolo ma lawa hi yamliyana gae ugolina ipa Yaubada a baha hina nonoli. ² Tauna wam luwaga hi hepahi po hi mamae i galehi ma tamogi tu ebagahi amaka hi lupa hopu halehi po hai hagida hi lauoga. ³ Yesu wam gehouna i geluya naka Simona a wam ma i baha po i lududuya po hi hopu u bogei po noka hosi i tugula ma lawa i wiatatiyehi.

⁴ Ma hougana baha i woohouni po Simona ugolina i baha nae i pa, ‘Wamna una woeya po ta hopu boga daodaona ugolina po ami hagida ona telenehi po ona ebaga.’

⁵ Ma Simona Yesu a baha i buiya i pa, ‘Bada, to luhilage malatom ma ega awai tota onaya. Ma am baha binei apo hagidahi to telena mehi.’

⁶ Hougana iyana a maga hi ononaya naka mei hagidahi hina gunagunalolohi. ⁷ Ega yaka hai lawa wamna gehouna ugolina hi luhapiyehi ipa hina haguhi. Hi nei po wamhi luwaga hi lihogohi po mei hina yoliyoli.

⁸ Hougana Simona Pita i gagalena po i tutunei Yesu u naona i'mtutonetonena ma i pa, ‘Una nehaleu, Guyau, babana tau tu apapoe lawau.’

⁹ A baha babana tauna po a lawa iyana a maga hi ononaya hi gagaleya po, hi gohola dumahi.

¹⁰ Sebedi natunatuna Yamesa ma Yoni Simona tu haguna tauhi gasi hi gohola dumahi.

Ma Yesu Simona ugolina i baha nae i pa, ‘Ega una matomatouta. Amalai ma i wawala po i nenea apo lawa una ononahi.’ ¹¹ Ma wamhi hi hepa geletehi hau hayahaya po ginouli atapuna hi nehaleya ma Yesu hi wotagoya.

*Yesu lepelo lawana i luyawahi
(Matiu 8.1-4; Maki 1.40-45)*

¹² Yesu meyagai gehouna ugolina ma lawa lepelo hinina i hogoya i nei ugolina. Ma hougana lawa Yesu i gagaleya po u naona i guli hopu hau hipuli ma i lupali gonugonuwa i pa, ‘Guyau, inapa nuginugom yaka una luyawahi.’

¹³ Yesu nimana i lodomi po lawana i wodadani ma i pa, ‘Ee, nuginugou. Amaka ma una dewadewa.’ Mala emosi ma a lepelo i kokoe. ¹⁴ Ma Yesu i baha kadicili lawana ugolina ipa ega lawa ina palipaliwelehi. Tamogi i pa, ‘Dumalu una nae po tu witalaguyaba hina galem. Ma am luyagohana binei witalaguyaba una dewaya mei Mose i bahebaheya po lawa hai ani kawamoina naka u luyagohana.’ ¹⁵ Tamogi Yesu tuwegana i gunanohaya po i lalata. Ma bolu hi liya mai po ipa hina lunonola po gasi hai totogo ugolihi ma ina luyawahihi. ¹⁶ Tamogi i’mhoe po i nae po dobu ega lawa hita mimiye hi ugolihi i laupali.

*Yesu lawa tu tootogona i luyawahi
(Matiu 9.1-8; Maki 2.1-12)*

¹⁷ Iyeta gehouna Yesu i iatatiyana ma Palisi lawahi gehouhi po lugagayo tanitaniwagahi hi tugutugula. Tauhi Galili po Yudeya meyagehi atapuhi po Yelusalem ugolihiyei hi nei. Ma Guyau a manini Yesu ugolina po tu tootogo ipa

ina luyawahih. ¹⁸ Ma lawa gehouna waigwameyameyana hau liyapa ma hi awala neiyai po hi leta ipa hina luiyeya numa u hinena po Yesu u naona hina wienoya. ¹⁹ Tamogi ega emoemotahi ipa tahaya hina tuhagaya po hina luiyeya babana lawa hi maga duma. Ega yaka hi awala geleteya hau gatowa po domo hi dewaya ma lawana anani enona mitehi hi houna hopuneya bolu u tipolihi Yesu u naonei.

²⁰ Hougana Yesu lawahi hai witumagana i gagaleya po i baha nae lawana ugolina i pa, ‘Tulau, am apapoe amaka a paligiglihi.’

²¹ Palisi po lugagayo tanitaniwagahi tauhi hi ibaabani hi pa, ‘Geka lawana iyai po Yaubada e palipaliguyoguyougeya? Ega emoemotana lawa awai apapoe ina paligigli ma Yaubada tuawana.’

²² Yesu hai winugonugotuhu amaka i hanapugeya yaka ugolihi i baha nae i pa, ‘Awai binei o inugowilawila? ²³ Memeka baha dewadewana ega ita ipilipili? Am apapoe a paligigli bo una towolo po una nae? ²⁴ Apo ugolimi a limoineya naka tau Lawa Moinau, wipoya Yaubada i weleu po hau hipuli apo apapoe a paligigli.’ Ega yaka i baha nae lawa wai gwameyameyana ugolina i pa, ‘A bahabaha ugolim, una towolo po am ani eno una awali ma una nae ma meyagai ugolina.’

²⁵ Mala emosi ma lawana u matahi i welutowolo po ani eno i enenogeya i awali po Yaubada i hunehuneya ma i nae a u dobu.

²⁶ Tauhi atapuhi hi gohola dumahi po matouta i wihogohi ma Yaubada hi hunehuneya hi pa, ‘Ginouli ega tota gagalehi amalai to galehi.’

*Yesu Libai i otugeya
(Matiu 9.9-13; Maki 2.13-17)*

²⁷ Geka dewana u mulina Yesu i hopu po i nenaе po takisi tu tama gowana Libai i galeya. Tauna anani bagibagi numana ugolina i tugutugula ma Yesu i baha nae ugolina ipa, ‘Una wotagou.’
²⁸ Libai ginouli atapuhi i nehalehi ma Yesu i wotagoya.

²⁹ Ma Libai a u numa toleha baneina Yesu binei i dewaya po takisi tu tama po lawa gehouhi mitehi hi tugula am binei. ³⁰ Ma lugagayo tanitaniwagahi po Palisi gehouhi Yesu a hewahewali mitehi hi pilipilihi hi pa, ‘Awai binei takisi tu tama po tu apapoe mitehi o’mam po o umuma gogona?’

³¹ Ma Yesu hai baha i wimiheya i pa, ‘Lawa ega hita tootogo ega tu lumulamula nugonugohi ma tu tootogo tauhi nugonugohi tu lumulamula. ³² A nenei ega ipa tu dewadumalu a otugehi ma tu apapoe a otugehi po hina nugobui.’

*Wiyohi bahabahana
(Matiu 9.14-17; Maki 2.18-22)*

³³ Ma hi baha nae ugolina hi pa, ‘Yoni a hewahewali po Palisi hai hewahewali he iyohi po anani atapuhi ega hita ananihi po he laupali houga daodaona ma am hewahewali he’mam po he umuma.’

³⁴ Ma Yesu i’mpaliluwatuwa i pa, ‘Itapa tu tawine olotona a tawine tolehana ugolina tauna ita mamae, moina apo a toumana hita iyohi? Apega.
³⁵ Tamogi iyeta he nenei apo tu tawine olotona a gawiya hina wihaleya ma noka iyetahi ugolihi apoma apo hina wiyohi.’

³⁶ Yesu gasi geka paliluwaluwana i paliwelehi i pa, ‘Ega iyai luilui wouna ita papaya po luilui odubona ugolina ita hilahilama lawiteya. Inapa ina dewaya yaka naka luiluina wouna amaka i wiapapoeya ma gasi kalekona henahenamina apegaa luiluina odubona ina linanaya. ³⁷ Ma gasi ega iyai wine wouna ita hiwohiwoga hopuneya talagigoila gamogamo opihiyei hi dewadewaya odubona ugolina. Inapa ina dewaya yaka apo winena wouna ina hahaha po talagigoilana ina gunahaiya po wine ina kolologeya. ³⁸ Apega iyai ina dewaya. Tamogi wine wouna ipa talagigoila wouna ugolina hina hiwohiwoga hopuneya po atapuna ina dewadewa pahi. ³⁹ Apega iyai wine odubona ina umumaya po u mulina ma wine wouna ina umaya. Matababana apo ina pa, “Odubona i dewadewa.”’

6

*Iyeta dalabu bahabahana
(Matiu 12.1-8; Maki 2.23-288)*

¹ Hau dalabu Yesu a hewahewali mitehi ani-ani mei pegapega tanona tipolinei i nena ma a hewahewali pegapega anohi hi'mgomugomu po u nimahi hi gohohi po hi ananihi. ² Ma Palisi lawahi hi baha hi pa, ‘Ata lugagayo i baheya ipa ega hau dalabu ta wobagibagi ma iyowai po geka pite o dewadewa?’

³ Yesu hai baha i wimiheya i pa, ‘Dawita po iyawoi tauna mitehi am hi hilage ma awai i dewadewaya o hiyaw, bo eega? ⁴ Tauna i lui po Yaubada a numa u hinena palawa wailugagayona i waya po i ani ma a hewahewali i welewelehi.

Tamogi ata lugagayo i baheya ipa ega iyai ina anani ma tu witalaguyaba tuawahi.⁵ Ma i baha i pa, ‘Tau Lawa Moinau dalabu taniwagana.’

*Lawa nimana wogiyogiyona
(Matiu 12:9-14; Maki 3:1-6)*

⁶ Dalabu gehouna Yesu i lui hau numa dalabu po i iatatiyana. Ma noka hosi lawa gehouna awala hinebawana i habelu. ⁷ Palisi po lugagayo tanitaniwagahi tahaya hi bibeihia ipa Yesu hina wigouya po hi todi ma hi gagaleya hi pa, apo lugagayo ina tulagoni po dalabugei lawana ina luyawahi, bo eega. ⁸ Tamogi Yesu hai nugotuhu amaka i hanapugehi po i baha nae tu nimahabelu ugolina i pa, ‘Una nei po lawa u matahi una towolo.’ Yaka lawana u matahi i towolo.

⁹ Ma Yesu ugolihi i baha i pa, ‘Ipa a lubayademi, ata lugagayo ugolina awai i baheya ipa hau dalabu lawa tana idewadewahi bo tana iapapoenihi, bo lawa ta lauyawahihhi bo ta ununihi?’

¹⁰ Yesu i galena wiwila po atapuhi i galehi ma lawana ugolina i pa, ‘Nimam una lodomi,’ ma nimana i lodolodomi po i dewadewa meme. ¹¹ Tamogi tanitaniwaga uyogigai i wihogohi po awai ipa Yesu ugolina hina dewadewaya tuawahi hi ibaabaniyeya.

*Yesu a hewahewali winaganihi
(Matiu 10.1-4; Maki 3.13-19)*

¹² Noka hougana Yesu i gae po u oya i laupali. Ma uguwa daodaona naka Yaubada ugolina i laupali ma malitom. ¹³ I lauyayahihhi hougana Yesu tu wotagona i otugehi po u hinehi lawa magouhi 12 i winaganihi ma i wigowahi po tu wituwetuwega.

¹⁴ Tauhi naka Simona ma Yesu i wigowaya Pita ma walehina Andulu po Yamesa po Yoni po Pilipo po Batolomiu. ¹⁵ Ma Matiu po Tomasi po Yamesa Alipi natuna po Simona hi wigowaya po tu palihalena mena. ¹⁶ Ma Yudasa Yamesa natuna po Yudasa Isakaliyota Yesu apo ina nugohaleya.

*Yesu i iatatiyana po lawa i lauyawahihi
(Matiu 4.23-25)*

¹⁷ Oya tepanei hi hopu mai po a hewahewali boluhi mitehi hi towolo. Ma lawa bolu baneina i liyaliya mai Yudeya tupona atapuna po Yelusalem po Taya ma Saidoni niha labehi meyageihi ugolihiyei hi nei. ¹⁸ Hi nei ipa a baha hina nonolihi po tootogohi ina luyawahihi. Ma iyawoi alugo apapoena i iapapoenihi hi nei po hi luyagohana. ¹⁹ Ma atapuhi hi ileta ipa hina wodadani babana ugolinei wipoya i hopu po lawa tu tootogo atapuhi i lauyawahihi.

*Kaoha po nugodubu
(Matiu 5.1-12)*

²⁰ Yesu a hewahewali i galehi ma i baha i pa,
Taumi tu dayadayabu a kawaidewedewemi,
babana Yaubada anani taniwaga galimiyei.
²¹ Taumi iyawoi amalai am o hilahilage a
kawaidewedewemi,
babana apo on'omhiyougo.
Taumi iyawoi amalai o tutou a
kawaidewedewemi,
babana apo ona winama.
²² Taumi iyawoi hougana apo lawa hina
lauuyogigiyemi po hina ihinigigiyemi

po hina hapohaponimi po gowami hina
 iapapoenihi
 babana tau Lawa Moinau biugei taumi tu
 kaohadiidiga.

²³ 'Yaka omi houga witai ugolina ona kaoha po
 ona ilupalupa gae babana hau yada mihami apo
 ina lata duma. Geka pite apo lawa hina dewade-
 wami mei googata hi dewedewehehi tu bahapiko
 ugolihi.

²⁴ 'Ma kihoni tu nugodubu taumi waimonemi
 amalai,

babana amaka kamnami o idewadewahi.

²⁵ Kihoni tu nugodubu taumi iyawoi amalai o
 yamhiyougho,
 apo am ona hilage.

Kihoni taumi tu nugodubu iyawoi amalai o
 inama,
 apo ona tou.

²⁶ Kihoni taumi tu nugodubu lawa atapuhi he
 kawakawaidewedewemi,
 mei googata tu bahapiko koyakoyama hi
 kawakawaidewedewehehi.

Tu wigawiyeta luhogalana

(Matiu 5.38-48, 7.12a)

²⁷ 'Tamogi tu lunonoleu a paliwelem. Tu
 wigawiyemi ona luhogalehi po tu luuyogigiyemi
 ona dewa imahiyehi. ²⁸ Iyawoi tu paliapa-
 poenimi ona kawaidewedewehehi. Ma iyawoi tu
 paliguyogougemi ubeihi ona laupali. ²⁹ Inapa
 iyai nawatatatam ina launi yaka nawatatatam tupo
 gehouna una weleya po ina launi. Inapa iyai
 am gupouma luiluina ina waya yaka am luilui
 hota una palihaleya ugolina. ³⁰ Iyawoi ugolim he

laupali atapuhi hai luhogala una welewelehi po iyai am gapola ina winihi yaka ega una tamitami mehi. ³¹ Ma awai u luhogaleya ipa lawa ugolim hina dewadewaya naka dewana emosina ugolihi una dewadewaya.

³² ‘Inapa tu luhogalem lawahi tuawahi una lauhogalehi yaka naka apo a dewadewa awai tam ugolim? Matababana tu apapoe lawahi gasi tu luhogalehi he lauhogalehi. ³³ Ma inapa tu dewa imahiyem tuawahi una dewadewa imahiyehi yaka naka apo a dewadewa awai tam ugolim? Matababana tu apapoe lawahi naka dewana he dewedewaya. ³⁴ Ma inapa iyawoi am ginouli apo hina laidumaluhi tuawahi ugolihi una welewelehi yaka naka apo a dewadewa awai tam ugolim? Matababana tu apapoe lawahi hai lawa ugolihi he lauguta babana apo hai ginouli latana emoemotana hina lidumalu meya. ³⁵ Tamogi tu wigawiyemi ona luhogalehi po ona dewa imahiyehi. Ma ona luguta po ega wimihana ona nugonugotuhuya. Ugolinei ami meiha apo ina lata duma po taumi apo Yaubada Gegewahagana natunatuna. Matababana lawa yabayababa po tu’mboho ugolihi i lunugodewadewa. ³⁶ Taumi ona lunugoototogo po mei Amami e launugoototogo.

*Lawa geha libahibahina
(Matiu 7.1-5)*

³⁷ ‘Ega lawa gehouhi ona laibahibahih meka po apo Yaubada ina libahibahimi. Ma ega lawa gehouhi ona igouhi babana apo Yaubada ina

wigoumi. Lawa geha hai apapoe ugolimi ona winugoguluwihi po apo Yaubada ami apapoe ina winugoguluwihi. ³⁸ On'ambenena yaka apo Yaubada in'ombenenena ugolimi. Awai hogohogona po i lautepanena meya apo ina woliligeya u alomi. Matababana ginouli a lata awai u yambeneneya apo una tuhaga meya.'

³⁹ Ma gasi Yesu geka paliluwaluwana i paliwelehi i pa, ‘Lawa matana keekena apega tu matakakeke tulana ina weluwaya. Inapa ina weluwaya yaka apo hau domo hina peu gogona. ⁴⁰ Tu lunonola a tu wiatatiyana apega ina gelagoni. Tamogi tu wisikuluna houga awai a sikulu ina wikokowi tauna apo mei a tu wiatatiyana.

⁴¹ ‘Awai binei walehim u matana dubudubu e gagaleya ma tam u matam mayau tipolina ega uta genogeya? ⁴² Apo iyowai walehimna ugolina una baha nae una pa, “Walehiu, una nei po u matam dubudubu a wihaleya,” inapa tam u matam mayau tipolina ega una galeya? Tam tu wikoyakoyama. U matam mayouna tipolina una wihalena tahaeya po una galena imahi ma apoma walehim u matana dubudubu una wihaleya.

Mayau ma ugona
(Matiu 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ ‘Mayau dewadewana apega ugona kakai ina houni. Ma kakai mayouna apega ugona dewadewana ina houni. ⁴⁴ Matababana mayau atapuhi hai ugo ugolihiyei ma ta gagalena tuhagahi. Apega sitaniya u toyana kiyaha ugona una lohi

po apegia gologolowa gowana wine ugona don-adona u toyana una lohi. ⁴⁵ Lawa dewadewana u nugonugona ginouli dewadewahi he mamae apo ina hauhopunehi. Ma lawa apapoena u nugonugona ginouli apapoehi he mamae apo ina hauhopunehi. Matababana lawa nugonugona awai i wihogoya po e mamae apo gamonei ina baheya.

*Tu lunuma luwaga
(Matiu 7.24-27)*

⁴⁶ ‘Awai binei o pa, “Guyau, Guyau,” ma awai a palipaliwelemi ega ota wootagohi. ⁴⁷ Iyai ina nei ugoliu po u baha ina nonolihi ma ina dewa tagohi apo a wogeleteya ugolimi tauna galenana mei iyai. ⁴⁸ Tauna mei tu lunuma. I ludomo hopu po dobu waigaigaimana ugolina a ogola i pati tatahi po hougana goila i hopuhopu po numana i launi. Tamogi ega ita guhuya babana i wogo imahiyeya. ⁴⁹ Ma iyai u baha ina nonolihi ma ega ina dewa tagohi, tauna mei lawa numa i wogowogoya po ega ogola ita pati tatahi. Hougana goila i hopu po numana i laulauni naka mala emosi ma i guli po i laugolutena haleya.’

7

*Yesu mi Loma hai tu wigawiya tu galena itetehi
a tu bagibagi i luyawahi
(Matiu 8.5-13)*

¹ Yesu geka bahahi atapuhi i ibaabaniyehi lawa ugolihi po i kokoe ma i nae u Kapenaum. ² Noka hosi mi Loma hai tu wigawiya tu galena itetehi a tu bagibagi upuna hegohegoyana i totogo po mei ina hilahilage. ³ Hougana lawana Yesu noyana i

noonoli po mi Yudeya hai tanitaniwaga i himilihi, ipa hina nae po Yesu hina baha po ina nei po tu bagibagina ina luyawahi. ⁴ Tu tahayahi hi nae po Yesu ugolina hi bahabaha gonugonuwa i pa, ‘Geka lawana to bahebaheya a dumalu ipa una haguya. ⁵ Matababana tauta mi Yudeya i luhogaleta po ata numa dalabu i witowoli.’ ⁶ Ega yaka Yesu mitehi hi nae.

Hougana hi nae po tu galena itetena a numa hi tutuliyaliyani ma tu galena itetena a lawa i himilihi po hi nei Yesu ugolina ipa a baha hina paliweleya. A bahana geka pite i pa, ‘Guyau, ega una laigeno mem, babana tau ega u dewadewa awai ipa a winim po una lui mai u numa u hinena. ⁷ Geka binei ma tau ega ata nehi ugolin. Tamogi baha awa una baheya po apo u hewali ina luyagohana. ⁸ Babana tau gasi tanitaniwaga hai tu bagibagi taniwigana po tu wigawiya u nimau hi hounihi po a gagalena itetehi. Ma apo tu wigawiya emosi ugolina ana pa, “Una nae,” ma e nae. Ma apo gehouna ugolina ana pa, “Una nei,” ma e nei. Ma apo u tu bagibagi ugolina ana pa, “Geka una dewaya,” ma e dewaya.’

⁹ Hougana geka bahahi Yesu i noonolihi po i goholi ma i luhagawileya po bolu hi imulitagoya ugolihi i baha nae i pa, ‘A paliwelemi, yohola mi Isalaela u hinemi ega lawa awai a witumagana ata galeya po mei geka lawana.’ ¹⁰ Lawana a hewahewali hi gunawilehi po hi nena tu galena itetena a u numa po tu bagibagina a kamna dewadewana hi tuhagaya.

Yesu hiwape natuna olotona hau hilage i

witowolo meya

¹¹ Geka dewana u mulina Yesu i'mhoe po i nenaemeyagai gowana Naina ugolina naka a hewahewali po bolu mitehi hi nae. ¹² Meyageina matetana i tutuliyaliyani ma popoya hi awali po hi hopuhopu mai. Popoyana naka keduluma hiwahiwapena natuna amaka emosi hotana olotona. Ma lawa meyaginei boluhi hi wotago po tauna mitehi. ¹³ Guyau hougana hiwapena i gagaleya po nugonugona i wiywewya ma i baha nae ugolina i pa, Ega una tutou.'

¹⁴ Ma apoma i nae po halawina i wodadani potu wikeyauga hi tutowolo ma i baha i pa, 'U hewali ugolin a bahabaha, una towolo.' ¹⁵ Ma popoyana i welutowolo po i tugudu po i ibaabani ma apoma Yesu wawinena natuna u nimana i palihaleya.

¹⁶ Matouta lawa atapuhi nugonugohi i hogoya po Yaubada hi wootalagiyea hi pa, 'U hayata tu bahapiko gegena i lugeleteya,' po gasi hi pa, 'Yaubada a lawa i tudadanita ipa ina haguta.' ¹⁷ Ma Yesu tuwegianana i gunanohaya po Yudeya tuponana atapuna po meyagai Yudeya u liyaliiyana hi nonoli.

*Baha tu hihiw Yoni bapatiso i himilihi po hi nae
Yesu ugolina*

(Matiu 11.2-19)

¹⁸ Yoni a hewahewali geka ginoulihi atapuhi tauna hi paliweleya. ¹⁹ Ega yaka a hewahewali luwaga i otugehi po i himilihi po hi nae Guyau ugolina po ipa hina pa, 'Tam iyai? Tu wiluyaghana bimgei to iontonana ipa apo una nenei, bo ega tam ma lawa gehouna to ototonaneya?'

20 Ma hi nae po hougana Yesu ugolina hi laugeleta po hi baha hi pa, ‘Yoni bapatiso i himiliyai ipa to lubayadem. Moina tam i bahebahem ipa apo una nenei bo ega tam ma lawa gehouna to ototoni?’

21 Noka kabudalana ugolina lawa hai totogo po hai hilitani i wihalehi. Ma gasi lawa alugo apapoehi u hinehi i wiyangahi po tu matakeke i luyawahihi. **22** Ma hai baha i wimiheya i pa, ‘Awai o gagalehi po o noonolihi ona gunawilemi po Yoni ona paliweleya. Tu matakeke he gagalena imahi po tu aeapapoe he neneimahi po lepelo lawahi he wodewadewa meme po tu tanigapupu he launonola po lawa hau hilage ma he towotowolo meme po tu dayadayabu tuwega dewadewana he noonoli. **23** Iyai ega ita inugomagomagougeu tauna a kawaidewedeweya.’

24 Yoni a baha tu hihiwa hougana hi’mhoe po hi nenaе ma Yesu i wiwawala po bolu ugolihi i ipaliwelena Yoni binei i pa, ‘Hougana o nenaе hau balabala yababayababa Yoni ugolina ami nugotuhu ipa awai ona galeya? Ega togowa didiyala ita kwadikwadiyeya ma ota galeya. **25** Ma ami nugotuhu ipa awai ona galeya? Ega ipa lawa a wihiya gegena, bo? Babana lawa noka pite hai wihiya po hai wigapola naka tauhi wasawasa hai u numa he tugutugula. **26** Ona paliweleu awai ipa ona galeya? Tu bahapiko, bo? Moina tauna tu bahapiko tamogi tu bahapiko atapuhi i gelagonihi. **27** Matababana Yaubada a Buka ugolina tauna ubeina hi baha hi pa,
“Una galeya, u tu winoyanoya apo a himila tahaeyem

po am tahaya ina wononogogeya.”

²⁸ A paliwelemi, ega meka lawa hita guni po a gae mei Yoni. Tamogi Yaubada anani taniwaga ugolina lawa muhomuhohi tauhi hi geduma ma apoma Yoni.’

²⁹ (Hougana lawa tapuhi po takisi tu tama geka bahahi hi noonolihi po Yaubada a tahaya hi kawamoineya. Naka tauhi lolowa Yoni i bapatisohi. ³⁰ Tamogi Palisi lawahi po lugagayo tanitaniwagahi Yaubada a nugotuhu ubeihi hi whinigigiyeha, po tauhi Yoni ega ita wibapatisohi.)

³¹ Yesu i baha i pa, ‘Lawa geka hapanana apo awai ugolina a wiluweluwena niyehi po galenahi awai? ³² Tauhi mei logaloga ani gimala meyageina ugolina he tugula ma he yampalidamadamana he pa,

“Ubeimi to lauinainaga ma ega ota hala.

Ma to tutou ma ega ota tou haguiyai.”

³³ Ma Yoni bapatiso i nenei naka a omhilagena po ega wine ita umaya ma o ibaabani o pa, “Tauna alugo apapoena u hinena.” ³⁴ Tau Lawa Moinau a nenei a omniu po a umau ma o pa, “Geka lawana ona galeya, tauna tu’mlabatana po tu uma buuwa po a lawa takisi tu tama po tu apapoe.” ³⁵ Tamogi Yaubada a hanapu iyawoi ugolihi apo hina bahaya naka hanapu moinana.’

Yesu i lui lugagayo tu wiatatiyana gowana Simona a numa ugolina

³⁶ Palisi gehouna gowana Simona Yesu i igigimeya po ipa mitehi hina am. Yaka i lui Simona a u numa po hau ani am i tugula. ³⁷ Ma noka u meyageina tu apapoe wawinena gehouna

i mamae. Tauna Yesu tuwegana i nonoli naka Simona a u numa i'mam. Ega yaka wedu gaimei hi dewadewaya u hinena wakatu dimudimumuna i awali po i nei. ³⁸ Ma i nae po Yesu u mulina i towolo, aena u liyaliyana ma i tutou naka matadiligwegwena Yesu aena i lainigi. Apoma apalanei Yesu aena i hamagi po aenana i yagoni ma ugolina wakatu dimudimumuna i howogi.

³⁹ Ma Simona i gagaleya po tuawana u nungonugona i pa, ‘Itapa geka lawana tu bahapiko apo geka wawinena a luyagohana galenana waiigohina apo ita hanapugeya. Ma tauna Yesu e wodadani po apo ita hanapugeya naka wawinena wawine apapoen.’

⁴⁰ Ma Yesu Simona a winugonugotuhu i wimiheya i pa, ‘Simona, ginouli gehouna ugolim ipa a baheya.’

Ma Simona i pa, ‘Bada, ginouli awai?’

⁴¹ Ma Yesu i pa, ‘Lawa gehouna ugolina lawa luwaga mone hi tama yageya. Lawa emosi a yaga naka 5 kina ma gehouna a yaga 50 kina. ⁴² Hai yagahi ega emoemotahi ipa hina lidumaluhi yaka lawana i kawahawenehi. Ma geka hai luwagahi naka apo iyai tulahina ina luhogalena dumaya?’

⁴³ Ma Simona a baha i wimiheya i pa, ‘Nugote lawana a yaga baneina apo tulahina ina luhogalena dumaya.’

Ma Yesu i pa, ‘Naka u baha moina.’

⁴⁴ Apoma i luhagawileya wawinena ugolina ma Simona ugolina i baha nae i pa, ‘Geka wawinena u galeya. A geletai am u numa po ega aeu goilana uta weleu ma tauna matadiligwegwenei aeu i linigi ma apalanei i hamagi. ⁴⁵ Tam ega niuwe uta

yagoni ma tauna a gelegeletai naka aeu i yagoyagoni ma i nei po geka. ⁴⁶ Ega wakatugei apalau uta wololoya ma tauna wakatu dimudimumunei aeu i wololoya. ⁴⁷ Ugolinei ma a paliwelem naka a apapoe magomagouhi amaka a paligigilihi. Matababana a luhogala i lata duma. Ma iyai a paligigila ina habulu ugolinei a luhogala i habulu.'

⁴⁸ Apoma wawinena ugolina Yesu i baha i pa, 'Am apapoe a paligigilihi.'

⁴⁹ Ma iyawoi tauna mitehi hau ani am hi tugutugula tuawahih i baabani hi pa, 'Geka iyai tauna, po apapoe e palipaligigilihi?'

⁵⁰ Ma Yesu wawinena ugolina i baha nae i pa, 'A nugodumolam una nae, am witumagana i wiluyagohanim.'

8

Wiwine Yesu hi itulani

¹ Geka u mulina Yesu i kadau po i nae meyagai baneihi po habuluhi Yaubada anani taniwaga tuwegana dewadewana i guuguyeya. Ma a hewahewali magouhi 12 tauna mitehi hi nae. ² Ma gasi wiwine gehouhi hai hilitani po alugo apapoehi ugolihi ma lolowa i lauyawahih mitehi hi nae. Geka wiwinehi naka Maliya (gowana gehouna Magadala) tauna ugolina alugo apapoehi magouhi 7 i wiyagahi. ³ Ma Heloda a tu poula gowana Kusa ma agona gowana Yowana Yesu i wotagoya. Ma Susana ma gasi wiwine gehouhi. Tauhi hai gapolagei Yesu a hewahewali mitehi hi haguhi.

*Yesu tu lupehi i'mpaliluweluwuya
(Matiu 13.1-9; Maki 4.1-9)*

⁴ Lawa meyagai emosi po emosi ugolihiyei hi liyaliya nae po hougana bolu baneina hi yamtuboina naka Yesu geka paliluweluwana i baheya i pa, ⁵ ‘Tu lupehi i nae a tano ugolina po a pehi polahi i nohanohahi. I nohahi po i nenaе naka gehouhi hau tahaya hi peu po lawa hi tutanihi po kiu hi aniji. ⁶ Ma gehouhi dobu waigaigaimana ugolina hi peu po hougana hi lahalahahi naka kabudala i lalana unihi, babana hipulina ega ita niginigi. ⁷ Ma pola gehouhi hiyamoni waidonadonana u hayahi hi peu po hougana hi lahalahahi naka donadona i numa panipani unihi. ⁸ Ma pola gehouhi hipuli dewadewana ugolina hi peu po hi lata po hi ugo. Hai houga ugo naka hi ugo duma.’

Apoma Yesu i pa, ‘Taumi iyawoi waitanigami yaka ona launonola.’

*Om paliluwaluwa hai baba awai
(Matiu 13.10-17; Maki 4.10-12)*

⁹ Geka ompaliluweluwana anona awai binei Yesu a hewahewali hi lubayadeya. ¹⁰ Ma Yesu i pa, ‘Yaubada anani taniwaga hanapuna gowagowadana taumi ugolimi amaka i lugeleteya. Ma gehouhi ompaliluweluwagei apo a bahabaha nae ugolihi.

“Ma apo hina ihalu ma apegia hina galena tuhaga po apo hina launonola ma apegia hina hanapugeya.” ,

*Tu lupehi paliluweluwana anona Yesu i dedeya
(Matiu 13.18-23; Maki 4.13-20)*

¹¹ Yesu i baha i pa, ‘Geka ompaliluwaluwana anona. Pola anona naka Yaubada a baha. ¹² Pola hau tahaya hi pipeu naka iyawoi amaka Yaubada a baha hi nonoli ma Tomodulele i nei po bahanu u nugonugohi i wihaleya. Ma naka tauhi apega hina witumagana po hina luyagohana. ¹³ Pola dobu waigaigaimana ugolina hi pipeu anona naka iyawoi amaka anai kaohahi Yaubada a baha hi nonoli, tamogi ega dedehi ugolinei ma he itumagana po ega daona ma hai ludadana kabudalana ina geleta naka amaka he peu. ¹⁴ Hiyamoni waidonadonahi u hayahi pola hi pipeu anona naka iyawoi amaka Yaubada a baha hi nonoli, ma tamogi winugopilipili po wigapola po ani kaoha gehouhi he lui mai hai luyagohana ugolihi po e panihi po ugohi ega hita gugou. ¹⁵ Pola hipuli dewadewana ugolina hi pipeu naka anona iyawoi amaka Yaubada a baha hi nonoli po nugonugohi moinahi po dumadumaluhii ugolihi hi houna emotehi. Ma hai upuhegoyagei apo hina ugo.’

*Yayata paliluwaluwana
(Maki 4.21-25)*

¹⁶ Yesu i baha i pa, ‘Ega iyai lampa ita apuya ma gaebagei ita lautataya bo ani eno u gaboulina ita huhouni, tamogi anani tugula ugolina e houni po lawa he lului apo yayatana hina galeya. ¹⁷⁻¹⁸ Awai gowagowadana apo ina wihabuhabuna po lawa hina nonoli. Ma awai gowagowadana apo hina tuhagaya po hina neiyai hau yayata po lawa hina galeya. Iyowai o lautanigana ipa ona gagalena imahi. Matababana iyai ugolina awai dewadewana e mamae apo Yaubada ina luwitani tauna

ugolina. Ma iyai ugolina eega, ma a nugotuhu ipa awai habuluna e mamae apo Yaubada ina whaley'a.'

*Yesu hinana po walewalehina
(Matiu 12.46-50; Maki 3.31-35)*

¹⁹ Yesu hinana po walewalehina hi nae ugolina tamogi ega hita geleta babana bolu i lata duma.

²⁰ Ma lawa gehouna Yesu i paliweleya i pa, 'Hinam po walewalehim u uputa ma hai luhogala ipa hina galem.'

²¹ Tamogi Yesu lawa atapuhi ugolihi i baha i pa, 'Hinau po walewalehiu naka tauhi Yaubada a baha hi nonoli po he iponawogogeya.'

*Yesu houga apapoe i lidumoli
(Matiu 8.23-27; Maki 4.35-41)*

²² Iyeta gehouna Yesu a hewahewali ugolihi i baha i pa, 'Ta damana po ta nae geka bogana u tupona.' Ega yaka hi gelu hopu ²³ po hi'mkuka po hi nena ma Yesu i eno. Ma togowa baneina bogana i launi po hai wam i higuya po mei hina yoliyoli.

²⁴ Yesu a hewahewali hi nei po hi limaamahi po i towolo ma hi pa, 'Bada, Bada, ega daona ma apo ta hilage.'

Yesu i welutowolo po togowa ma boga anai guligulina i lahahi po hi todi ma noka hougana dumola baneina. ²⁵ Apoma a hewahewali ugolihi i baha i pa, 'Meka ami witumagana o hounihi?'

Ma tauhi hi goholihi po tuawahi hi yamhuna hi pa, 'Geka lawana iyai po e baha nae togowa po boga ugolihi ma he iponawogogeya?'

*Yesu lawa alugo apapoehi hi luiluiya i luyawahi
(Matiu 8.28-34; Maki 5.1-20)*

²⁶ Galili bogana u tuponei dobu gowana Gelasene ugolina hi lugeleta. ²⁷ Hougana Yesu i hauhopu hau hipuli naka lawa noka meyageinei alugo apapoehi hi luiluiya tauna ma Yesu hi witutuhaga. Houga i dao ega kaleko ita oteni po ega hau numa ita mamae ma hau kokowaga i mamae. ²⁸ Hougana Yesu i gagaleya po i wootu ma u aena i guli hopu po ponana i lata ma i pa, ‘Yesu, Yaubada Gegewahagana Natuna tam. Awai ipa ugoliu una dewaya? A laupali gonugonuwa ega una ihiniwiywau.’ ²⁹ Geka bahana i bahebaheye babana Yesu i baha ipa alugo apapoena lawana ina hopu haleya. Houga magomagouna hinina hi luiluiya po hawena hau numa panipani gulawa pawasigei he panipani ma apo ina lautuiya ma alugona e weluwaya po e niyeya hau balabala yababayababa.

³⁰ Apoma Yesu lawana i lubayadeya i pa, ‘Gowam iyai?’

Ma tauna i pa, ‘Boluiyai,’ babana alugo apapoehi boluhi tauna u hinena hi lui. ³¹ Alugohi apapoehi Yesu hi lupaliyeya po ipa ega ina himihimilihi domo daodaona u hinena.

³² Ma polo boluhi oya u hadana hi banibani, Yesu u liyaliiyana. Alugohi hi lupali gonugonuwa ipa ina palihalehi po polohi ugolihi hina lui. Ega yaka Yesu i palihalehi. ³³ Apoma alugo apapoehi lawana hi hopu haleya po polohi hi luinihi. Ma polohi oyana yapanei hi haha hopu po bogana ugolina hi halele.

³⁴ Polohi tu galena itetehi awai hi gagaleya po hi lowo po hi nae dobu baneina po pitapita tu miyehi ugolihi hi wibenabenama awai hi gelegeleta. ³⁵ Apoma lawa hi hopu po hi nae ipa awai i waawala hina galeya po Yesu ugolina hi geleta. Ma lawana alugo apapoehi hi nenehaleya naka hi tuhagaya Yesu aena u labena i tugutugula. Tauna i lukaleko po nugonugona a dumadumaluna ma hi gagaleya po hi matouta. ³⁶ Ma iyawoi geka dewana hi gagaleya naka lawa hi paliwelehi iyowai Yesu lawana i lauyawahi. ³⁷ Gelasene u tupona meyagai habuluhi lawahi Yesu hi lupaliyeya ipa ina nehalehi. Matababana matouta nugonugohi i wihogoya po ega yaka Yesu hau wam i gelu po i gunawileya.

³⁸ Lawana alugo apapoehi hi hopuhopu haleya i baha gonugonuwa Yesu ugolina i pa, ‘Una baha po tam ma tau ta nae.’

Ma Yesu i wihinigigiyea i pa, ³⁹ ‘Una gunawilem am meyagai ugolina po awai Yaubada i dewadewaya ugolim lawa una paliwelehi.’ Yaka lawana i’mhoe po i nena naka Yesu awai i dewadewaya tauna ugolina lawa i palipaliwelehi ma dobu baneina i yayahi po i nae.

*Yesu wiwine luwaga i luyawahihi
(Matiu 9.18-26; Maki 5.21-43)*

⁴⁰ Hougana Yesu i gunagunawileya bogana u tupona naka lawa boluhi hi kaoheya babana tauna hi ototoni. ⁴¹ Apoma numa dalabu tu galena itete gowana Yailo i lugeleta. I nae po Yesu u aena i polou ma i lupali gonugonuwa ipa mitehi hina nae a u numa. ⁴² Matababana natuna wawinena

emosi hotana a bolima magouhi 12 i totogo duma po mei ina hilahilage.

Hougana i'mhoe po hi nenaе naka lawa hi yamliyana gae po hi meme wiwileya. ⁴³ Ma noka boluna u hayana wawine gehouna tootogona. Tauna a totogo naka tala i kolokololo bolima magouhi 12, ma ega iyai ita luyawahi. ⁴⁴ Wawinena bolu hinehiyei i gae po Yesu u upuna ma a kaleko hadana i wodadani po mala emosi ma a talakololo i wohouna.

⁴⁵ Ma Yesu i pa, ‘Iyai i wodadaniu?’

Lawa atapuhi hi bowi ma Pita i pa, ‘Bada, bolu hi mewiwilem po he tutugehi ugolin.’

⁴⁶ Ma Yesu i pa, ‘Lawa gehouna i wodadaniu babana u hiniu manini i hopuhopu ma mayana a waya.’

⁴⁷ Wawinena i hanapugeya naka amaka hi tuhagaya yaka i taatawa ma i gae po Yesu u aena i polou hopu. Ma bolu u matahi i bahena geleteya awai binei Yesu i wodadani po iyowai ma mala emosi ma i lauyagohana. ⁴⁸ Yesu wawinena ugolina i baha nae i pa, ‘Natuwe, am witumagana i wiluyagohanim, a nugodumolam una nae.’

⁴⁹ Yesu yohola geka bahana i bahebaheya ma Yailo a numagei lawa gehouna i nei po Yailona ugolina i baha i pa, ‘Natum amaka i hilage ma ata Tu wiatatiyana ega una laigeno gawahi.’

⁵⁰ Tamogi Yesu bahana i nonoli po Yailo ugolina i baha i pa, ‘Ega una matomatouta, tamogi una witumagana ma apo ina luyagohana.’

⁵¹ Hougana Yesu numana ugolina i laugeleta naka lawa atapuhi i talagagalih po ega tauna mitehi hita lui. Ma Pita po Yoni po Yamesa po

tewelana hinana po amana tuawahi mitehi hi lui.
52 Lawa atapuhi noka hosi tewelana hi tutougeya po hi lauhiyaweya. Ma Yesu i baha i pa, ‘Ega ona tutou, babana tewelana ega ita hilage ma e eneno hota!’

53 Geka bahana ugolina ma lawa atapuhi hi winameya babana hi hanapugeya tewelana i hilage. **54** Tamogi Yesu tewelana u nimana i wogo ma i otu i pa, ‘Tewela, una towolo!’ **55** Tewelana alugona i gunawilena meya po mala emosi ma i welutowolo. Ma Yesu i baha i pa, ‘Aniani ona weleya po ina am.’ **56** Ma hinana po amana hi gohola dumahi. Tamogi Yesu i baha kadidili ipa awai i waawala ega iyai hina palipaliweleya.

9

*Yesu a hewahewali i himilihi ipa hina bagibagi
(Matiu 10.5-15; Maki 6.7-13)*

1 Yesu a hewahewali magouhi 12 i otugehi po hi'mtuboina. Ma kadidili po manini i welehi po apo alugo apapoehi lawa ugolihi hina iyagahi po tu tootogo hina lauyawahih. **2** Apoma i himilihi po hi nae ipa Yaubada anani taniwaga hina guguyeya po tu tootogo hina luyawahih. **3** Ma ugolihi i baha nae i pa, ‘Ega awai ona wiwaya ami kadau ubeina. Ega digona po ega poha po ega aniani po ega mone po gasi ega luilui wiluwagana ona wiwaya. **4** Meka hina kaohem yaka naka numana emosina ugolina ona mamae a sigana naka meyageina ona nehaleya. **5** Meka lawa ega hina kaohem yaka naka meyagaina ona nehaleya. Ma ona nena hougana aemi dubudubuna ona lihooholi po ani galena u matahi ona dewaya po

hai dewa apapoehi hina hanapugehi.’ ⁶ Apoma a hewahewalihi hi’mhoe po meyagai muhomuhohi hi yayahihi po hi nae. Tuwega dewadewana hi guuguyeya po lawa hi lauyawata niyehi.

*Heloda a nugopilipili
(Matiu 14.1-12; Maki 6.14-29)*

⁷ Tupo Galili tu galena itetena gowana Heloda ginouli atapuhi hi waawala naka tuwegahi i nonolihi. Ma tauna nugenugona i wipilipili babana lawa gehouhi hi pa Yoni bapatiso hau hilage i towolo. ⁸ Lawa gehouhi hi pa, Elaisiya lawa odubona i lugeleteya ma gehouhi hi pa tu bahapiko gehouna odubona i luyagohana meme. ⁹ Heloda i pa, ‘A baha po Yoni unununa hi boli haleya ma geka lawana tuwegana a noonoli naka iyai?’ Ma tauna i ileta gawata ipa Yesu ina galeya.

*Lawa tausana nimitutu Yesu i wianahi
(Matiu 14.13-21; Maki 6.30-44; Yoni 6.1-14)*

¹⁰ Tu wituwetuweha hai gunawilana ugolina awai atapuhi hi dewadewahi Yesu hi paliweleya. Ma i weluwinihi po tuawahih i meliya po hi nae meyagai baneina gowana Besaida u liyaliyana. ¹¹ Hougana lawahi boluhi geka nugotuhuna hi hanapugeya po hi wotagoya. Ma tauna i kaohehi po ugolihi Yaubada anani taniwaga i guguyeya, po tu tootogo kamana dewadewa hi lauhogaleya i luyawahih.

¹² Hougana kabudala i yoliyoli ma a hewahewali magouhi ¹² hi nei ugolina po hi pa, ‘Lawahi una himilihi po hina nae meyagai muhomuhohi po tano ugolihi geka tuponana ugolina. Tauhi apo

aniani po ani eno hina beiha babana geka dobuna ega lawa hita mimiyeya.'

¹³ Ma Yesu i baha nae ugolihi i pa, 'Taumi aniani ona welehi po hina am.'

Tauhi a baha hi wimiheya hi pa, 'I am ega ita lata palawa magouna nimitutu ma iyana luwaga hota. Nugonugom to nae po bolu geka ubeihi aniani to gimala?' ¹⁴ (Matababana ololoto nugote tausana nimitutu noka hosi.)

Ma tauna a hewahewali ugolihi i pa, 'Lawa ona baha po bolugei hina tugula po ina nae. Bolu emosi po emosi u hinehi naka lawa magouhi 50.' ¹⁵ A hewahewali hi wiponawogo po lawa atapuhi hi witugula pahihi. ¹⁶ Yesu palawahai nimitutu ma iyanahi luwaga i winihi po i galena gae hau yada ma Yaubada ugolina i wimaamala. Ma i'mtomutomu po i kokoe ma a hewahewali i welehi po hi gutaya bolu ugolihi. ¹⁷ Ma atapuhi hi am po hi'mhiyougo. Ma Yesu a hewahewali omtelena hi tutuwaluhi naka poha magouhi 12.

Pita Yesu i paligeleteya

(*Matiu 16.13-19; Maki 8.27-29*)

¹⁸ Hougana Yesu tuawana i laupali ma a hewahewali hi nei ugolina po i lubayadehi i pa, 'Lawa hai nugotuhu hi pa tau iyai?'

¹⁹ Ma tauhi hi pa, 'Lawa gehouhi hi pa tam Yoni baptiso, ma gehouhi hi pa tam Elaisiya lawa odubona po gehouhi hi pa tam tu bahapiko odubona u towolo meme.'

²⁰ Apoma a hewahewali ugolihi i baha nae i pa, 'Ma taumi ami winugonugotuhu o pa tau iyai?'

Ma Pita a baha i wimiheya i pa, 'Tam Yaubada a Besinana lawana.'

²¹ Ma Yesu a hewahewali i talagagalih i pa ega iyai hina palipaliweleya. ²² Apoma i baha meme i pa, ‘Apo Lawa Moinau wiyuwa galenahi magomagouhi a wialonihi. Apo mi Yudeya hai tani-taniwaga po tu witalaguyaba babadahi po lugagayo tanitaniwagahi hina wihinigigiyeu. Ma apo hina uniu po iyeta witonugana u mulina a towolo meme.’

*Yesu tu wotagona hai ani awala
(Matiu 16.21-28; Maki 8.31-9.1)*

²³ Ma i baha a hewahewali ugolihi i pa, ‘Inapa lawa awai nugonugona ina wotagou yaka a luyagohana ina palihaleya. Ma anani take iyeta emosi po emosi ina awali ma ina wotagou. ²⁴ Apo iyawoi yautuhi hi nugonehi yaka apo yautuhi hina halehi. Ma iyawoi tau biugei hina hilage apegia yautuhi hina halehi. ²⁵ Inapa iyai ina wigapola duma yaka Yaubada a dewa apo ina winugoguluwi naka apo awai dewadewana ina tuhagaya? ²⁶ Apo lawa awai tau ma gasi u baha ubeihi ina ihinimaeya yaka tau Lawa Moinau u houga nei ugolina apo tauna a wihinimaya. Hougana a nenei tau ma Amau po a tu winoyanoya waiwoiyawahai hai wasawasa namanamalinei. ²⁷ Tamogi a baha duma ugolini, lawa gehoumi geka hosi o towotowolo apegia ona hilage a sigana Yaubada a taniwaga ona galeya.’

*Yesu galenana i gunabuiya
(Matiu 17.1-8; Maki 9.2-8)*

²⁸ Bahahi geka Yesu i bahehi po hi kokoe, ma iyeta magouhi 8 u mulihi, Pita ma Yoni ma Yamesa

i winihi po tauna mitehi hi gae u oya hi lupali. ²⁹ Hougana Yesu i laupali ma galenana i gunabuiya po a lului i wakewakeke po i namana-mali. ³⁰ Ma mala emosi ma babada odubohi luwaga hi lugeletehi po tauna mitehi hi ibaabani. Babadahi naka Mose ma Elaisiya. ³¹ Tauhi a namamalihi ma hi lugeletehi po Yesu mitehi hi ibaabani iyowai apo u Yelusalem Yesu ina hilage Yaubada a nugotuhu limoinana binei. ³² Pita a lawa mitehi hi eno hilage ma tamogi hi eno towolo. Ma Yesu a wiwasawasa po babadahi luwaga Yesu mitehi hi towotowolo gasi hi galehi. ³³ Hougana babadahi Yesu hi nenehaleya ma Pita i baha Yesu ugolina i pa, ‘Bada, i haki duma po tiyai geka hosi. Apo kape tonuga to wogohi, emosi tam bimgei ma emosi Mose binei ma emosi Elaisiya binei.’ Awai Pita i bahebaheya naka i bahena yababaya.

³⁴ Pita yohola i ibaabani ma gahu i hopu mai po i lutatahi. Ma gahuna i lautatahi naka Yesu a hewahewalihi matouta duma. ³⁵ Gahuna ugolinei pona geka pite hi nonoli i pa, ‘Natuwe geka tauna a inagani, tauna ona iponawogogeya.’ ³⁶ Hougana pona i kookoe po Yesu tuawana i towotowolo. A hewahewalihi ega ponahi po awai hi gagalehi ega iyai hita paliweleya noka iyetahi ugolihi.

*Yesu tewela ugolina alugo apapoena i wiyagaya
(Matiu 17.14-18; Maki 9.14-27)*

³⁷ Malitom po Yesu a hewahewalihi tonuga mitehi u oyana hi mamae hi hopu po hi nae. Ma lawa boluna baneina i'mboina mai Yesu ugolina. ³⁸ Lawa gehouna boluna u hinena i otu i pa, ‘Bada,

a lupaliyem ipa natuwe emosi hotana olotona una galeya.³⁹ Tauna alugo apapoena e geluya po mala emosi ma e tapeiotuya po e ilougo nae po gamonei pulopulo he hopuhopu. Ma houga daodaona e ihiniwiyuwaya ma ega ita nenehaleya.⁴⁰ Ma am hewahewali a lupaliyehi ipa hina widewadewaya po ega emoemotahi.'

⁴¹ Yesu lawana a baha i wimihena niyeya i pa, 'Taumi geka hapanana ega ami witumagana po apapoe lawami. Houga a dao awai apo a meme liyaliyanimi po a genogenogemi?' Apoma lawana ugolina i pa, 'Natumna una neiyai ugoliu.'

⁴² Tewelana i nenei ma alugona tewelana i tape-dubali po hau hipuli i taatawa nae. Tamogi Yesu alugona i baha po i nae ma tewelana i luyawahi po i kokoe ma amana u nimana i houni.⁴³ Lawa atapuhi Yaubada a wipoya ugolina hi'mhuna duma.

*Yesu a hilage ubeina i baha meme
(Matiu 17.22-23; Maki 9.30-32)*

Ginouli atapuhi Yesu i dewadewahi naka yohola hi hunehuneya ma a hewahewali ugolihi i baha i pa,⁴⁴ 'Geka bahahi apo a bahebahehi ega ona inugoguluwihi. Lawa Moinau apo hina houna damaneu lawa u nimahi.'⁴⁵ Tamogi a hewahewali geka bahana ega anona hita hanapugeya. Tauhi ugolihi geka bahana anona i lugowadeya po ega hita hanapugeya. Geka binei ipa Yesu hina lubayadeya ma hi matouta.

*Iyai i geduma?
(Matiu 18.1-5; Maki 9.33-40)*

46 Yesu a hewahewali u hayahi wigamogahigahi i wawala. Hai wigamogahigahina a wawala babana hi pa u hayahi iyai i geduma. **47** Yesu hai wingonugotuhu amaka i hanapugeya yaka tewela i waya po u liyaliyana i witowoli. **48** Ma i baha nae ugolihi i pa, ‘Iyai gowaugei geka tewelana ina lunugotootogogeya yaka tau i lunugotootogogeu. Ma iyai ina kaoheu yaka ega tau tuawau tu himiliu gasi i kaoheya. Matababana iyai u hayami i hopu duma naka tauna i geduma.’

49 Yoni ponana i lata ma i pa, ‘Bada, lawa gehouna gowamgei ma alugo apapoehi i iyagahi ma to baha po ipa ina wohouna. Matababana tauna ega ata bolu u hinena.’

50 Yesu i baha Yoni ugolina i pa, ‘Ega ona yamgudugudu, babana iyai ega ita igawiyeta naka tulata.’

Samaliya Meyageina gehouna lawahi Yesu hi wihiniggiyeya

51 Houga i kukuku ipa apo Yaubada Yesu ina wohepaya po ina gae hau yada. Ma Yesu a nugotuhu i houna emoteya ipa ina nae u Yelusalem, **52** po baha tu hihiwa i himilihi po hi tahaya nae. Tauhi hi nae po Samaliya meyageina gehouna ugolina ipa tauna ubeina hina wononogo. **53** Tamogi meyageina lawahi Yesu hi wihiniggiyeya babana nugenugona i nena u Yelusalem. **54** Hougana a hewahewali Yamesa po Yoni geka bahana hi noonoli po hi pa, ‘Guyau, nugenugom yaka mayau yadei to otugeya po ina hopu mai po geka lawahi ina alahihi?’

⁵⁵ Ma Yesu i luhagawileya po i paliyehi i pa, ‘Ega naka pite.’ ⁵⁶ Ugolinei hi nehalehi po hi nae meyagai gehouna ugolina.

*Yesu hi luhogaleya ipa hina wotagoya
(Matiu 8.19-22)*

⁵⁷ Hougana tahayagei hi nenea ma lawa gehouna i baha nae Yesu ugolina i pa, ‘Am nae atapuhi ugolihi apo a wotagom.’

⁵⁸ Yesu i baha lawana ugolina i pa, ‘Gamogamo mi pitepitena waidomohi po kiu moyanei waipatahi. Ma Lawa Moinau ega meka nawatatau ani wienona gehouna.’

⁵⁹ Yesu i baha nae lawa gehouna ugolina i pa, ‘Una wotagou.’

Ma lawana i pa, ‘Guyau, una palihaleu po a nae po amau a ototonu ma ina hilage po a guluwa tahaeya ma apoma a wotagom.’

⁶⁰ Yesu a baha i wimiheya i pa, ‘Lawa hai luyaghana mei tu hilahilage una palihalehi po tu hilahilage ugolihi hina galena nae. Ma tam una nae po Yaubada anani taniwaga una guuguyeya.’

⁶¹ Lawa gehouna Yesu ugolina i baha i pa, ‘Guyau, apo a wotagom. Tamogi una palihaleu po a nae po u guguni a mamala tahaehi.’

⁶² Ma Yesu i baha ugolina i pa, ‘Apo iyai Yaubada binei ina wobagibagi ma ina luhagawileya po uyawena ina gagaleya yaka tauna ega a dewadewa awai Yaubada anani taniwaga ugolina.’

10

Yesu tu wotagona magouhi 72 i himilihi po hi nae hi bagibagi

¹ Geka u mulina Guyau lawa magouhi 72 i winaganihi po luwaga luwaga ma i himilihi po hi tahaya nae meyagai baneihi po habuluhi atapuhi ugolihi. Tauna noka meyageihi apo ina luinihi.

² Ma Yesu i paliwelehi i pa, ‘Mahula i lauliligeya ma tu yaba luemoemotahi. Ugolinei ona lupali po mahula Guyouna ugolina po tu yaba gehouhi ina himilihi po hina nae mahula hina tuwaluhi.

³ Ona nae. Tau a himihimilimi galenami mei sipi natunatuhi kedewa woyahiyahi u hayahi. ⁴ Ega mone po outu po ae humahuma ona wiwinihi. U tahaya ega ona tutowolo po iyai ona maamali.

⁵ ‘Numa awai ona luiya yaka ginouli tahatahayana ona pa, “Yaubada a nugodumola geka u numana ina mae.” ⁶ Inapa tu nugodumola lawana naka hosi yaka am wimaamala ugolina ina mae. Ma inapa eega yaka am wimaamala una wimeya. ⁷ Ma numa emosi ugolina ona mamae ma awai he weleweleemi on’omam po ona umuma babana tu bagibagi waimihana. Ega ona inuma maga.

⁸ ‘Hougana meyagai baneina awai ona luiya po lawa hina kaohemni po u naomi aniani hina huhouna ona ani. ⁹ Naka u meyageina tu tootogo ona luyawahihi ma lawa ugolihi ona baha ona pa, “Yaubada anani taniwaga amaka i tuliyaliyanimi.” ¹⁰ Tamogi meyagai awai ona luiya po ega hina kaohemni yaka ona nae po hau tahaya ona pa, ¹¹ “Ami meyagai dubudubuna u aeyai i yampati gasi mitehi to lihooholaitani taumi ugolimi. Hawena ma tamogi Yaubada anani taniwaga amaka i tuliyaliyanimi.”

¹² ‘A paliwelemi, Libahibahi Iyetana ugolina

apo hai wiyuwa ina lata duma ma mi Sodom hai wiyuwa ina habulu.

Dobu apapoehi gehouhi apo libahibahi hina tuhagaya

(Matiu 11.20-24)

¹³ 'Aee, kihoni, Kolasini lawami apo wiyuwa ona wialoni. Aee, kihoni, Besaida lawami apo wiyuwa ona wialoni. Itapa manini u hinemi hi dewadewahi u Taya po u Saidoni hita dewahi amaka lolowa lawahi hita nugobui. Ma hai nugobuina apo hita wogeleteya po kaleko apapoehi hita otene ma hita lugobu ma hita tugutugula. ¹⁴ Tamogi Libahibahi Iyetana ugolina apo Yaubada Taya ma Saidoni ina lunugotootogogena dumahi ma apoma taumi. ¹⁵ Ma taumi Kapaneum lawami ami nugotuhu o pa ona wohepa memi po ona gae hau yada, bo? Apeega, apo Yaubada ina halena hopunemi hiyoyowa ugolina.'

¹⁶ Yesu a hewahewali ugolihi i baha i pa, 'Iyai ugolimi e launonola naka ugoliu e launonola. Iyai i wihinigigiye mi naka i wihinigigiye. Ma iyai ina wihinigigiye naka tu himiliu i wihinigigiye.'

¹⁷ Ega yaka Yesu a hewahewali magouhi 72 hi nae po hi gunagunawilena mehi a kaohahi po hi pa, 'Guyau, alugo apapoehi gowamgei hi wipona-wogogeyai.'

¹⁸ Ma Yesu ugolihi i baha i pa, 'Tomodulele a gagaleya ma yadei i peu po i hopuhopu mai mei namanamala. ¹⁹ Ona launonola, amaka wipoya a welemi po apo mota waitonahi tepahigei ona nae po tanala ona tutepanihi po Tomodulele a

wipoya atapuhi ona lagonihi ma apegia wiwuwa ona wialonihi. ²⁰ Tamogi alugo apapoehi he iponawogogemi binei ega ona kaokaoha. Ma ona kaokaoha babana amaka hau yada Yaubada gowami i gilumihi.'

*Yesu i kaoha
(Matiu 11.25-27, 13.16-17)*

²¹ Noka hougana Yesu Alugo Woiyawa i whogoya po i kaoha ma i pa, 'Amau yada po hipuli hai Guyau. A wotalagiyem babana lawa hanahanapuhi po wainugonugotuhuhi ugolihi awai u gowagowadi naka tu winugoneina ugolihi u wogeleteya. Moina Amau geka pite ipa am lunugotootogoge ina wawala.

²² 'Amau ginouli atapuhi u weleu. Ega iyai tau ita hanapugeu ma Amau tuawam. Gasi ega iyai Amau ita hanapugem, ma tau Natum po iyawoi a inaganahi ugolihi Amau a woogeleteem tuawiyai to hanapugem.'

²³ Hougana Yesu a hewahewali mitehi hi lutuwanehi ma apoma i luhagawileya po ugolihi i baha i pa, 'Taumi tu kaoha babana ginouli dewadewahi amaka o galehi. ²⁴ Matababana a paliwelemi naka awai o gagalehi tu bahapiko po wasawasa odubohi hai luhogala ipa hina galehi ma ega hita galehi. Ma gasi awai o noonolihi hai luhogala ipa hina nonolihi ma ega hita nonolihi.'

Yesu lawa Samaliyagei i'mpaliluweluweya

²⁵ Lugagayo taniwagana i towolo po Yesu a hanapu i ludadani i pa, 'Bada, awai apo a dewaya po luyagohana tuwetuwenai a tuhagaya?'

²⁶ Yesu i baha nae ugolina i pa, ‘Hau lugagayo Mose awai i gilumihi? Ma anohi awai e hiyahiyawa tuhagahi?’

²⁷ Lawana Yesu a baha i wimiheya i pa, ‘Guyau am Yaubada luhogalam atapunei po alugom atapunei po kadidilim atapunei po nugonugom atapunei una luhogaleya. Ma lawa u liyaliyam tu mae una luhogalehi po mei e lauhogalena mem.’

²⁸ Yesu lawana ugolina i baha i pa, ‘Am baha i dumalu duma. Geka una metagohi yaka apo luyagohana tuwetuwenai una tuhagaya.’

²⁹ Ugolinei lugagayo taniwagana ipa ina houna idumalu meya po ilubayada i pa, ‘Lawa awai naka u liyaliyau tu mae?’

³⁰ Ma Yesu a bahana i wimiheya i pa, ‘Lawa gehouna Yelusalemgei i hopuhopu u Yeliko po tu danedanene u nimahi i houna meya. A gala hi gagigagi ma hi ilawi po mei ina hilahilage ma hi nehaleya. ³¹ Noka kabudalana ugolina tu witalaguyaba gehouna noka tahayanei i hopuhopu. Tamogi i galeya ma tahayana hadana gehouna i waya po i nae po i weluwileya. ³² Mei gasi Libai lawana gehouna. I nei u dobuna po lawana i galeya ma i weluwileya po i nae. ³³ Ma lawa gehouna Samaliyagei noka tahayanei i kadau po i nenei po lawana ugolina i lugeleta. Hougana i gagaleya po nugonugona i wiywewya. ³⁴ Ega yaka i nae po kelona ugolihi wakatu po wine i hiwogih ma i humahi. Apoma a gamogamo u upuna i touli po i niyeya tu kadakadau hai u numa po i galena iteteya. ³⁵ Ma malitom po mone i waya po numana taniwagana i weleya ma i pa, “Geka

lawana una gagalena iteteya. Ma ugolina mone a lata awai u hahaleya meka hougana a gunawileu apo a lidumalum.”

³⁶ ‘Geka lawahi tonuga ugolihi meka lawana i wogeletena meya tauna lawana tu danedanene hi lawi u liyaliyana tu mae?’

³⁷ Lugagayo taniwagana i pa, ‘Lawana Samaliyagei tauna i launugootogogeya.’

Ma Yesu i pa, ‘Amaka, ma una nae po una metagoya.’

Yesu Maleta ma Maliya i dadanihi

³⁸ Hougana Yesu po a hewahewali tahayagei hi nena. Ma meyagai gehouna hi luiya po wawine gowana Maleta Yesu i weluwaya po hi nae a u numa. ³⁹ Ma tauna walehina gowana Maliya Guyau aena u labena i tugula ma a wiatatiyana i noonolihi. ⁴⁰ Maleta a bagibagi a maga ugolina ma nugenugona i apapoe po i nei Yesu ugolina po i pa, ‘Guyau, iyowai po walehiu i palihaleu po tuawau a pupoula ma ega ita geno? Una baha po ina nei po ina haguwe.’

⁴¹ Guyau Maleta a baha i wimiheya i pa, ‘Maleta, Maleta, ginouli magomagouhi ugolihi e genogeno po e inugopilipili, ⁴² tamogi ginouli emosi waianona. Maliya ginouli moinana i winagani po apega iyai ina wihaleya.’

11

Yesu i wiatatiyana lupali ubeina (Matiu 6.9-13, 7.7-11)

¹ Iyeta gehouna Yesu dobu gehouna ugolina i laupali. Hougana i laupali woloe po a hewali

gehouna Yesuna ugolina i baha i pa, ‘Guyau, lupali una wiatatiyeiyai po mei Yoni bapatiso a hewahewali.’

² Yesu i baha ugolihi i pa, ‘Ona laupali ona pa:
Amiyai,

Gowam to wiyatayateya.

Am ani taniwaga una wogeleteya.

³ Iyeta emosi po emosi i am ubeina una weliyai.

⁴ I apapoe una paligigilihi po mei iyawoi tu wiapapoeniayai to paligigilihi.

Ma ega una palihaliyai po ludadana baneihi tona ialonihi.’

⁵ Ma Yesu a hewahewali ugolihi i pa, ‘Itapa iyai gehoum uta nae upom tipolinei po tulam ugolina uta pa, “Tulau palawa ugolim yaka piyana tonuga una weleu. ⁶ Matababana tulau i kadakadau nae po ugoliu i lugeleta po ega a yam ma ega aniani awai ugoliu ipa apo a weleya.”

⁷ ‘Ma tulomna numa u hinena ita pa, “Ega una laigenou. Amaka mateta a guduya po natunatuwe mitehi to eneno. Apega a wotowolo po awai a welem.” ⁸ A paliwelemi, hawena apega ina wotowolo po awai ina welem babana tauna tulam. Ma tamogi am wihighigili binei apo ina wotowolo po awai atapuhi u lauhogalehi ina welem.

⁹ ‘Ma a paliwelemi, ona lupali yaka apo Yaubada ina welemi. Ona bibeihā yaka apo ona tuhagaya. Ma ona laitutou yaka Yaubada apo taumi bimiyei gudu ina hoeya. ¹⁰ Matababana tu lupali atapuhi hai luhogala Yaubada e welewelehi. Ma tu beiha

hai luhogala he tutuhagahi po tu litutou ubeihi Yaubada gudu e hoehoeya.

¹¹ ‘Itapa geka u hayamina tam tu winatuna ma natum olotona ita kawaiyana, apo mota uta weleya? ¹² Bo ita kawapou, apo tanala uta weleya? ¹³ Taumi tu apapoe ma o hanapugeya po natunatumi ginouli dewadewana, o yambenehi, yaka Amata hau yada tu lupali Alugo Woiyawa e welewelehi.’

*Yesu ma Tomodulele
(Matiu 12.22-30; Maki 3.20-27)*

¹⁴ Alugo apapoena lawa e laigumgumnih Yesu i wiyagaya lawa gehouna ugolina. Hougana alugo lawana i nenehaleya naka lawana i tugudu po i wibaabani. Bolu hi gagalena naka hi goholo dumahi. ¹⁵ Tamogi lawa gehouhi hi pa, ‘Palouma hai bada Tomodulele Yesu balau i weleya po ugolinei alugo apapoehi e iyagahi.’ ¹⁶ Ma gehouhi hai luhogala ipa Yesu hina ludadani po hi laupaliyeya ipa manini wekiwekilalana yadei ina wogeleteya po hina galeya.

¹⁷ Tamogi hai winugonugotuhu amaka i hanapugeya yaka ugolihi i baha i pa, ‘Apo ani taniwaga gehouna u tipolina ina gunakahaya po hina igawigawiyena mehi apo hai mae ina apapoe. ¹⁸ Ugolinei ma inapa Tomodulele anani taniwaga ina gunakahaya po hina igawigawiyena mehi, apo iyowai a kadidili galenana? Taumi o pa Tomodulele a wipoyagei alugo apapoehi a iyagahi. ¹⁹ Taumi o baha o pa Tomodulele a wipoya ugolinei a wobagibagi po alugo apapoehi a iyagahi yaka taumi ami lawa iyowai he iyaga. Tauhi

ugolihiyei nugotuhu dumaluna apo ona tuhagaya.
20 Tamogi inapa Yaubada a wipoyagei alugo apapoehi ana iyagahi yaka Yaubada anani taniwaga amaka i nei ugolini.

21 ‘Inapa lawa kadikadidilina anani witona ginoulihi ina wononogogehi ma a numa ina ototonii, apegaa ginouli hina danenehi. **22** Tamogi meka hougana lawa kadikadidili dumana lawana ina huluya apo ina uni. Ma anani witonahi i itumaganehi lawana kadikadidili dumana ina tamihipo ina nohayaa.

23 ‘Iyai ega tau miteu yaka tauna e igawiyeeu. Ma iyai ega tau miteu tonu nugoemota yaka tauna tu’mnoha.

*Alugo apapoena a gunawilana
 (Matiu 12.43-45)*

24 ‘Hougana alugo apapoena lawa ina hopu haleya naka dobu ega ita igoila e yayahi po e nenaeani wiyaghohina e bibeihaa. Ma inapa ega emosi ina tuhagaya yaka apo tuawana ina baha ina pa, ‘Apo a gunawilena meu u numa a nenehaleya ugolina.’

25 Ma hougana i gunagunawileya po numana i yeuyeeu po ginouli hi houna imahiyehi ma i galleya. **26** Yaka apoma apo ina nae po alugo apapoe dumahi magouhi 7 ina weluwinihi po hina lui po noka hosi hina mae. Ugolinei mehougana hina meyato po ina kokoe naka noka lawa a mae apo ina apapoe duma ma apoma lolowa.’

Kaoha moinana

27 Hougana Yesu geka i baheya po i kokoe ma wawine gehouna bolu u hinena ponana i lata ma i

baha Yesu ugolina i pa, ‘Wawine iyai tu gunim po tu wigugum tauna tu kaohadiidiga.’

²⁸ Ma a baha Yesu i wimiyeya i pa, ‘Tamogi iyawoi Yaubada a baha hina nonoli po hina wiponawogogeya tauhi tu kaohadiidiga.’

Bolu hai luhogala baneina ipa Yesu manini ina wogeleteya

(Matiu 12.38-42)

²⁹ Bolu hougana i lalata ma Yesu i tugudu po i pa, ‘Geka hapanana hapa apapoena. Hai luhogala ipa manini wekiwekilalana Yaubada ugolihi ina woogeleteya. Tamogi apega manini gehouna ina wogeleteya ugolihi ma wekiwekilala Yona i woogeleteya tuawana. ³⁰ Tu bahapiko Yona tauna wekiwekilala Ninewa lawahi ugolihi. Naka pitenana gasi tau Lawa Moinau wekiwekilala geka hapanana lawami ugolimi. ³¹ Tupo yawana hai wasawasa wawinena apo Libahibahi Iyetana ugolina ina towolo po ina wigoumi. Matababana hipuli anani kokoe ugolina ma i nei po Solomona a wiatatiyana hanahanapu i nonoli. Ma a paliwelemi, geka hosi lawa gehouna i geduma apoma Solomona. ³² Libahibahi Iyetana ugolina apo Ninewa lawahi hina towolo po hina wigoumi. Matababana Yona a guguya hi noonoli po hai apapoe hi palihalehi. Ma a paliwelemi, geka hosi lawa gehouna i geduma ma apoma Yona.

Hini yayatana

(Matiu 5.15, 6.22-23)

³³ ‘Apega iyai ani liyayata ina tunuya ma ina gowadi bo nau u hinena ina talapupuya. Tamogi ani tugulana ugolina e wituguli po numana lawa

he luiluiya apo yayatana hina galeya. ³⁴ Matam tauna hinim anani liyayata. Hougana matam a dewadewahi hinim atapuna apo yayata ina hogoya. Ma matam hai apapoe hougana hinim atapuna apo hau uguwa. ³⁵ Ugolinei ma ipa una galena imahi naka yayatana ugolin ega ina uguguwi. ³⁶ Inapa hinim atapuna yayata ina hogoya po ega tupom gehouna hau uguwa naka apo ina yayata pahim. Galenana mei yayata baneina e nenehi ugolin.'

Yesu Palisi lawahi po lugagayo tanitaniwagahi i kawaapapoehi

(Matiu 23.1-36; Maki 12.38-40)

³⁷ Yesu hougana i ibaabani woloe po Palisi lawana gehouna i gigimeya po ipa hina am yaka i lui gae po hau ani am i tugula. ³⁸ Palisi lawana i gohola dumaya babana Yesu ega ita oga tahaya ma apoma ita am.

³⁹ Yaka Yesu i baha nae ugolina i pa, ‘Taumi Palisi lawami ami keyaka po ami gaeba upuhi o laiyeuyeuh, ma tamogi u hinemi omboho po dewa apapoe i wihogomi. ⁴⁰ Taumi buuwa. Yaubada ginouli atapuhi uputahi i dewahi yaka tauna gasi hinehi i dewahi. ⁴¹ Ma am lounugootogoge tu dayadayabu hagu ona welewelehi yaka apo taumi tu yeuyeu.

⁴² ‘Kihoni Palisi lawami taumi tu nugodubu. Ami ginouli magouhi 10 ma u hinehi emosi Yaubada o weleweleya, ginouli mei naiya po tупатаго po aniani ani widewadewahi atapuhi. Tamogi dewadumalu po Yaubada luhagalana ega ota genogenogeya. Geka dewahi naka ginouli

baneihi ipa ona wootagohi ma ami ombenena Yaubada ugolina ega nugomi ina guluguluwi.

⁴³ ‘Kihoni Palisi lawami taumi tu nugodubu. Ami luhogala ani tugula dewadewahi hau numa dalabu. Ami luhogala ipa ani gimala ugolina lawa wiyyateyategei hina maamalimi.

⁴⁴ ‘Taumi tu nugodubu babana galenami mei kokowaga ega wekiwekilalahi ma tepahiyei lawa he nenaе.’

⁴⁵ Lugagayo taniwagana gehouna Yesu ugolina i baha i pa, ‘Bada, geka bahahi u bahebahehi naka gasi tiyai u paliguyoguyougeiyai.’

⁴⁶ Ma Yesu i pa, ‘Taumi lagagayo tanitaniwagahi gasi tu nugodubu. Matababana lawa witai baneihi ega emoemotahi hina awalihi ma o iawalihi. Ma taumi ega kikeina nima gigimi emosi ota lodomi po noka witeihi ota wodadanihi.

⁴⁷ ‘Taumi tu nugodubu babana taumi googami tu bahapiko hi ununihi kokowagahi o wogo imahiyehi. ⁴⁸ Ugolinei taumi tu baha moina po tu lueena googomi hai dews ugolihi babana hi ununihi ma taumi kokowagahi o wogo imahiyehi.

⁴⁹ Geka binei ma Yaubada a hanapu i baheya i pa, “Ugolihi apo tu bahapiko po tu wituwetuwega a himila niyehi. Gehouhi apo hina unihi ma gehouhi apo hina wihiniwiywah.” ⁵⁰ Yaka hipuli i wawala po i nenei ma tu bahapiko atapuhi hi ununi talahi mihana apo geka hapanana hina waya. ⁵¹ Keini tulana Abele i ununi ugolina i nei po Sakaliya ani witalaguyaba babanoyana wailugagayona u tipolina hi ununi ugolina. Moina dumana a paliwelemi, atapuhi bihiyei geka hanapana lawahi apo wimeihana hina waya.

⁵² 'Kihoni lugagayo tanitaniwagahi taumi tu nugodubu. Matababana hanapu numana an'imoena o wihaleya. Taumi apega ona lui po gasi iyawoi he iletia ipa hina lui naka o luguduhi.'

⁵³ Hougana Yesu noka dobuna i nenehaleya ma Palisi lawahi po lugagayo tanitaniwagahi hi tugudu po hi palipaliguyoguyougeya. Ma ginouli boluhi bihiyei hi laubayadeya, ⁵⁴ po hi iletia ipa hina witahaya powaya po ina baha powa ma hina nonoli.

12

*Nugotuhu gowagowada binei Yesu i baha
(Matiu 10.26-27)*

¹ Lawa magouhi tausana po tausana hi yamtuboina mai naka hi tututata mehi. Ma Yesu i baha tahaya a hewahewali ugolihi i pa, 'Ona gagalena imahi Palisi lawahi hai palawa ani lihaahanana binei naka hai nugohine gowagowada. Taumi ega noka pite ona dewedeweya. ² Babana ginouli awai humahumana apo ina lugeleteya, bo gowagowadana apo lawa hina hanapugeya. ³ Ugolinei ma ginouli awai hau uguwa o bahebaheya apo hau yayata hina nonoli. Ma awai babanoya guduguduhi u hinehi o iyaguhaehaehi apo dobu atapuna hina iototugeya.

*Yaubada ipa ta matouteya
(Matiu 10.28-31)*

⁴ U lawa, a paliwelemi, iyawoi hinita he uni po u mulina ma apega awai apapoe dumana hina dewaya ega ona matomatoutehi. ⁵ Tamogi iyai ipa ona matomatouteya apo a wiatatiyemi. Yaubada ona matouteya, tauna omunugo u mulina a

wipoyagei emoemotana apo tu hilahilage hau mayau alalatana ina wihulu niyehi. Moina tauna emosina ona matomatouteya. ⁶ ‘Lawa atapuhi hi hanapugeya naka kiu muhomuhohi nimituhu mihahi 20 toea. Ma ega kiuna emosi Yaubada ita inugoguluwi. ⁷ Ma gasi ununumi apala atapuhi Yaubada i hiyawa pahi. Ugolinei ega ona matomatouta, taumi o geduma ma apoma kiu boluhi.

*Keliso winoyanoyana po wihinigigiyenana
(Matiu 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ ‘Ma a paliwelemi, iyai bolu u matahi ma ina bahena geleteu naka tau e itumaganeu, yaka Lawa Moinau Yaubada a tu winoyanoya u matahi apo tauna a bahena geleteya. ⁹ Ma iyai ina bowiyeu lawa u matahi yaka Lawa Moinau Yaubada a tu winoyanoya u matahi apo tauna a bowiyeya. ¹⁰ Ma iyai ina baha apapoe Lawa Moinau ugoliu yaka apo Yaubada ina paligigili. Tamogi iyai Alugo Woiyawa ina paliguyoguyougeya yaka tauna apegaa Yaubada ina paligigili.

¹¹ ‘Hougana apo hina niyemi hau numa dalabu po hina lauhetalemi bo babada po tanitaniwaga u matahi ega ona genogeno ipa apo iyowai ona wibaabani po awai ona baheya. ¹² Matababana noka hougana Alugo Woiyawa apo awai ina wiatatiyemi po ona baheya.’

Tu wigapola buubuuwana ompaliluwaluwana

¹³ Bolu u hinena lawa gehouna i baha i pa, ‘Bada, walehiu una paliweleya po amiyai gapola i hilahilage haleya ina gutaya tau mitehi.’

¹⁴ Ma a baha Yesu i wimiheya i pa, ‘Tulau, iyai i dewau po ipa a wituluhetala bo a wituguta ugolimi?’ ¹⁵ Ma ugolihi i baha nae i pa, ‘Ona gagalena imahi po omgaganu galenana tapuna po tapuna ugolina ona wola imahi. Matababana hawena lawa i wigapola lagona tamogi a luyaghana moinana ega gapola ugolihi.’

¹⁶ Apoma Yesu geka om paliluwaluwana i paliwelehi i pa, ‘Lawa waigapolana gehouna a hipuli ugolina aniani baneina i tutuhagaya. ¹⁷ Ma tuawana i nugonugotuhu ipa, “Apo awai a dewaya babana ega meka u yam ani hounahi?”

¹⁸ ‘Ma i paliwelena meya i pa, “Geka pite apo a dewa. Apo u hanali a goluhihi po baneihi a dewahi po ugolihi apo u pegapega po u ginouli gehouhi atapuhi a hounihi. ¹⁹ Apoma apo a paliwelena meu ana pa, a woimahi duma. Ginouli atapuhi ugoliu apo ana ibagibagihi ma hina mame, bolima magamaga. Kamnau apo a laide-wadewaya. A am po a uma ma a kaokaoha.”

²⁰ ‘Tamogi Yaubada i baha nae ugolina i pa, “Tam buuwa. Geka upomna apo alugom a wihaleya. Ma geka ginoulihi u noonogogehi apo iyai galinei?”’

²¹ Yesu ompaliluwaluwana i laiwoloeya i pa, ‘Iyawoi tauhi bihiyei gapola he iupuma gae ma Yaubada u matana ega hita igapola geka pite dewa apo ugolihi ina wawala.’

*Yaubada ta witumaganeya
(Matiu 6.25-34)*

²² Apoma Yesu i baha nae a hewahewali ugolihi i pa, ‘Ugolinei ma a paliwelemi, ega ona genogeno

ami mae hau hipuli binei, awai apo ona anani, Ma ega hinimi binei ona genogenogeya ipa awai apo ona ototeni. ²³ Matababana ami luyagohana hi geduma ma apoma aniani, ma gasi hinimi hi geduma ma apoma kaleko. ²⁴ Hapali waewae ona galehi, tauhi ega hita laupehi po ega hita yaba po hau hanali hita huhouna. Ma tamogi Yaubada e ianianihi. Ma taumi o geduma ma apoma kiu. ²⁵ Iyai u hayami emoemotana a nugu-tuhugei a luyagohana ita lidaoya? Ega emoemotami. ²⁶ Inapa ega emoemotami ginouli habuluna mei nonokahi ona dewaya yaka awai bihiyei o genogeno?

²⁷ ‘Hapali wihiya iyowai he lahalahahi ona galehi. Tauhi ega hita wobagibagi bo hai kaleko hita yamdewa. Tamogi a paliweleme, Solomona a gapola atapuhi u hinehi a kaleko ega hai haki mei geka wihiyahi. ²⁸ Hiyamoni amalai e lauyagohana ma malinatom po amaka e nae. Hau mayau he’mapugeya po e alalahi. Tamogi Yaubada tauna hiyamonihi galenahi e idewadewahi. Baha dumana Yaubada apo ami kaleko dewadewahi ina wiotenimi? Ami witumagana hi habulu hota! ²⁹ Awai apo ona anani po awai apo ona umumaya binei ega ona inugonugotuhu po ega ona nugonugogeno. ³⁰ Matababana geka hipulina ugolina tu meuputa geka ginoulihi he bibihehi. Ma Amami i hanapugeya naka geka ginoulihi o luhogalehi. ³¹ Yaka tauna anani taniwaga ona bibiheya po geka ginoulihi apo hina wigalimiyei gasi.

*Tu waigapola hoi yada
(Matiu 6:19-21)*

³² ‘Taumi bolu habulumi ega ona matomatouta babana Amami a nugodewadewa ipa anani taniwaga ina welemi. ³³ Ami ginouli ona gimalena halehi po monehi tu dayadayabu ona welehi. Ami mone ani’mpohapohahi ega hita woapapoe ona winihi po hau yada mone memewagahi ona tuupumihi. Noka hosi apega tu danedanene hina winihi po apega pitala hina tonahi. ³⁴ Ma meka hosi ami gapola he memeyana naka hosi apo nugenugomi hina mae.

Tu bagibagi yamhipohi

³⁵ ‘Ami ani bagibagi kalekohi ona lumomohi ma ami ani liyayata ona tunuhi ma ona wononogo, ³⁶ mei tu bagibagi hai bada tawine tolehana ugolina a gunawilana he ototoni. Tauhi apo mala emosi ma a gudu hina hoeya inapa ina gunawileya po ina ilulougo yaka. ³⁷ Noka tu bagibagihi tauhi tu kaoha inapa hai bada ina gunawileya po ina tuhagahi naka ega hita meme hota. A baha duma ugolimi apo badana a kaleko ina lumomohi ma ina baha po hau ani am hina tugula ma ina nei po ina poulehi. ³⁸ Inapa upom tipolinei bo malatomtomgei ina nenei po tu bagibagihi a nonogohi ma ina tuhagahi naka tauhi tu kaohadiidiga. ³⁹ Ma gegeka ona hanapugeya, itapa numa taniwigana tu danedanene a nei kabudalana ita hanapugeya apo matana ita kayakaya po apega a numa ita lupapaya po ita lui. ⁴⁰ Taumi ipa gasi ona wononogo babana kabudala awai o pa apega a nenei naka u hinena apo Lawa Moinau a nei.’

Tu bagibagi waiponawogona bo waiponahahalena
(Matiu 24:45-51)

⁴¹ Pita i baha i pa, ‘Guyau, geka paliluwaluwana e bahebaheya naka tuawiyai ubeiyai bo lawa atapuhi ubeihi?’

⁴² Ma Guyau i pa, ‘Iyai waiponawogona po wainugonugotuhuna? Tauna apo a bada ina witowoli po numa u hinena ina witaniwaga, ma tu bagibagi gehouhi hai guta aniani kabudala dumalunei ina welewelehi. ⁴³ Inapa badana ina gunagunawileya po geka dewana ina dewedeweaya ma ina tuhagaya naka tu bagibagina tauna tu kaohadiidiga. ⁴⁴ A baha duma ugolimi noka badana apo tu bagibagina ina witowoli po ginouli atapuhi ina gagalena itetehi. ⁴⁵ Tamogi noka tu bagibagina inapa ina paliwelena meya ina pa, “U bada a gunawilana i wihinihinibiga,” ma ina wiwawala po tu bagibagi ololotohi po wiwinehi ina kodikodilahi. Ma in’omam ma ina umuma buuwa. ⁴⁶ Noka tu bagibagina a bada iyeta emosi apo ina nei. Ma a neina naka tu bagibagina ipa apegia ina nei po kabudalana apegia ina hanapugeya. Ma apo ina wimiheya po tu bagibagi waiponahahalehi mitehi ina houna emotehi.

⁴⁷ ‘Ma inapa noka tu bagibagina a bada a nugotuhu ina hanapugeya ma ega ina wononogo po ina dewa tagoya. Tauna apo kodikodila baneina ina waya. ⁴⁸ Ma tu bagibagi iyai a bada a nugotuhu ega ita hanapugeya ma i dewa powaya po apo kodikodila ina ialoni tauna apegia kodikodila baneina ina waya. Iyai awai baneina i tutuhagaya ipa gasi baneina ina palihaleya. Ma iyai ugolina

banei dumana lawa hi huhouni tauhi apo hai lupali banei dumana hina dewaya.

*Yesu tauna wikahakaha a baba
(Matiu 10.34-36)*

⁴⁹ ‘A nei ipa hipuli a tunuya po ina alahi. Hilaki amaka ita luebaleya po ita alalata. ⁵⁰ Ma tau gasi u bapatiso waiyuwana apo a waya ma hilaki wiyuwana ita kokoe. ⁵¹ Ami nugotuhu o pa nugodumola ata neiyai hau hipuli, bo? A paliwelemi, eega. Tamogi wikahakaha a neiyai. ⁵² Amalai ma i wawala po i nenaе apo numa emosi u hinena lawa nimitutu hina mamae. Ma tonuga apo hina towolo po luwaga hina igawiyehi, bo luwaga hina towolo po tonuga hina igawiyehi. ⁵³ Apo hina wikahakaha po ama natuna olotona ina igawiyeya ma natu olotona amana ina igawiyeya. Apo hina natuna wawinena ina igawiyeya ma natu wawinena hinana ina igawiyeya. Keduluma apo pohiyana wawinena ina igawiyeya ma wawine apo pohiyana waikedulumana ina igawiyeya.’

*Houga galenana hanapuna
(Matiu 16.2-3)*

⁵⁴ Yesu i baha nae bolu ugolihi i pa, ‘Taumi kabudala anani yoli ugolina yaloi wopotopotona e wohepa ma o galeya po mala emosi ma o pa, “Apo ina atuna,” ma e atuna. ⁵⁵ Ma yawana e togotogo ma o galeya yaka o pa, “Apo dobu ina wipoya,” ma e wipoya. ⁵⁶ Taumi galena koyakoyama o dewadewaya. Houga apo galenana iyowai naka hipuli po yada o galehi ma o ipikogehi. Tamogi iyowai po geka hougana Yaubada a bagibagi anona ega emoemotami ona baheya?’

*Am gawiya mitehi ona nugoemota
(Matiu 5.25-26)*

⁵⁷ ‘Ma dewa awai dumadumaluna iyowai po tuawami ega ota ikahaya? ⁵⁸ Ma inapa iyai ina wigoum po ina niniyem hau luhetala yaka una wileta duma hau tahaya po tauna mitehi ona winugoemota. Ma inapa ega ona inugoemota yaka apo ina niyem tu luhetala baneihi ugolihi. Tauhi apo numa panipani tu galena itetehi u nimahi hina hounim po hau numa panipani hina tugudum. ⁵⁹ A paliweleme, noka hosi apo una mamae a sigana am yaga atapuna una lidumaluya ina hopu po toea emosi ugolina una wikokowi.’

13

Inapa ami apapoe ega ona palihalehi yaka apo ona hilage

¹ Noka hougana lawa gehouhi Yesu hi paliweleya tu witalaguyaba mi Galili ubeihi. Tauhi Yaubada ugolina hai witalaguyaba hi dewade-waya ma Pilato i ununihi ma talahi gamogamo talahi mitehi i wilawila emoteya, Yesu hi paliweleya. ² Ma Yesu hai baha i wimiheya i pa, ‘O nugotuhuya naka geka pite mi Galilihi hi ununihi naka tauhi hi apapoe lagona ma apoma mi Galili gehouhi, bo? ³ Eega duma. Ma a paliweleme, inapa ami apapoe ega ona palihalehi yaka atapumi apo ona hilage po mei tauhi hi hilahilage. ⁴ Lawa magouhi 18 u Silowam numa gahina daodaona i guli po i lutatahi. Ma tauhi o nugonugotuhuhi naka iyowai? Ami nugotuhu o pa tauhi hi apapoe lagona ma apoma Yelusalem tu miyena gehouhi,

bo? ⁵ Eega duma. Ma a paliwelemi, inapa ami apapoe ega ona palihalehi yaka apo atapumi ona hilage po mei tauhi hi hilahilage.’

Yesu mabewa loyaloya i'mpaliluweluweya

⁶ Ma geka paliluwaluwana i baheya i pa, ‘Lawa gehouna a wine tanona ugolina mabewa i lahaya po i lata po i mamae. Ma lawana i nae po mabewana ugona i bibiheya po ega ita tuhagahi. ⁷ Ega yaka a tano tu bagibagiyena ugolina i baha i pa, “U galeya, geka mabewana a nei po ugona a bibiheya naka bolima tonuga ma ega ata tutuhagahi. Una tala dubali babana hipuli a dewadewa e ibagibagi yababaya.”

⁸ ‘Ma tano tu bagibagiyena i pa, “Bada, una palihaleya po ina towotowolo geka bolimana emosi hotana. Apo babana a tawi wiiwileya ma nudanuda budabudahi a hounihi. ⁹ Ma inapa bolima gehouna ina ugo yaka i dewadewa duma. Ma inapa eega yaka apoma una baha po ta tala dubali.”’

Hau dalabu Yesu keduluma habehabeluna i luyawahi

¹⁰ Dalabu gehouna Yesu hau numa dalabu i iatatiyana. ¹¹ Ma noka hosi keduluma gehouna u hinena alugo apapoena i mamae. Alugona tauna kedulumana i witotogoya po i mamae naka bolima magouhi 18. Kedulumana upuna i gunayouni po ega ita towotowolo dumadumalu. ¹² Ma hougana Yesu kedulumana i gagaleya po i baha ugolina i pa, ‘Keduluma, am totogo amaka i nehalem.’ ¹³ Ma nimana Kedulumana ugolina i

hounihi po mala emosi ma i towolo dumadumalu po Yaubada i wotalagiyeya.

¹⁴ Tamogi numa dalabu tu galena itete uyona i gigai babana Yesu hau dalabu lawa i luyawahi. Binei ma lawa ugolihi i baha i pa, ‘Iyeta magouhi 6 u hinehi ta woobagibagi. Yaka noka iyetahi ugolihi ona nei po Yesu ina lauyawahimi ma ega hau dalabu.’

¹⁵ Apoma a baha Guyau i wimiheya i pa, ‘Taumi galena koyakoyama o dewadewaya. Ega iyai gehouna a bulumakau bo a doniki hau dalabu ita lupeni po ita iumaumaya, bo? ¹⁶ Ma gegeka Abelaham gogana Tomodulele i numa panipani po i mamae bolima magouhi 18, ma apegia hau dalabu a panipani a lupeni, bo?’

¹⁷ Geka i bahebaheya po tu wigawiyena hi whinimaya. Ma ginouli dewadewahi atapuhi i dewadewahi naka lawa hi kaokaohehi.

*Ihagila polana paliluwaluwana
(Matiu 13.31-32; Maki 4.30-32)*

¹⁸ Yesu i lubayada i pa, ‘Yaubada anani taniwaga mei awai? Ma apo awai ugolina a wiluweluweya?

¹⁹ Amaka mei lawa ihagila polana e waya po a u tano e ugohi po e lata po mayau baneina. Ma lagalagana ugolihi kiu hai pata he wogowogohi.’

*Palawa ani lihaahanana paliluwaluwana
(Matiu 13.33)*

²⁰ Ma Yesu i baha meme i pa, ‘Yaubada anani taniwaga awai ugolina apo a wiluweluweya?

²¹ Amaka mei palawa ani lihaahanana wawine e waya po palawa humahi tonuga ugolihi e houna

hopunehi. Ma e mudamudaya po palawana ata-puna e hahaha pahi.’

*Mateta wodinadinana
(Matiu 7.13-14, 21-23)*

²² Yesu meyagai baneihi po habuluhi i yayahihi po i nena a tahayagei. Ma i iatatiyana ma Yelusalem binei i haleya po i nae. ²³ Ma lawa gehouna i lubayada i pa, ‘Guyau, apo lawa lue-moemota hotahi hina luyagohana?’

Ma lawa ugolihi i baha nae i pa, ²⁴ ‘Ona wileta kandidili duma po mateta wodinadinana ugolina ona honoga lui. Matababana lawa boluhi apo hina wileta ipa hina lui ma apegia emoemotahi. ²⁵ Mehougana numa taniwagana ina wotowolo po mateta ina guduya, apo ona tugudu po u uputa ona laitutou ma ona pa, “Bada, ubeiyai gudu una hoeya.”

‘Ma apo ami baha ina wimiheya ina pa, “Miyei o nei? Ega ata hanapugemi.”

²⁶ ‘Apoma apo taumi ona tugudu po ona pa, “Tam po tiyai tamam po ta umuna gogona. Ma i u meyagai u iatatiyana.”

²⁷ ‘Tamogi tauna apo ina pa, “A paliwelemi ega ata hanapugemi; miyei o nei. Amaka ma ona nehaleu, taumi tu dewaapapoe.”

²⁸ ‘Hougana Abelaham po Isako po Yakobo po tu bahapiko atapuhi apo nok a hosi Yaubada anani taniwaga u hinena ona gagalehi ma taumi apo u uputa po tou ma omhanakidiyana ona tuhagaya.

²⁹ Kabudala anani geleta po anani yoli po tupo bauli po tupo yawana ugolihi apo lawa hina nei. Ma apo hina tugula gogona hau ani am Yaubada

anani taniwaga ugolina. ³⁰ Amalai gehouhi he tahatahaya apo hina wimuli. Ma amalai gehouhi he imuli apo hina tahaya.'

*Yesu a luhogala Yelusalem ubeina
(Matiu 23.37-39)*

³¹ Noka hougana ugolina Palisi lawahi gehouhi hi nei po Yesu ugolina hi baha nae hi pa, ‘Geka dobuna una nehaleya babana Heloda nugenugona ipa ina unim”

³² Ma tauna ugolihi i baha nae i pa, ‘Ona nae po noka gamogamona ona paliweleya ona pa, “Amalai po haumalatom alugo apapoehi a iyagahi po lawa a lauyawahih. Ma iyeta witonugana ugolina apo u bagibagi a wikokowi.” ³³ Tamogi amalai po haumalatom po haumalatom meme ipa u tahaya a wotagoya po a neneae. Matababana Yaubada a tu bahapiko ipa ega uheiya hina ununi ma u Yelusalem.

³⁴ ‘Aee, kihoni Yelusalem, kihoni Yelusalem, tam tu bahapiko e ununihi po Yaubada a tu baha e laugaimahi. Houga i dao ipa natunatum a lugogonihi po mei kamkam apapenei natunatuna e talatalahagauhi. Ma ega uta palihaleu po ata dewaya. ³⁵ Ugolinei ma apo Yaubada am numa dalabu baneina ina nehaleya. Ma a paliwelemi, apegia ona galeu a sigana u houga a gunawileu po ona pa, “Tam Guyau gowanei e nenei to talahiyogogem.”,

14

Yesu lawa tootogona i luyawahi

¹ Dalabu gehouna Yesu i nae Palisi lawahi hai tu tahaya a u numa po ipa hina am. Noka hougana lawa hi todi ma hi gagalena imahiyeya. ² Ma lawa gehouna nimana po aena haahanahi i nei Yesu ugolina. ³ Ma Yesu Palisi lawahi po lugagayo tanitaniwagahi i lubayadehi i pa, ‘Ata lugagayo i baheya i pa lawa hau dalabu ta lauyawahihi, bo eega?’ ⁴ Ma tauhi ega awai hita baheya. Apoma Yesu lawana i waya po i luyawahi ma i himili po i nae.

⁵ Ma ugolihi i baha nae i pa, ‘Itapa iyai gehoum natum bo am gamogamo ita peu hopu domo u hinena hau dalabu, moina apegia mala emosi ma ota teina hepaya?’ ⁶ Tamogi geka a bahana ega ipa hina wimiheya.

Nugohopuhopu ma wilawalawa

⁷ Yesu i galena tuhagaya naka iyawoi hi otugehi po hi nenei ani tugula dewadewahi hi iteina. Ega yaka geka paliluwaluwana i paliwelehi i pa, ⁸ ‘Mehougana iyai ina otugem po una nenaetawine tolehana ugolina, ega ani tugula gegena ugolina una tugutugula. Meka po lawa katu-gaena ma apoma tam hi otugena po e nenei, ⁹ ma lawana iyai ami luwaga i ototugemi apo ina nehi po ugolim ina baha ina pa, “Geka ani tugulana geka lawana una weleya.” Ma tam apoma a wihinimayam ani tugula apapoena ugolina una tugula. ¹⁰ Tamogi mehougana iyai ina otugem yaka una nae po ani tugula apapoena ugolina una tugula, yaka tu otugem apo ina nehi po ugolim ina pa, “Tulau, una towolo po una megeleta ani tugula dewadewana ugolina.” Ee, apoma apo

iyawoi mitehi o tugutugula hina galena hepam.
11 Matababana iyai e wohepa meya apo ina hopu ma iyai e wohopunena meya apo ina gae.'

12 Yesu gasi i baha nae lawana iyai i ototugeya ugolina i pa, 'Am baneina una dewadewaya iyetei bo ibigei hougana, ega am lawa bo walewalehim bo am guguni lawahi bo tu wigapola lawahi una ototugehi. Meka po apo hina otugem gasi po am yam hina lidumaluya. **13** Tamogi hougana una toletoleha, tu dayadayabu po tu habehabelu tu ae apapoe po tu matakeke una ototugehi. **14** Yaka Yaubada apo ina kawaidewedewem babana tauhi ega emoemotahi hina lidumalum. Tu dewadumalu hai towolo meme iyetana ugolina apo Yaubada ina lidumalum.'

*Toleha baneina paliluwaluwana
(Matiu 22.1-10)*

15 Lawa gehouna Yesu mitehi hi tugutugula hougana geka bahahi i noonolihi po i baha nae ugolina i pa, 'Iyawoi Yaubada anani taniwaga u hinena tu am tauhi tu kaohadiidiga.'

16 Ma Yesu i baha lawana ugolina i pa, 'Houga gehouna lawa gehouna toleha baneina i dewaya ma bolu i otugehi. **17** Hougana apo am ma a tu bagibagi i himili po i nae a tu am ugolihi i wipaliwelena i pa, "Ona nei babana ginouli atapuna amaka i nonogo."

18 'Tamogi atapuhina emoemotahi hi yampalibui ma i nae po hi kokoe. Lawa tahatahayana tu bagibagina i paliweleya i pa, "Hipuli a gimaleya po apo a nae po a galeya. Tinani baneina ma ega ona nugenugotuhuwe."

19 ‘Ma lawa gehouna i pa, “Bulumakau basiyawa luwaga a gimalehi po apo a nae po a galena imahiyehi. Tinani baneina ma ega ona nuginugotuhuwe.”

20 ‘Ma gehouna i pa, “Geka amalai hotana a tawine po apegaa nehi.”

21 ‘Ega yaka tu bagibagina i gunawileya po ginouli atapuhi a bada i paliweleya. Apoma badana i luuyogigai po a tu bagibagina ugolina i baha nae i pa, “Bulibulili una hopu geka meyageina tahayana baneina po habuluna ugolihi. Ma tu dayadayabu po tu habehabelu po tu matakeke po tu aeapapoe una neihi mai.”

22 ‘Ma tu bagibagina i nae po i gunawileya po i baha i pa, “Bada, awai u bahebaheya amaka a dewaya ma gaogao baneina e mamae ega lawana.”

23 ‘Ega yaka badana a tu bagibagina ugolina i baha i pa, “Una hopu po una nae meyagai balahi daodaohi po hau pitapita po una tahaehi. Noka hosi lawa una weluwinih po hina nei po apo u numa hina wihogoya. **24** Ma a paliwelem, iyawoi atapuhi a ototugehi apegaa u yam hin’omdadani.’

Yesu wotagona mihana

(Matiu 10.37-38)

25 Houga gehouna bolu baneina Yesu mitehi hi nena ma i luhagawileya po ugolihi i baha nae i pa, **26** ‘Inapa iyai ina nei ugoliu po ina witubagibagi ma amana po hinana po agona po natunatuna po walewalehina po nounouna ega ina wihinigigiye, ma gasi a luyagohana ega ina wihinigigiye yaka tauna apegaa u hewali. **27** Iyai

anani take ega ina awali po ina wotagou tauna
apega u hewali.

²⁸ 'Ma iyai e inugonugotuhu ipa numa gahina
daodaona ina wogoya? Ginouli tahatahayana apo
ina tugula ma miha ina winugonugotuhugeya.
Mone emoemotana apo bagibagi ina wikkokowi bo
eega? ²⁹ Inapa ega a mone yaka apo ogola awa ina
witowolihi ma ega emoemotana ina wikkokowi.
Lawa atapuhi hina gagaleya po hina winameya.
³⁰ Ma hina pa, "Geka lawana wogo i tugudugeya
ma ega emoemotana ina wikkokowi."

³¹ 'Inapa wasawasa gehouna a tu witona tau-
sana 10 ina winihi po wasawasa gehouna a tu
witona tausana 20 ina huluhulya. Yaka apo ina
tugula ma ina winugonugotuhu tahaya a kadidili
emoemotana bo eega? ³² Ma inapa eega yaka
wasawasa tulana a mawa daodaona ma apo baha
tu hihiwa ina himili po nugodumola tahayahi ina
lubayadeya. ³³ Ugolinei ma iyai ginouli atapuhi
galinei ega ina wihinigigiye yaka tauna apegia u
hewali.

Niha bahana
(Matiu 5:13; Maki 9:50)

³⁴ 'Niha ginouli dewadewana ma dagihana ina
kokoe ega emoemotana po ina dagiha meme.

³⁵ 'Hipuli binei bo mayau tobutobuna binei ega
ita dewadewa yaka apo hina haleya. Tam iyai
waitanigam una lautanigana.'

15

Sipi weluwelupowana
(Matiu 18.12-14)

¹ Houga gehouna takisi tu tama po tu apapoe gehouhi hi nei ipa Yesu a baha hina nonolihi.
² Ma Palisi lawahi po lugagayo tanitaniwagahi hi yampili hi pa, ‘Geka lawana tu apapoe e kaokao-hehi po mitehi he’mam.’

³ Ega yaka Yesu geka paliluwaluwana ugolihi i baheya i pa, ⁴ ‘Apo lawa gehouna a sipi magouhi 100 ma emosi ita welupowa, apo awai ina dewaya? Apo hau balabala magouhi 99 hina mamae ma ina nae po emosina ina bibiheya a sigana ina tuhagaya. ⁵ Hougana i tutuhagaya apo ina kaoha duma po ina wohepaya po u awalana ina houni ⁶ ma ina awali po ina gunawileya. Apoma apo a lawa po lawa u liyaliyana tu mae ina otugehi po ina baha ina pa, “Taumi miteu ta kaoha babana u sipi i weluwelupowa amaka a tuhagaya.” ⁷ A paliwelemi, yada galenana geka pitenana. Tu apapoe emosi a nugobui binei kaohana apo ina lata lagona duma ma apoma tu dewadumalu magouhi 99 hai nugobui binei. Matababana tauhi apo awai binei ma hina nugobui?

Mone laugowadena

⁸ ‘Apo wawine gehouna a kina bibilituhi magouhi 10, ma emosi ina lugowadeya, apo awai ina dewaya? Apo lampu ina tunuya ma a numa ina wotamitami. Ma dobu atapuna ina bibiheya a sigana ina tuhagaya. ⁹ Hougana i tutuhagaya apo a lawa po lawa u liyaliyana tu mae ina otugehi po ugolihi ina baha ina pa, “Taumi miteu ta kaoha babana u mone i laugowadeya amaka a tuhagaya.” ¹⁰ A paliwelemi, geka ani galenana

mei hau yada. Tu apapoe emosi a nugobui ugolina apo Yaubada a tu winoyanoya hina kaoha.'

Tewela olotona nenyabayababana

¹¹ Ma Yesu i baha i pa, ‘Lawa gehouna natunatuna ololotohi luwaga. ¹² Ma habuluna amana ugolina i baha nae i pa, “Amau, ginouli awai apo una woodamaneya ugoliu una weleu.” Ega yaka lawana a ginouli i kahaya natunatuna luwaga ugolihi.

¹³ ‘Hi mae po iyeta wabihaga ma natunana habulunana a ginouli i gimaleña halehi. Ma monena i waya po i nae dobu mawana daodaona ugolina. Noka hosi a nugowai i meme tagohi ma a mone i lauguyoguyougeya. ¹⁴ Hougana mone atapuna i ihulu pahi ma gomala baneina noka dobuna i launi po tauna ugolina ega awai gehouna. ¹⁵ Ega yaka i nae po noka dobuna lawana gehouna ugolina i kawabagibagi. Ma hi himili po i nae po polo i ianihi. ¹⁶ A luhogala baneina ipa polo hai amgei in’omam babana am i hilage ma ega iyai aniani ita weleya.

¹⁷ ‘Apoma a winugonugotuhu i dumalu ma i baha i pa, “Aee, Amau a tu bagibagi hai yam i lata duma ma geka hosi omhilage i tapetapeuniu. ¹⁸ Apo a wotowolo po a nae amau ugolina po ana pa, ‘Amau, Yaubada u matana po tam u matam apapoe a dewaya. ¹⁹ Tau amaka ma ega una kawakawainatuneu babana ega u dewadewa awai. Ma una winiu po mei am tu bagibagi gehouna.’” ²⁰ Ega yaka i wotowolo po i nae amana ugolina.

“Tauna yohola uheiya ma amana i gagalena nae po nugonugona i wiyuweya. Ma i wibulibulili nae po natuna i talahagauya ma niuna i yagoni.

²¹ ‘Ma natunana i baha i pa, “Amau, Yaubada u matana po u matam apapoe a dewaya. Amaka ma ega una kawakawainatuneu babana ega u dewadewa awai gehouna.”

²² ‘Tamogi amana a tu bagibagi ugolihi i baha i pa, “Bulibulili! Kaleko dewadewa dumana ona neiyai po ona wioteni. Ma nima kope u nima gigina ona houni ma ae humahuma u aena ona giyehi. ²³ Apoma ona nae po bulumakau yaubona haahanana ona uni po tan’omgogona ma ta kaoha. ²⁴ Matababana geka natuwena i hilage ma amalai i luyagohana. Tauna i lugowadeya ma amalai i gunawileya.” Ee, apoma hi tugudu po hina kaoha.

²⁵ ‘Geka dewahi hi nenea ma lawana natuna baneina hau tano i wobagibagi. Hougana i gunawileya po i nei po numana i tutuliyaliyani naka lougo po hala gololohi i nonolihi. ²⁶ Ega yaka tu bagibagi gehouna i otugeya po i lubayadeya i pa, “Noka awai he dewadewaya?” ²⁷ Ma tu bagibagina i baha i pa, “Walehim i gunawilena meya po amami i baha po bulumakau haahanana to uni. Matababana a lauyagohanana po a dewadewana ma i tuhaga meya.”

²⁸ ‘Ma tugona uyona i gigai duma po lui i whinigigiyea. Ega yaka amana i hopu mai po i whinigali ipa ina lui. ²⁹ Ma tauna amana ugolina i baha nae i pa, “U galeya geka bolimahi magomagouhi a puloulem po ega ata iponahahalenem. Ma ega muhala gehouna uta wele dadaniu po u

lawa mitehi tota am ma tota kaoha gogona. ³⁰ Ma geka natumna am ginouli tu matamaga ugolihi i luguyoguyougehi. Ma i gunagunawileya po a bulumakau haahanana u uni.”

³¹ ‘Ma lawana natuna ugolina i baha i pa, “Natuwe, tam houga daodaona tau miteu po ginouli atapuhi galiugei naka gasi tam galimgei. ³² Ma i dewadewa tan’omgogona po ta kaoha. Matababana geka walehimna i hilage ma amalai i luyagohana. Ma gasi i lugowadeya ma amalai i gunawilena meya.” ’

16

Gapola tu galena itete apapoena

¹ Yesu gasi a hewahewali ugolihi i baha i pa, ‘Lawa waigapolana a tu bagibagi a gapola i gagalena itetehi. Ma lawa tu wigapola hi paliweleya naka a tu galena itetena a mone i lauguyoguyougeya. ² Ega yaka a tu galena itetena i otugeya po ugolina i baha i pa, “Geka am dewa awai a noonoli? Am galena itete u hinena ma mone a lata awai i lului mai po i hopuhopu atapuna una giluma hopuneya po a galeya, matababana apegaa una itugalena itete meme.”

³ Ma tu bagibagina i paliwelena meya i pa, “U bada apo u bagibagi ugolina ina telehopuneu ma awai apo a dewaya? Hau omhala ega ata kadidili ma lupali a wihinimaeya. ⁴ Oo, a hanapugeya apo awai a dewaya po u bagibagi ugolina ina teletelehopuneu apo lawa hina kaoheu po hai u numa a lului.”

⁵ ‘Ega yaka tu tama yaga a badana ugolina atapuhi i otugehi po emosi emosi ma i laubayadehi.

Lawa tahatahayana ugolina i baha i pa, “U bada ugolina am yaga, a lata awai?”

⁶ ‘Ma tauna i pa, “Bunama mihana kina 1,000.”

‘Ma tu galena itetena i pa, “Geka am yaga pepana. Bulibulili una tugula ma kina 500 una gilumihi.”

⁷ ‘Apoma gehouna i lubayadeya i pa, “Ma tam am yaga a lata awai?”

‘Ma tauna i pa, “Palawa baekahi 1,000.”

‘Tu galena itetena i pa, “Geka am yaga pepana una waya po baeki 800 una gilumihi.”

⁸ ‘Badana a tu galena itetena waikoyakoyamana a winugonugotuhu imahi binei i huneya. Matababa ge ka hipulina lawahi u hanapu duma gapola bagibagina ubeina ma apoma yayata lawahi. ⁹ Ma a paliwelemi, taumi ami witulana ona dewaya hipuli gapolana ugolinei po mehougana ina kokoe po tam apo Yaubada ina winim ani mae memewahagan ugolina.

¹⁰ ‘Iyai ginouli habuluna ugolina a galena itete i dewadewa yaka ginouli baneihi lawa hina weleya po ina galena iteteya. Ma iyai ginouli habuluhi ugolihi a galena itete i apapoe yaka apega ginouli baneihi ina galena itetehi. ¹¹ Inapa hipuli gapolahi ugolihi ega una galena itete imahi, yaka apega iyai gehouna gapola moinahi u nimam ina hounihi? ¹² Ma inapa lawa gehouna a ginouli ugolin ega una galena itete imahiyeya yaka apega iyai gehouna ginouli galimgei u nimam ina houni?

¹³ ‘Ega emoemotana tam tuawam ma babada luwaga hai bagibagi una pouleya. Matababa emosi apo una luhogaleya ma gehounana una wihinigigiyea. Ma apo emosi una ilataya

ma gehounana una galena iapapoeya. Apega Yaubada ma gapola una poulena luwagehi.'

Yesu a wibaabani gehouhi

(*Matiu 11.12-13, 5.31-32; Maki 10.11-12*)

¹⁴ Palisi lawana gehouna geka bahahi atapuhi hi noonolihi po Yesu hi lumutubougeya babana tauhi mone tu luhogalenana. ¹⁵ Yaka Yesu i baha nae ugolihi i pa, ‘Taumi lawa u matahi o bahena memi po o pa tu dumalu. Tamogi Yaubada nugenugomi i hanapugeya. Matababana lawa u hayahi awai hi gagalena hepaya naka Yaubada u matana ginouli yababayaba.

¹⁶ ‘Mose a lugagayo po tu bahapiko hai omgiluma i bagibagi po i nei po Yoni bapatiso a u houga. Noka hosi ma i wawala po i nenei naka Yaubada anani taniwaga tuwegana dewadewana he guuguyeya, ma tu kadidili hai kadidiligei he luiluiya. ¹⁷ Tamogi yada ma hipuli hai yababa ega hita wipilipili lagona ma apoma ginouli awai habulu hotana hau lugagayo wihalenana.

¹⁸ ‘Oloto awai agona ina haleya ma wawine gehouna ina lawagi naka e matamatamaga. Ma oloto awai ihabana ina lawagi naka e matamatamaga.’

Tu wigapola lawana ma Lasalo

¹⁹ Yesu i ibaabani i pa, ‘Tu wigapola lawana gehouna kaleko miyahi baneina i otenihi ma i meimahi po iyeta emosi po emosi i toletoleha ma i mamae. ²⁰ Ma a u mateta tu dayadayabu gehouna gowana Lasalo hinina kelo i hogoya ma i mamae. ²¹ I itumagana ipa apo tu wigapola a pata ugolina

aniani tupotupohi hina holuholu ina anahi. Tauna kedewa hi nei po kelona hi lemolemoya.

²² ‘Tu dayadayabuna i hilage po Yaubada a tu winoyanova hi awali po Abelaham u hadana hi wituguli. Tu wigapolana gasi i hilage po hi guluwi ²³ po u hiyoyawa ma mayau alalatana u hinena matana i tahepaya po Abelaham uheiya duma Lasalo u hadana ma i galehi. ²⁴ Ega yaka i otu labatana i pa, “Gogau Abelaham, una lunugotooto-gogeu, ma Lasalo una himili po hau goila nimana ina taiyoli po menau ina linigi, babana wiyuwa a wohilahilage duma geka alatana u hinena.”

²⁵ ‘Ma Abelaham i pa, “Gogau, am luyaghana iyetahi una nugotuhuhi. Tam ginouli dewadewahi u winihi ma Lasalo ginouli apapoehi i winihi. Tamogi tauna amalai i mehinihegoya ma tam hau wiyuwa. ²⁶ Ma noka ega tuawana. Tam ma tiyai ma u tipolita naka domo daodaona e mamae. Iyawoi nugenugohi geka hosi ma hina damanahi ugolin apegemoemotahi. Ma gasi apegiaiyai naka hosi ma ina damanai ugoliyai.”

²⁷ ‘Ma tu wigapolana i baha i pa, “Heki, gogau Abelaham, a laupaliyem. Lasalo una himili po ina nae amau a u numa. ²⁸ Matababana walewalehiu nimitutu noka hosi tauna ina paliwelehi po u mae ega hina meme tagoya. Meka po tauhi gasi apo hina nei geka wiywana meyageina ugolina.”

²⁹ ‘Tamogi Abelaham i baha i pa, “Mose po tu bahapiko hai giluma walewalehim ugolihi tauna tu paliwelehi. Awai hi bahebahehi hilaki hita nonolihi.”

³⁰ ‘Ma tu wigapolana i pa, “Gogau Abelaham, naka ega emeemotana. Tamogi inapa lawa

gehouna hau hilage ma ina towolo meme po ina nae ugolihi apo hina nugobui.”

³¹ ‘Abelaham ugolina i baha nae i pa, “Inapa Mose po tu bahapiko hai baha ega hina nonolihi yaka apegia hina nugotona. Hawena lawa hau hilage ma i towolo meme ma apegia hina nugotona.”

17

Apapoe

(*Matiu 18.6-7, 21-22; Maki 9.42*)

¹ Yesu a hewahewali ugolihi i pa, ‘Ani peu ludadanahi apo hina nei, tamogi iyai i dewahi po he waawala tauna tu nugodubu. ² Apo ita dewadewa duma itapa gaima baneina u gadouna hita duli ma u boga hita halena hopuneyya. Ma ega ita dewadewa geka tu tapitapiya ina dewaya po apapoe ina dewadewaya. ³ Awai o dewadewahi ipa ona gagalena imahi.

‘Inapa walehim apapoe ina dewaya yaka una paliyeya. Ma inapa paligigila ina laupaliyeya yaka una paligigli. ⁴ Ma inapa ugolin apapoe mala 7 iyetei ina dewaya ma ina luhagawileya po mala 7 ina pa, “A mamala dumam ma una paligigliu,” tam ipa una paligigli.’

Witumagana

⁵ Tu wituwetuwega Guyau ugolina hi baha hi pa, ‘I witumagana una wilatahi.’

⁶ Ma Guyau i pa, ‘Itapa ami witumagana mei ihagila polana apo geka mayouna ugolina ota pa, “Una gunahapum po u boga una ugota mem,” apo ita wiponawogogemi.’

Tu poula a bagibagi

⁷ Yesu i baha nae ugolihi i pa, ‘Iyai gehouna a tu poula hau tano ita laidogo bo sipi ita gagalena itete po ita gunagunawileya ma apo ugolina ita pa, “Una bulili mai po una am,” bo? ⁸ Apeega. Tamogi apo ita pa, “U yam una wononogogeya ma am ani poula kalekona una oteni ma una pupouleu a sigana a am ma a uma woloe. Ma muliyei apoma una am ma una uma.” ⁹ Tu pouhana apegia ina mamali babana a baha tuawana i wiponawogogehi. ¹⁰ Ugolinei emoemotana mei taumi. Hougana ami bagibagi atapuna a bahebaheya ona wikkokowi ona pa, “Ega i dewadewa awai binei ipa una maamaliyai babana tiyai tu poula hota. Ma i bagibagi tuawana to dewaya.” ’

Yesu lawa magouhi 10 i luyawahihī

¹¹ Yesu Yelusalem binei i nenaе naka Samaliya sigana ma Galili sigana ma tipolihiyei i honoga po i nae. ¹² Ma meyagai gehouna ugolina i luilui po olooloto lepelepelohi magouhi 10 uheiya hi towotowolo ma i galehi. ¹³ Tauhi hi otu hi pa, ‘Bada Yesu, una lunugotootogeiyai.’

¹⁴ Hougana i gagalehi po ugolihi i baha nae i pa, ‘Ona nae po Yaubada tu witalaguyaba ugolihi ona wogeletena memi.’ Ma hougana tauhi hi nenaе ma kelohi hi poi.

¹⁵ Apoma tulahi gehouna i gagalena meya po i luyagohana yaka ponana i lata ma Yaubada i wotalagiyea ma i gunawileya. ¹⁶ I nei po Yesu u aena i polou hopu ma i mamali. Tauna lawa Samaliyagei.

¹⁷ Apoma Yesu i pa, ‘Lawa magouhi 10 hi luyagohana. Ma magouhi 9 meka? ¹⁸ Iyowai po geka tu wihewahewa tuawa hotana i gunawileya po Yaubada i wotalagiyeya?’ ¹⁹ Ma i baha nae lawana ugolina i pa, ‘Una towolo po una nae. Amaka am witumagana i wiluyagohanim.’

*Yaubada anani taniwaga a nei
(Matiu 24.23-28, 37-41)*

²⁰ Yaubada anani taniwaga a nei binei Palisi lawahi Yesu hi lubayadeya po tauna hai baha i wimiheya i pa, ‘Yaubada anani taniwaga a nei apegaa wekiwekilalana awai hina galeya. ²¹ Apega iyai ina pa, “Gegeka ona galeya,” bo “Nonoka ona galeya.” Matababana Yaubada anani taniwaga naka taumi u hayami.’

²² Apoma i baha nae a hewahewali ugolihi i pa, ‘Iyeta he nenei apo ami luhogala ipa Lawa Moinau u houga nei hilaki ota galeya, ma apegaa ona galeya. ²³ Ma apo u nei binei ugolimi hina ibaabani hina pa, “Noka hosi ona galena nae,” bo “Geka hosi ona galena mai.” Tamogi ega ona nenaee po ega ona wotagohi. ²⁴ Matababana mei namanamala e lunamaleya po yada u aliyana e yayahi naka e nei po e nae po u tupona. Naka pitenana apo Lawa Moinau u iyeta ugolina. ²⁵ Tamogi wiyuwa magomagouhi apo a wialonihi po geka hapanana lawahi apo hina wihinigigiyeu.

²⁶ ‘Mei Nowa a houga emoemotana mei gasi apo Lawa Moinau u houga, ²⁷ babana Nowa a houga ugolina lawa hi’mam po hi umuma po hi kawakawalulu po hi tawitawine ma Nowa wam ugolina i gelu. Ma goila i hopu po atapuhi i unihi.

²⁸ ‘Emoemotana mei gasi Lota a u houga. Lawa atapuhi hi’mam po hi umuma po hi gimagimala po hilaupehi po hi launuma. ²⁹ Iyetana Lota Sodom i nenehaleya, Yaubada mayau alalatana yadei i himila hopu neiyai po atapuhi i unihi.

³⁰ ‘Noka pitenana apo Lawa Moinau u iyeta lugeletana hougana ugolina. ³¹ Noka iyetana ugolina iyai a numa uputana e mamae apegia ina lui po a ginouli ina tamatama. Emoemotana gasi iyai hau tano ina wobagibagi, apegia ina gunawileya a kaleko binei. ³² Lota agona ona nugotuhuya. ³³ Iyai a luyagohana ina bibiyeha yaka apo ina haleya. Ma iyai a luyagohana ina haleya yaka apo ina womomohi. ³⁴ A paliwelemi, noka upomna apo lawa tulana mitehi hau liyapa hina eneno po emosi Yaubada ina wihaleya ma emosi ina mamae. ³⁵ Wiwine luwaga apo pegapega hina yamapu po emosi Yaubada ina wihaleya ma emosi ina mamae. [³⁶ Ololoto luwaga apo hau tano, po emosi Yaubada ina wihaleya ma emosi ina mamae.]’

³⁷ Yesu a hewahewali hi lubayadeya hi pa, ‘Guyau meka hosi?’

Ma tauna i pa, ‘Meka hosi waewae hina yamtuboina naka hosi popoya.’

18

Hiwape ma tu luhetala paliluwaluwana

¹ Apoma Yesu a hewahewali geka paliluwaluwana i paliwelehi po ipa ina wiatatiyehi naka houga daodaona hina laupali ma ega hina nugenugotapiya. ² Ma i pa, ‘Meyagai

baneina gehouna ugolina tu luhetala gehouna i mamae. Tauna ega Yaubada ita matouteya po lawa ega ita iyateyatehi. ³ Ma noka meyageina emosina ugolina hiwape gehouna i nenei tu luhetalana ugolina ma i bahabaha gawata i pa, “Hau luhetala ega u gawiya una haguhaguya ma dumalugei una luhetala.”

⁴ Tu luhetalana i lauhinigai ma i mae po ega daona ma tuawana i baha i pa, “Hawena Yaubada ega ata matomatouteya bo lawa ega ata iyateyatehi, ⁵ ma geka hiwapena e ihinigaliu binei apo dumalugei a luhetala. Ma inapa ega yaka apo ina nenegawatai po kamnau ina wiapapoeyya.”

⁶ Ma Guyau i baha i pa, ‘Noka tu luhetalana woapapoena awai i bahebaheya ona nonoli. ⁷ Yaubada a lawa i winaganihi yaka apo hai pilipili ugolihiyei ina haguhi? Tauhi iyawoi hagu binei iyeta po uguwa ugolina he tutou nae, yaka apo ina hagu yagiyaginehi. ⁸ A palipaliwelemi hai pilipili ugolihiyei apo ina hagu yagiyaginehi po dumalu ina welehi. Tamogi hougana Lawa Moinau apo a nenei hau hipuli witumagana a tuhagaya, bo eega?’

Palisi lawana ma takisi tu tama paliluwaluwana

⁹ Lawa gehouhi hai dewadumalu hi witumaganehi ma lawa atapuhi he gagalena iapapoenihi. Tauhi ugolihi gasi Yesu geka paliluwaluwana i baheya i pa, ¹⁰ ‘Lawa luwaga hi lui numa dalabu baneina u hinena ipa hina lupali. Emosi Palisi lawana ma gehounana takisi tu tama. ¹¹ Palisi lawana tuawana i towolo nae u hiyei ma i lupali i

pa, "Yaubada a mamalim babana tau ega mei lawa gehouhi. Tauhi hi'mboho po he ikoyakoyama po he matamatamaga. A mamalim babana tau ega mei noka takisi tu tamana. ¹²Tau dalabu emosi po emosi u hinena iyeta luwaga u hinena a iyohi ma ega at'omam. Ma u mone a hiyawi po magouna 10 a tuhagaya yaka emosi a houna liyeya po tam a welewelem."

¹³'Ma takisi tu tamana uheiya i towotowolo ega emoemotana ipa ina luwatateya hau yada. Ma tamogi nugonugona i ilawi ma i bahabaha i pa, "Yaubada, tu apapoe tau, una lunugotootogoge."

¹⁴'A paliwelemi, geka tauna lawana Yaubada u matana i dumalu ma apoma gehounana, ma apoma i hopu po i nae a u numa. Matababana iyai e wohepa meya apo ina hopu ma iyai e wohop-unena meya apo Yaubada ina wohepaya.'

Yesu logaloga i kawaidewedewehi

(Matiu 19.13-15; Maki 10.13-16)

¹⁵ Lawa gehouhi logaloga hi neihi mai Yesu ugolina ipa ina wotepanihi ma a hewahewali hi gagalehi po hi paliyehi. ¹⁶Ma tamogi Yesu logalogahi i otugehi po hi nae ugolina ma i baha i pa, 'Logaloga ona palihalehi po hina nenei ugoliu ma ega ona guduguduhi. Matababana lawa mei geka logalogahi apo Yaubada anani taniwaga hina luiya. ¹⁷A baha duma ugolimi, apo iyawoi Yaubada anani taniwaga hina luiluiya ipa nugonugohi mei logaloga hai winugonugotuhu.'

Tu wigapola lawana

(Matiu 19.16-30; Maki 10.17-31)

18 Taniwaga gehouna Yesu i lubayadeya i pa, ‘Bada dewadewam, apo awai a dewaya po Yaubada luyagohana tuwetuwenai ina weleu?’

19 Ma Yesu i baha ugolina i pa, ‘Am winugonugotuhu awai binei u kawaidewadewageu? Ega iyai ita dewadewa ma Yaubada tuawana. **20** Lugagayo u hanapugehi ma hi baheya hi pa, “Ega una matamatamaga, ega una yamunugo, ega una danedanene, ega una igou koyakoyama, amam po hinam una wiyateyatehi.”’

21 Ma lawana i baha i pa, ‘Geka lugagayohi atapuhi a habuluwe a wootagohi ma i nei po amalai.’

22 Yesu geka bahana i noonoli po i baha nae ugolina i pa, ‘Ginouli emosi hotana ega ugolin. Gapola atapuhi ugolin una gimalena halehi po monehi tu dayadayabu una welehi. Apo hau yada una wigapola. Ma una nei po una wotagou.’

23 Tamogi lawana geka babahi i noonolihi po i nugodubu duma babana tauna i wigapola duma.

24 Yesu lawana i gagaleya po i pa, ‘Tu wigapola lawahi hai lui Yaubada anani taniwaga ugolina i witai. **25** Kamela ega emoemotana heyau domona ina honogi. Ma tu wigapola lawana a lui Yaubada anani taniwaga ugolina i wipilipili lagona ma apoma noka gamogamona a honoga.’

26 Lawa iyawoi geka bahana hi noonoli po hi lubayada hi pa, ‘Ma heki, iyai apoma apo luyagohana ina tuhagaya?’

27 Ma Yesu i pa, ‘Lawa ugolihi luyagohana tuhagana ega emoemotahi ma Yaubada ugolina emoe motana.’

28 Apoma Pita i baha i pa, ‘U galeya, i meyagai to nehalehi ma to wootagom.’

²⁹ Ma Yesu ugolihi i baha i pa, ‘A baha duma ugolimi, apo iyai a meyagai bo agona bo walewalehina bo amana po hinana bo natunatuna Yaubada anani taniwaga binei ma ina nehalehi, ³⁰ tauna geka hougana apo mihana ina tuhaga lagoneya ma houga he nenei luyagohana ega sigana apo ina tuhagaya.’

*Yesu a hilage i bahena meya
(Matiu 20.17-19; Maki 10.32-34)*

³¹ Yesu a hewahewali magouhi 12 i winihi po hi meliya ma ugolihi i baha i pa, ‘Ona lautanigana, tauta ta nenaue u Yelusalem, ma tu bahapiko ginouli atapuna Lawa Moinau ubeu ma hi gilugilumi apo ina limoineya. ³² Tu meuputa lawahi ugolihi apo hina houna damaneu, ma tauhi apo hina paliguyoguyougeu po hina dewa guyougeu po hina howahowau. ³³ Ma apo hina kodikodiliu po ina kokoe ma apo hina wihilageniu. Ma iyeta witonugana ugolina apo a towolo meme.’

³⁴ Tamogi a hewahewali geka bahahi ega hita nugotuhu tuhagahi. Bahahi anohi ega hita lugeletehi tauhi ugolihi po awai i ibaabaniyeya ega hita hanapugeya.

*Yesu tu lupali matana keekena i luyawahi
(Matiu 20.29-34; Maki 10.46-52)*

³⁵ Yesu Yeliko i tutuliyaliyani ma lawa matana keekena tahaya u hadana i tugula ma i laupali. ³⁶ Hougana bolu hi nei po hi weluwileya ma i lubayada i pa, ‘Geka awai?’

³⁷ Ma hi paliweleya hi pa, ‘Yesu Nasaletagei i nei po e nenaue.’

38 Ma tauna i otu i pa, ‘Yesu Dawita gogana, hilaki uta lunugotootogogceu!’

39 Ma iyawoi bolu u naohi hi lahayaa ma hi paliyeya hi pa, ‘Hei, una genuwana.’

Tamogi tauna i otu labatana i pa, ‘Dawita gogana, hilaki uta lunugotootogogceu!’

40 Ega yaka Yesu i tutowolo ma i baha po ipa tu matakekema hina neiyai ugolina. Hougana i nei po u liyaliiyana ma Yesu i lubayadeya i pa, **41** ‘Am luhogala ipa bimgei a dewaya?’

Ma tauna i pa, ‘Guyau, u luhogala ipa matau hina dewadewa.’

42 Ma Yesu ugolina i baha i pa, ‘Una galena meme. Am witumagana i luyawahim.’ **43** Mala emosi ma matana i galeneyaa po Yaubada i maa-mali ma Yesu i wotagoya po hi nae. Ma lawa atapuhi geka dewana hi gagaleya po Yaubada hi wotalagiyea.

19

Yesu ma Sakiyasi

1 Yesu Yeliko i luiya po i nenaee. **2** Ma noka hosi takisi tu tama hai bada waigapolana gowana Sakiyasi i mamae. **3** Tauna i ileta ipa Yesu ina galeya naka iyowai ma ega emoemotana babana gahina i kuku duma ma bolu hi itugaagali. **4** Ega yaka i bulili tahatahaya po Yesu apo tahayanei ina nenaee mayau gehouna i geini.

5 Ma hougana Yesu i nei po mayouna ugolina ma i luwatateya po Sakiyasi ugolina i baha i pa, ‘Una hopu yagiyagina mai babana amalai apo

am u numa a mae.’ ⁶ Ega yaka Sakiyasi i hopu yagiyagina po a kaohana Yesu i weluwaya.

⁷ Ma lawa atapuhi hi gagaleya po hi’mpili ma hi pa, ‘Geka lawana i witoumana nae tu apapoe a u numa.’

⁸ Ma Sakiyasi i towolo po Guyau ugolina i baha i pa, ‘Guyau, una galeu. U gapola a kahaya po tupona apo tu dayadayabu a welehi ma tupona galugei. Ma inapa iyai amaka koyamagei ma a ginouli a tamihi yaka apo ginoulihi hai lata mala wohepali a weleya.’

⁹ Ma Yesu i baha nae ugolina i pa, ‘Tam Abela-ham gogana gehouna ma amalai luyagohana i nei om numana u hinena. ¹⁰ Ma Lawa Moinau a nei ipa lawa tu welupowa a bihehi po a luyawahihi.’

*Mone gole paliluwaluwana
(Matiu 25.14-30)*

¹¹ Yesu amaka Yelusalem i tutuliyaliyani yaka tu lutanigana hai lunonola powa ipa apo ega daona ma Yaubada anani taniwaga ina wogeleteya yaka geka paliluwaluwana i paliwelehi ¹² i pa, ‘Tu tahaya lawana gehouna dobu mawana daodaona ugolina i nae ipa ina wiwasawasa ma ina gunawileya. ¹³ Yohola ega ita nae ma a tu bagibagi magouhi 10 i otugehi po emosi po emosi mone gole i welewelehi. Ma ugolihi i baha i pa, “Geka ugolihiyei ona gimagimala ma mone ona yamdewa a sigana a gunawileu.”

¹⁴ ‘Tamogi a dobu lawahi ega hita luhogaleya po mulinei baha tu hihiwa po ipa ina pa, “Geka lawana ega nugonugoiyai ipa ina wiwasawasa ubeyai.”

¹⁵ Tamogi lawana i wiwasawasa ma i gunawileya po a tu bagibagihi, iyawoi mone i welewelehi i otugehi ipa hina nae ugolina. Ma mone awai hi dewadewaya ipa ina hanapugeya.

¹⁶ Tu bagibagi tahatahayana i nei ugolina po i pa, “Bada, am mone gole emosi u weleweleu naka mone gole yagahi magouhi 10 a dewaya.”

¹⁷ Ma tauna ugolina badana i baha i pa, “I haki duma. Tam tu bagibagi dewadewam. Apo meyagai baneihi magouhi 10 una galena itetehi, matababana ginouli habuluhi ugolihi emoemotana a witumaganem.”

¹⁸ Ma tu bagibagi wiluwagana i nei po i baha i pa, “Bada, mone gole emosi u weleweleu naka mone gole yagahi nimitutu a dewaya.”

¹⁹ Geka tu bagibagina ugolina i baha i pa, “Tam apo meyagai baneihi nimitutu una galena itetehi.”

²⁰ Apoma gehouna i nei po i baha i pa, “Bada, gee am mone gole u weleweleu naka kaleko henahenamina ugolinei a humaya ma a houna gowadi po i mamae. ²¹ Ma a lowogem babana tam lawa lauhinidoodolam. Ginouli awai ega galimgei ma apo una waya po gasi awai ega uta ugohi ma apo anona una waya.”

²² Geka tu bagibagina ugolina i baha i pa, “Tam tu bagibagi apapoena. Baha awai gamomgei hi hopuhopu ugolihiyei apo a wigoum. U hanapugeya naka tau lawa lauhinidoodolau. Awai ega galiugei a wiwaya po awai ega ata ugugohi a wiwaya. ²³ Ugolinei ma awaka po u mone ega hau banika uta houni? U gunawilana hougana ugolina u mone anai luwitanana ata waya.”

²⁴ Apoma iyawoi u liyaliyana hi towotowolo ugolihi i baha i pa, “Monena gole emosi ugolina ona wihaleya po lawana iyai mone gole magouhi 10 ugolina tauna ona weleya.”

²⁵ Ma tauhi hi baha hi pa, “Bada, geka tauna ugolina amaka mone gole magouhi 10 memehi.”

²⁶ Ma wasawasana i pa, “A paliwelemi, lawa atapuhi ugolihi awai e mamae apo Yaubada ina luwitanahi. Ma iyai ugolina ega awai ita mamae, hawena habulu hotana ma Yaubada apo ina wi-halena pahi. ²⁷ Ma noka lawahi tu wigawiyeu iyawoi ega nugonugohi ipa ubeihi ana iwasawasa ona neihi mai po u matau ona unihi.” ’

Yesu i gegae u Yelusalem

(Matiu 21.1-11; Maki 11.1-11; Yoni 12.12-19)

²⁸ Yesu a wibaabani i kokoe ma i welutahaeya po hi gae Yelusalem ubeina. ²⁹ Hougana Betepage ma Betani oya Oliweta ugolina i tutuliyaliyanahi ma a hewahewali luwaga i himila tahaehi po i baha ³⁰ i pa, ‘Meyagai u naomi ona nae po ona luluiya naka hota doniki wouna yohola ega hita geluya ma e mamae, apo ona tuhagaya. Ona lupeni po ona neiyai geka hosi. ³¹ Ma inapa iyai ina lubayademi ina pa, “Awai binei o lupelupeni?” yaka ona pa, “Guyau ipa ina wibagibagi.” ’

³² Ega yaka iyawoi i himihimilihi hi nae po iyowai i palipaliwelehi naka pitenana ma hi tuhagaya. ³³ Ma hi lupelupeni hougana donikina taniwagana ugolihi i baha i pa, ‘Awai binei o lupelupeni?’

³⁴ Ma tauhi hi pa, ‘Guyau ipa ina wibagibagi.’

³⁵ Apoma hi niyeya Yesu ugolina po hai kalekogeい gamogamona upuna hi lutouli ma Yesu hi wigeluya. ³⁶ Ma i gelu po i neneae ma lawa hai kalekogeい tahayana hi lutouli. ³⁷ Hougana Yelusalem i tutuliyaliyani tahaya Oliweta u oyana ma i hopu po i neneae ugolina tu wotagona atapuhi hi'mtuboina. Ma manini po wipoya atapuhi hi gagalehi bihiyei ponahi i lata ma hi tugudu po Yaubada hina wotalagiyea ³⁸ hi pa,

'Tam Wasawasa, Guyau gowanei e nenei Yaubada ina kawaidewedewem!'

'Nugodumola hau yada po ani'mhuna duma tam Gegewahagam ugolim!'

³⁹ Apoma bolu u hinena Palisi lawahi gehouhi Yesu ugolina hi baha hi pa, 'Bada, am hewahewali una lahahi po hina genuwana.'

⁴⁰ Ma Yesu i baha i pa, 'A paliwelemi, inapa hina genuwana yaka gaima apo hina tugudu po hina iototu.'

Yesu i tou Yelusalem binei

⁴¹ Hougana Yesu Yelusalem i tutuliyaliyani ma i gagaleya po i tougeya. ⁴² Ma i pa, 'Hilaki tam gasi awai nugodumola e dewadewaya uta hanapugeya. Tamogi amalai u matam i lugowadeya.

⁴³ Hougana e nenei apo am gawiya anai lagenahi hina mewiiwilem ma hada atapuna ugolina hina huluhulum, ⁴⁴ po hina lugoluhim po una hopu hau hipuli. Ma lawa u hinem apo hina wiapapoenihi. Numa atapuhi apo hina kokoe, apega gaima emosi u uyawena ina mamae, babana hougana Yaubada u hagumgei i nenehi ega uta galena tuhagaya.'

*Numa dalabu baneina u hinena tu gimagimala
Yesu i wiyagahi
(Matiu 21.12-17; Maki 11.15-19; Yoni 2.13-22)*

⁴⁵ Apoma Yesu numa dalabu baneina i luiya po i tugudu po tu gimagimala ina wiyagahi. ⁴⁶ Ma ugolihi i baha i pa, ‘Yaubada a Buka gilugilumana ugolina i baheya i pa, “U numa lawa hai ani lupali ubeina.” Ma taumi o buiya po “Tu danedanene hai ani megowada.” ’

⁴⁷ Iyeta emosi po emosi numa dalabu baneina u hinena Yesu i iatatiyana. Ma tu witalaguyaba babadahi po lugagayo tanitaniwagahi po lawa tu tahaehi nugonugohi ipa hina uni. ⁴⁸ Tamogi ega tahaya awai hita tuhagaya babana lawa atapuhi hi launonola gawateya po ega baha emosi ipa hina lauemuli.

20

*Yesu a bagibagi taniwagana
(Matiu 21.23-27; Maki 11.27-33)*

¹ Iyeta gehouna numa dalabu baneina u hinena Yesu lawa iatatiyehi po ugolihi tuwega dewadewana i guuguyeya, ma tu witalaguyaba babadahi po lugagayo tanitaniwagahi, mi Yudeya hai tanitaniwaga mitehi hi nei, ² po ugolina hi pa, ‘Una paliweliyai, witaniwaga awai u waya po geka ginoulihi e dewadewahi, bo iyai geka witaniwagana i welem?’

³ Yesu hai baha i wimiheya i pa, ‘Hapali tau gasi u lubayada a welemi. Ona paliweleu, ⁴ Yoni a witaniwaga yadei i nei bo lawa ugolihiyei i nei po i ibapatiso?’

⁵ Ma tuawahi u hayahi hi ibaabani hi pa, ‘Apo awai ta baheya? Apo tana pa, “Yadei,” apo ina pa, “Awai binei ega ota witumaganeya?” ⁶ Ma apo tana pa, “Lawa ugolihiyei,” apo lawa atapuhi hina lugaimata. Matababana u nugenugohi i kadidili duma naka Yoni tauna tu bahapiko gehouna.’

⁷ Ega yaka a baha hi wimiheya hi pa, ‘Ega tota hanapugeya miyei i nei.’

⁸ Ma Yesu ugolihi i baha i pa, ‘Tau gasi apega a paliwelemi witaniwaga awai a waya po geka ginoulihi a dewadewahi.’

*Lawa gehouna a tano tu bagibaiyena
ompaliluwaluwana*

(Matiu 21.33-46; Maki 12.1-12)

⁹ Apoma Yesu i tugudu po geka paliluwaluwana lawa i paliwelehi i pa, ‘Lawa gehouna gologolowa ugona ugolina wine he dewadewaya i lupehiyeya. Ma tano tu galena itete u nimahi i houni ma i nae dobu mawana daodaona ugolina. ¹⁰ Omlohina hougana ugolina badana a hewali i himili po i nae tano tu galena itete ugolihi ipa ugona tupona hina weleya. Tamogi tano tu galena itete baha tu hihiwa hi wilawi ma a nima kwakwawina hi himili po i gunawileya. ¹¹ Ega yaka badana a hewali gehouna i himili po tauna gasi hi wilawi po i wihinimaya ma a nima kwakwawina hi himili po i gunawileya. ¹² Ma a tu bagibagi witonugana i himili po gegeka naka kelo hi weleya ma tano u putana hi dubala hopuneyea.

¹³ ‘Apoma tanona taniwagana i baha i pa, “Apo awai a dewaya? Heki, natu hotau a lauhogalena dumaya a himili, nugote apo hina wiyateyateya.”

¹⁴ Tamogi hougana tano tu galena itete natunana hi gagaleya po tuawahi hi ibaabani hi pa, “Tanona muliyei tu witaniwagena geegeka. Ta uni po geka tanona ipa ina nenaue ugolina naka apo ina wigalitiyei.” ¹⁵ Ega yaka hi halena hopuneya tanona uputana po hi uni.’

Yesu i lubayada i pa, ‘Tanona taniwagana apo tano tu galena itete iyowai ina dewahi? ¹⁶ Apo ina nei po ina unihia ma tano tu galena itete gehouhi u nimahi tanona ina houni.’

Hougana geka lawa hi noonoli po hi pa, ‘Apega duma.’

¹⁷ Ma tauna i galehi ma i pa, ‘Heki, geka bahana Yaubada a Buka ugolina anona awai? I baheya i pa,

“Ogolana tauna tu lunuma hi ihinigigiyea
amalai i gunabuiya po i dewadewa lagona.”

¹⁸ Iyai ina peu po noka ogolana ugolina ina yato apo ina lauhedalena meya po tupotupona. Ma inapa noka ogolana ina guli po iyai ina lutataya apo ina lumutumutuya.’

*Takisi wimihana bababahana
(Matiu 22.15-22; Maki 12.13-17)*

¹⁹ Lugagayo tanitaniwagahi po tu witalaguyaba babadahi ipa noka kabudalana hina numa pani-pani. Matababana geka paliluwaluwana i bahena niyeya ugolihi ma tamogi lawa hi lowogehi.

²⁰ Ega yaka gaogao hi beiha po lawa tu wiben-abenama gowagowada hi himilihi ipa hina witepa naka tauhi tu winugonugotuhu dumalu. Ma tauhi ipa Yesu hina laubabayadeya po ina baha powa ma mi Loma hai taniwaga baneina a witaniwaga

po a wipoya ugolina hina houni. ²¹ Tu wiben-abenama gowagowadahi Yesu hi lubayadeya hi pa, ‘Bada, to hanapugeya naka awai e baheba-hehi po e iatatiyanehi hi dumalu. Ma gasi to hanapugeya naka lawa ega uta ikahahi ma tamogi Yaubada a nugotuhu moinana lawa ubeihi e iatatiyanehi. ²² Apo mi Loma hai taniwaga ta wotagoya po takisi ta huhouni Sisa binei, bo eega?’

²³ Tamogi Yesu amaka hai lubayada koyakoyama i hanapugeya yaka ugolihi i baha i pa, ²⁴ ‘Mone emosi ona wogeleteya po a galeya. Iyai tepana galenana po gowana geka monena ugolina?’

Ma tauhi hi pa, ‘Sisa galenana.’

²⁵ Ega yaka Yesu ugolihi i baha i pa, ‘Heki, ginouli awai Sisa galinei Sisa ona weleya. Ma ginouli awai Yaubada galinei Yaubada ona weleya.’

²⁶ Lawa u matahi ega emoemotahi ipa Yesu hina dewaya po ina baha powa. Ega yaka hi genuwana ma a baha binei nugenugohi i goholi.

Towolomeme bahabahana (Matiu 22.23-33; Maki 12.18-27)

²⁷ Sadusi hai bolu lawahi hilage towolo memena ega hita itumaganeya. Tauhi hi nei Yesu ugolina, ²⁸ po hi lubayadeya hi pa, ‘Bada, Mose geka lugagayona ubeiyai i gilumi i pa, “Oloto awai ina tawine po ega ina winatuna ma ina hilage apo walehina hiwapena ina lawagi po hina winatuna naka popoyana galinei.” ²⁹ Lawa gehouna natunatuna ololotohi magouhi 7. Tutuwoga i tawine po ega natuna ma i hilage. ³⁰ Ma tu hulatuna wawinena i lawagi. ³¹ Po gasi tu witonugahi

ma atapuhina magouhi 7 emoemotahi. Ega hita winatuna ma hi hilage pahihi. ³² Muliyei apoma wawinena i hilage. ³³ Ugolinei ma hau towolo meme wawinena apo agona iyai? Matababana atapuhi magouhi 7 i lawaga pahihi.'

³⁴ Ma Yesu ugolihi i baha i pa, 'Lawa geka u hougana he mamae he tawitawine po natunatuhi he itawinehi. ³⁵ Ma tamogi iyawoi noka u hougana Yaubada u matana hi dewadewa po hau hilage he towotowolo meme lawa apeg a hina tawitawine po apeg a hina itawinehi. ³⁶ Matababana apeg a hina hilage meme babana tauhi apo mei tu winoy-anoya po tauhi Yaubada natunatuna hai towolo meme binei. ³⁷ Mayau towotowolona i alalahi hougana Mose i limoineya naka lawa hau hilage he towotowolo meme. Noka hougana Guyau i ba-hena meya tauna Abelaham a Yaubada po Isako a Yaubada po Yakobo a Yaubada. ³⁸ Tauna ega lawa hilahilagehi hai Yaubada ma lawa lauyagohanahi hai Yaubada. Matababana tauna ugolina lawa atapuhi he lauyagohana.'

³⁹ Ma lugagayo tanitaniwagahi gehouhi hi baha hi pa, 'Bada, i lubayada u wimihena imahiyena dumaya.' ⁴⁰ Ma atapuhi hi lowogeya po ega hita lubayadene meya.

*Dawita gogana Besinana lawana
(Matiu 22.41-46; Maki 12.35-37)*

⁴¹ Tamogi Yesu i lubayadehi i pa, 'Iyowai ma lawa hi pa Besinana lawana naka apo Dawita gogana? ⁴² Matababana Dawita tauna buka Sam ugolina i baheya i pa,
"Yaubada i baha u Guyau ugolina i pa,

U awala hinebawau una mamae
⁴³ a sigana am gawiya a houna hopunehi
 po aem ani luhanatanahi.”

⁴⁴ Noka hougana Dawita Besinana lawana i
 kawaguyougeya. Ugolinei Dawita ega Besinana
 lawana gogana dumana.’

*Lugagayo tanitaniwagahi Yesu i kawaapa-
 poenihī*

(Matiu 23.1-36; Maki 12.38-40)

⁴⁵ Lawa atapuhi Yesu hi lautaniganeya ma a
 hewahewali ugolihi i baha i pa, ⁴⁶ ‘Lugagayo tan-
 itaniwagahi ona gagalena imahiyehi. Tauhi hai
 luhogala ipa luilui daodaohi hina otenihi ma hina
 neneae, ma ani gimala dobuna ugolina lawa wi-
 ateyategei hina maamalihi. Tauhi hai luhogala
 hau numa dalabu ani tugula dewadewahi po hau
 toleha hai ani tugula gegehi. ⁴⁷ Ma gasi koyamagei
 hiwahiwape hai numa gapolahi he danedanenehi
 ma lupali daodaohigei galena koyakoyama he
 dewadewaya. Tauhi hai wimeiha apo ina lata
 duma.’

21

*Hiwape anani’mbenena
 (Maki 12.41-44)*

¹ Yesu numa dalabu baneina u hinena i mamae
 ma i gagalena ani’mbenena gaebana ugolina tu
 wigapola lawahi hai ani’mbenena hi huhouna.
² Ma gasi i gagalena ma hiwape wodayadayabuna
 mone luwaga habuluhi mei toea emosi i hounihi.
³ Ma Yesu i baha i pa, ‘A baha duma ugolimi,
 geka hiwapena wodayadayabuna i houna lagona
 ma apoma atapuhina. ⁴ Matababana atapuhina

hai omteletelenagei hi houna ma tauna a widaya-dayabu u hinena ma mone atapuna i tutuhagaya i houna pahi.'

Pilipili po hiniwiyuwa
(Matiu 24.1-14; Maki 13.1-13)

⁵ Yesu a hewahewali lawa hai ani'mbenena gaima dewadewahiyei numa dalabu baneina hi wogowogoya ani galenana hakina hi bahebaheya. Ma Yesu i baha nae ugolihi i pa, ⁶ ‘Geka numahi gaima ugolihiyei hiwogohi po o gagalehi, houga e nenei apo gaima emosi ega u uyawena ina mamae. Atapuna apo hina dubadubalena pahi.’

⁷ Ma tauhi hi lubayadeya hi pa, ‘Bada, meyanai apo am baha anona ina lugeleteya? Ma weki-wekilala awai apo ina paliweliyai naka hougana ugolina amaka to geleta?’

⁸ Ma tauna i baha i pa, ‘Ona gagalena imahi po apegia iyai ina witahaya powami. Matababana lawa hi maga apo hina towolo po gowaugei hina koyama hina pa, “Tau Yaubada a Besinana,” po hina pa, “A houga amaka i geleta.” Tamogi ega ona wotagohi. ⁹ Hougana gawiya po wogalahi tuwegahi ona noonolihi ega ona matomatouta babana geka dewahi apo hina wawala tahaya. Tamogi houga sigasigana apegia ina geleta yagiyaginai.’

¹⁰ Yesu gasi i baha meme ugolihi i pa, ‘Tupo geha ma tupo geha apo hina wigawiya po gasi ani taniwaga geha ma ani taniwaga geha apo hina wigawiya. ¹¹ Apo guhuguhi po tupo gehouhi gomala po totogo baneihai hina geleta. Ma gasi weki-welilala wainugolowolowo dumahi apo yadei hina hopu mai.

¹² Tamogi geka ginoulihi atapuhi yohola apegahina wawala tahaya ma apo lawa gehouhi hina panimi po hina wihiniwiywami. Apo numa dalabu ugolihi hina libahibahimi po hau numa panipani hina tugudumi. Ma gowau binei apo hina niyemi wasawassa po taniwaga baneihi ugolihi. ¹³ Ma nonoka ami gaogao apo tuwega dewadewana ona nohaya. ¹⁴ Ega nugonugomi ona laigeno meya ipa apo iyowai bimiyei ona ibaabani. Winugotuhu u nugonugomi ina kokoe duma. ¹⁵ Matababana baha po nugohanahanapu apo a weleweleemi naka ega emoemotana tu wigawiyemi hina houna liyeya bo hina kawaikoyakoyameya. ¹⁶ Ma hinahinami po amamami po walewalehimi po nounoumi po ami guguni po ami lawa tauhi apo hau libahibahi hina hounimi po gehouhi apo hina unimi. ¹⁷ Apo gowau binei ma lawa atapuhi apo hina wihinigigiyemi. ¹⁸ Tamogi apegahina ununumi apala emosi ina lugowadeya. ¹⁹ Ami nugokadidili binei apo luyaghana moinana ona tuhagaya.'

*Yelusalem a peu binei Yesu i baheya
(Matiu 24.15-21; Maki 13.14-19)*

²⁰ Yesu i ibaabani i pa, ‘Mehougana tu wigawiya Yelusalem hina mewiiwileya naka ona hanapugeya a houga apapoe amaka i tuliyaliyani. ²¹ Ma iyawoi Yudeya u tupona ona mamae yaka ona lowo po ona nae u oya. Ma taumi iyawoi Yelusalem u hinena ona mamae ega ona luilui Yelusalem. ²² Nonoka apo Yaubada a wimeiha hougahi babana awai Yaubada a Buka ugolina i bahebaheya ipa ina limoineya. ²³ Ma wiwine

wainatuhahi po koikoibahi noka hougahi ugolihi apo tauhi tu nugodubu duma. Matababana wiyuwa baneina apo geka hipulina ina wialoni po Yaubada a wimeihā geka lawahi hina wialoni.²⁴ Ma tu wigawiya lawa gehouhi apo kwasikwasi daodaonei hina talatala unihi ma gehouhi apo hina panipanihi po hina niyehi tupo atapuna ugolihi. Ma tu meuputa lawahi apo Yelusalem hina yomtutuibabeya a sigana hai houga ina kokoe.'

*Lawa Moinana a gunawilana
(Matiu 24.29-31; Maki 13.24-27)*

²⁵ Yesu i ibaabani i pa, Wekiwekilala apo hau kabudala po hau wamahiya po hau ubona hina lugeletehi. Hau hipuli tupo gehouhi boga po guliguli gololohi ma apo matouta baneihi ina huluhi po ugolihi nugohanahananapu ina yababa.²⁶ Hipuli tupo atapuna ugolina awai apo ina nenei wiotonana ma lawa apo matouta ina geinihi po hina imatauguuguwa. Ma yada ginoulihi atapuhi hai kadicili apo hina tapiya. ²⁷ Apoma apo Lawa Moinau a wipoyau po a wasawasau ona gagaleu ma yaloigei a nei. ²⁸ Hougana geka ginoulihi hina tugudu po hina waawala taumi ona luwatatempi po ona galena gae babana ami lupena halena tahina e kukuku.'

*Yesu i galugalu binei i wiatatiyana
(Matiu 24.32-35; Maki 13.28-31)*

²⁹ Apoma Yesu geka paliluwaliwana ugolihi i baheya i pa, ‘Hapali kiyaha ona galeya ma mayau atapuhi ona galehi. ³⁰ I galugalu hougana ugolina ta hanapugeya naka ega daona ma apo higolo

ina wawala. ³¹ Yaka wekiwekilala awai a pali-paliwelemi hina wawala ma ona galehi yaka ona hanapugeya Yaubada anani taniwaga ega daona ma apo ina geleta.

³² ‘A baha duma ugolimi, geka ginoulihi atapuhi apo hina wawala tahaya ma apoma geka hapanana lawahi hina hilage pahihi. ³³ Yada po hipuli apo hina yababa ma tau u baha apegia ina yababa.

³⁴ ‘Ona gagalena imahi. Witoletoleha po uma buuwa po geka hipulina luyagohanana genona ega ina laigenogenomi ma apo noka iyetana ina ligohogoholimi mei walo e lailupa. ³⁵ Matababana lawa atapuhi hipuli tupo wohepali he mimiyea apo ina nei ugolihi. ³⁶ Tamogi houga magomagouna ona ihalu po ona laupali. Yaka apo ona kandidili po geka ginoulihi atapuhi hinehiyei a dewadewami ona nei po Lawa Moinau u matau ona towolo.’

³⁷ Iyeta emosi po emosi Yesu numa dalabu baneina u hinena i iatatiyana. Tamogi uguwei i nae po Oliweta u oyana i eneno. ³⁸ Ma malatomtom habuluna lawa atapuhi hi nei numa dalabu baneina u hinena po ugolina hi lautanigana.

22

Yesu wogana hi talatalaya

(Matiu 26.1-5; Maki 14.1-2; Yoni 11.45-53)

¹ Palawa ega ita haahana tolehana gowana Welulagona hougana i tutuliyaliyani. ² Ma tu witalaguyaba babadahi po lugagayo tanitaniwagahi tahaya hi bibeihai iyowai ma apo Yesu hina uni babana lawa hi lowogehei.

*Yudasa Yesu i nugohaleya
(Matiu 26.14-16; Maki 14.10-11)*

³ Apoma Tomodulele Yudasa Isakaliyota a winugonugotuhu i taniwageya. Yudasa tauna Yesu a hewali gehouna. ⁴ Ma i nae po tu witalaguyaba babadahi po numa dalabu tu galena itete hai babada mitehi hi wiwogatala. Iyowai apo Yesu ina nugonugohaleya ugolihi. ⁵ Ma tauhi hi kaoha po hi lueena apo mone hina weleya. ⁶ Ega yaka i lueena. Ma gaogao i bibeihia ipa bolu ega hina hanapugeya ma Yesu ina nugohaleya po hina numa panipani.

Yesu i wononogo apo Welulagona tolehana amna ina ani

(Matiu 26.17-25; Maki 14.12-21; Yoni 13.21-30)

⁷ Palawa ega haahanana tolehana apoma iyetana i geleta. Noka iyetana ugolina ipa apo Welulagona tolehana binei sipi natunatuhi hina unih. ⁸ Yaka Yesu Pita ma Yoni i himilihi ma i pa, ‘Ona nae po Welulagona tolehana ubeita ona wononogogeya po apo ta ani.’

⁹ Ma hi lubayada hi pa, ‘Meka nugonugom ipa to wononogogeya?’

¹⁰ Ma ugolihi i baha ipa, ‘Meyagai baneina ona luiluiya hougana oloto gehouna goila talagigoilana e awawali apo ona itutuhaga. Tauna ona wotagoya po numa awai e luiluiya ona luiya.

¹¹ Numana taniwagana ona paliweleya ona pa, “Bada geka pite a baha ugolim i pa, meka toumana hai babanoya naka ugolina apo u hewahewali mitehi Welulagona tolehana to ani?” ¹² Ma tauna apo babanoya baneina u moyana ina wiatatiyemi po ugolina ginouli atapuna ona wononogogeya.’

¹³ Hai luwaga hi nae po Yesu awai atapuna i bahebaheya naka pitenana ma hi tuhagaya yaka hai Welulagona tolehana hi wononogogeya.

Guyau a am

(*Matiu 26.26-30; Maki 14.22-26; 2 Kolinito 11.23-25*)

¹⁴ Am kabudalana hougana Yesu a tu wituwe-tuwega mitehi hau ani am hi tugula. ¹⁵ Ma ugolihi i baha i pa, ‘U luhogala baneina ipa taumi miteu geka welulagonana amna tan’omtahaeya ma apoma hiniu ina wiyuwa. ¹⁶ Matababana a paliweleemi, apegaa anani a sigana Yaubada anani tani-waga u hinena anani kokoe ugolina ina geleta.’

¹⁷ Ma keyaka i waya po Yaubada ugolina i wimaamala ma i pa, ‘Geka ona waya po ona gutaya u hayami. ¹⁸ Matababana a paliweleemi, amalai ma i wawala po i nena apegaa wine a umaya a sigana Yaubada a witaniwaga ina geleta.’

¹⁹ Apoma aniani i waya po i wimaamala ma i tomutomuya po i welewewelesi ma i ibaabani i pa, ‘Geka hiniu taumi a welewewelesi. Winugohepau binei geka pite ona dewadewaya.’

²⁰ Emoemotana gasi mei am u mulina ma keyaka i waya po i pa, ‘Geka talau Yaubada a wogatala wouna lawa atapumi ubeimi apo ina kololo.’ ²¹ Amna u hinena Yesu i baha i pa, ‘Ona galeya, tu nugohaleu lawana tauna miteu geka ani amna ugolina. ²² Lawa Moinau apo Yaubada a nugotuhugei a hilage, ma iyai tu nugohaleu naka tauna tu nugodubu.’ ²³ Ma a hewahewali hi tugudu po hi laubabayadena mehi, iyai apo geka dewana ina dewaya.

Witaniwaga ubeina

²⁴ Yesu a hewahewali u hayahi witaniwaga binei hi wigamogahigahi. ²⁵ Ma Yesu ugolihi i baha nae i pa, ‘Tu meuputa lawahi hai wasawasa lawa he tanitaniwagehi. Ma lawa hai baha wiyatayate hipa “Bada tam tuhaguiyai.” ²⁶ Tamogi taumi ipa ega geka pite. Iyai u hayami ami bada ipa ina dewa meya po mei tewela habuluna. Ma iyai ami tu tahaya ipa ina dewa meya po mei tu poula. ²⁷ Lawa awai tauna i geduma? Lawa hau ani am e tugutugula bo lawa e pupoula? Lawana e pupoula tauna i geduma. Ma tau u hayami mei tu poula lawana. ²⁸ Taumi u houga witai u hinehi ma mitemi ta mamae. ²⁹ Ma amaka mei amau witaniwaga ubeina ma i inaganiu, naka pitenana apo a winaganimi witaniwaga ubeina. ³⁰ U ani taniwaga u hinena apo u ani am ugolina ona am po ona uma. Isalaela gugunina magouhi 12 taumi apo taniwaga hai ani tugula ugolina ona tugula ma ona luhetalehi.

Yesu Pita a bowi i baha pikogeya

(Matiu 26.31-35; Maki 14.27-31; Yoni 13.36-38)

³¹ Yesu i baha nae Pita ugolina i pa, ‘Simona, Simona, una lautanigana. Tomodulele lubayada i waya ipa atapumi ina ludadanimi po ina wikhambi mei lawa witi e ikahaya. ³² Tamogi bimgei a lupali ipa am witumagana ega ina kookoe po mehougana una luhagawilem ipa walewalehim una wikadidilihi.’

³³ Ma Pita i baha i pa, ‘Guyau, a nonogo duma apo tam miteu ta nae hau numa panipani po ta hilage.’

³⁴ Ma Yesu i pa, ‘Pita a baha duma ugolim. Uguwei apegia kamkam olotona ina tou a sigana mala tonuga una bowiyeu naka ega uta hanapugeu.’

Mone ani’mpohapohana po baeki po kwasikwasi daodaona

³⁵ Apoma Yesu a hewahewali i lubayadehi i pa, ‘Hougana a himilimi po o nenae ega ami mone ani’mpohapoha po ega ami baeki po ega aehumahuma ota tama ma awai ugolina o kuku bo eega?’

Ma tauhi hi pa, ‘Ega awai.’

³⁶ Ma Yesu i pa, ‘Tamogi amalai iyai mone ani’mpohapohana waioutuna ugolina yaka ina waya. Ma iyai ega ugolina kwasikwasi daodaona yaka a lului wopotopotona ina gimalena haleya po emosi ina waya. ³⁷ Matababana a paliwelemei naka geka bahana Yaubada a Buka ugolina ipa ina limoineya tau ugoliu. I baheya i pa, “Tauna tu dewaa papoe mitehi hi hiyawa emotehi,” babana awai biugei hi gilugilumi e laimoineya.’

³⁸ Ma a hewahewali hi pa, ‘Guyau, u galeya geka kwasikwasi daodaohi luwaga.’

Ma tauna i pa, ‘Amaka.’

*Yesu Oliweta u oyana i lupali
(Matiu 26.36-46; Maki 14.32-42)*

³⁹ Yesu mei houga gehouhi i dewadewaya naka pitenana meyagai baneina i hopu haleya po i nenae Oliweta u oyana ma a hewahewali hi wotagoya. ⁴⁰ Hougana hau oya hi laugeleta po a hewahewali ugolihi i baha i pa, ‘Ona lupali po

apega ludadana ona wialonihi.’ ⁴¹ Ma tauna i ne-halehi po i nae uheiya mei gaima ta haleya po e ya-toyato naka pitenana mawana a dao ma ifutunei i’mtutonetonena ma i lupali i pa, ⁴² ‘Amau, inapa am nugotuhu yaka geka wiyyuwana keyakana ugoliu una wihaleya. Tau u nugotuhu hawena ma tam am nugotuhu una dewa tagoya.’ ⁴³ Ma Yaubada a tu winoyanoya yadei i lugeleteya po i wikadidili. ⁴⁴ Ma nugowiyuwa i dewaya po i laupali gawagawata ma moyagahuna mei tala hau hipuli i tonetoneya.

⁴⁵ A lupali u mulina i gunawileya po a hewahewali nugodubu i tapeienohi po hi eneno ma i tuhagahi. ⁴⁶ Ma i baha nae ugolihi i pa, ‘Awai binei o eneno? Ona towolo po ona laupali ipa ega ludadana ona wialoni.’

Yesu hi numa panipani

(*Matiu 26.47-56; Maki 14.43-50; Yoni 18.3-11*)

⁴⁷ Yesu yohola i ibaabani ma a hewali gehouna gowana Yudasa bolu i tahaehi ma hi geleta. Tauna i gegae ipa Yesu niuna ina yagoni, ⁴⁸ ma Yesu i baha nae ugolina i pa, ‘Yudasa, winiu yagonagei ipa Lawa Moinau una nugohaleu, bo?’

⁴⁹ Hougana Yesu a hewahewali tauna mitehi awai apo ina waawala hi gagaleya po hi pa, ‘Guyau, i kwasikwasi daodaohi to wibagibagahi bo hawehi?’ ⁵⁰ Ma tulahi gehouna talaguyaba taniwagana a tu bagibagi i lubuya po tanigana u awala binebawana i talutuiya.

⁵¹ Tamogi Yesu i baha i pa, ‘Geka dewana amaka ma ina kokoe.’ Ma lawana tanigana i wodadani po i dewadewa meme.

⁵² Apoma Yesu i baha nae tu witalaguyaba babadahi po numa dalabu tu galena itete hai babada po mi Yudeya hai tanitaniwaga hi nenei tauna ubeina ugolihi i pa, ‘Iyowai po a nima-gawiya gapolami o nei ubeu mei tau tu danene? ⁵³ Hougana iyeta emosi po emosi tau numa dalabu baneina u hinena taumi u hayami ma iyowai po ega ota paniu? Tamogi geegeka taumi ami kabudala po gasi uguwa wipoyana a houga.’

*Pita Yesu i bowiyeyea
(Matiu 26.57-58, 69-75; Maki 14.53-54, 66-72;
Yoni 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ Apoma Yesu hi numa panipani po hi niyeya tu witalaguyaba hai taniwaga a u numa hi luiyeya. Ma Pita mulinei i wotago po i nae. ⁵⁵ Ma mayau u tano hau ani libolu hi ahili po hi duhuduhuna wiwileya naka i luwoheyanehi. ⁵⁶ Apoma tu bagibagi wawinena Pita hau yayata i tugutugula i todi ma i gagaleya po i pa, ‘Geka lawana gasi tauna Yesu tu wotagona.’

⁵⁷ Tamogi Pita i bowi i pa, ‘Wawine, Yesu ega ata hanapugena dadani.’

⁵⁸ Ma hi mae po ega daona ma lawa gehouna i galeya po i pa, ‘Tam gasi tulahi gehouna.’

Ma Pita i baha i pa, ‘Tulau, tau eega!’

⁵⁹ Ma hi mae po kabudala gaogaona emosi u mulina ma lawa gehouna i baha higihigili i pa, ‘Moina dumana geka lawana tauna Yesu a bolu babana tauna lawa Galiligei.’

⁶⁰ Tamogi Pita i pa, ‘Tulau, am baha anona a winugoniniyeya!’ Yohola i ibaabani ma amaka

kamkam olotona i tou. ⁶¹ Ma Guyau i luhagawileya po Pita i gagaleya po Guyau a baha Pita nugonei i gegae naka geka pite i baheya i pa, ‘Uguwei apega kamkam olotona ina tou a sigana mala tonuga una bowiyeu.’ ⁶² Noka apoma i hopu hau uputa po nugenugona pouhi i tutou halenehi.

*Yesu hi libahibahi
(Matiu 26.59-68; Maki 14.55-65)*

⁶³ Tu wigawiya Yesu hi womomohi ma hi pali-paliguyoguyougeya po hi ilawi. ⁶⁴ Gasi matana hi humahi ma hi lubayadeya hi pa, ‘Una wipiko, iyai noka i launim?’ ⁶⁵ Ma baha apapoe galenahi tapuhi po tapuhi ugolihiyei hi palipalitepani.

⁶⁶ Malitomtom hougana tu wiwogatala po tu witalaguyaba babadahi po lugagayo tanitaniwagahi hi’mtuboina. Ma Yesu hi niyeya hau ani wiwogatala numana po hi pa, ⁶⁷ ‘Inapa tam Besinana lawana yaka una paliweliyai.’

Ma tauna i baha ugolihi i pa, ‘Inapa a paliwelemi yaka apega u baha ona kawamoineya. ⁶⁸ Ma inapa a lubayademi yaka apega u baha ona wimiheya. ⁶⁹ Tamogi amalai ma i wawala po i nenaapo Lawa Moinau Yaubada manimaninina u awala hinebawana a tugutugula.’

⁷⁰ Ma atapuhi hi pa, ‘Heki, tam Yaubada Natuna, bo?’

Ma tauna i pa, ‘Taumi tuawami o baheya naka tau Yaubada Natuna.’

⁷¹ Ma tuawahih i pa, ‘Awai binei tu wigouna ta bibiheya? Amaka tauna i wigou meya po a baha gamonei he hopuhopu.’

23

*Yesu Pilato u matana i luhetala
(Matiu 27.1-2, 11-14; Maki 15.1-5; Yoni 18.28-38)*

¹ Apoma bolu atapuhi hi welutowolo po Yesu hi niyeya Pilato u naona. ² Ma hi tugudu po hi igouya hi pa, ‘Geka lawana ata lawa e itahaya powahi ma to tuhagaya. Lawa i palipaliwelehi ipa ega Sisa ugolina takisi hina huhouna po gasi i bahena meya i pa tauna Besinana lawana po wasawasa.’

³ Ma Pilato Yesu i lubayadeya i pa, ‘Tam mi Yudeya hai wasawasa, bo?’

Ma Yesu i pa, ‘Tam am baha naka pite.’

⁴ Ma Pilato tu witalaguyaba babadahi po bolu ugolihi i baha i pa, ‘Geka lawana ega a powa awai ata tuhagaya.’

⁵ Tamogi tauhi hi baha higihigili hi pa, ‘A wiatatiyanagei lawa u hayahi wogalahi e talatala iwawali, Yudeya tupona atapuna u hinena. U Galili i wawala i nei po amalai geka hosi.’

Pilato Yesu i himila niyeya Heloda ugolina

⁶ Hougana Pilato geka bahana i noonoli po i lubayada i pa, ‘Geka lawana lawa Galiligei?’

⁷ Ma i tuhagaya naka Yesu tauna Heloda tupo i gagalena iteteya ugolinei i nei. Ega yaka i himili po i nae Heloda ugolina, babana noka hougana u Yelusalem i mamae.

⁸ Heloda Yesu i gagaleya po nugonugona i kaoha duma babana houga i dao tuwegana i nonoli po gasi ipa ina galeya. Matababana a luhogala ipa Yesu a manini ina wogeleteya po ina galeya.

⁹ Ega yaka Heloda Yesu i lubabayadlena dumaya ma a lubayadahi Yesu ega ita wimihehi. ¹⁰ Tu

witalaguyaba babadahi po lugagayo tanitaniwagahi hi towolo gae po Yesu hi wigou kadidiliyeya. ¹¹ Heloda a tu wigawiya mitehi Yesu hi galena hopuhopuneya po hi paliguyoguyougeya, po luilui daodaona po dewadewana hi wioteni ma hi himila meya po i gunawileya Pilato ugolina. ¹² Noka iyetana ugolina Heloda ma Pilato hi witulana. Ma lolowa geka dewana eega ma hi gawiyena mehi.

*Luhetala i wihimilana Yesu ina hilage
(Matiu 27.15-26; Maki 15.6-15; Yoni 18.39-19.16)*

¹³ Pilato apoma tu witalaguyaba babadahi po tu tahatahaya po lawa i otugehi po hi'mboina. ¹⁴ Ma ugolihi i baha i pa, ‘Geka lawana o neiyai ugoliu po o pa lawa i itahaya powahi. Ma amalai u matami awai bihiyei o igouya a lauwilewileya po ega a powa awai ata tuhagaya. ¹⁵ Ma gasi Heloda ega Yesu a powa awai ita tuhagaya yaka i himila meya ugoliu. Geka lawana ega awai ita dewa powaya po apo binei ma ina hilage. ¹⁶ Ugolinei ma apo a baha po hina kodikodili ma a wohaleya po ina nae.’ ^[17] Bolima emosi po emosi Welulagona tolehana ugolina hau numa panipani iyai lawa hi inagani he baha po Pilato e wohaleya.]

¹⁸ Tamogi lawa atapuhi hi otu gogona hi pa, ‘Geka lawana una uni ma nugenugoiyai Balaba una wohaleya.’ ¹⁹ (Balaba tauna meyagai baneina u hinena wogalahi i wiwawali po omunugo binei hau numa panipani i mamae.)

²⁰ Pilato nugenugona ipa Yesu ina wohaleya yaka bolu ugolihi i baha meme. ²¹ Tamogi tauhi hi

otu gunawilana ugolihi hi pa, ‘Una witakeya! Una witakeya!’

²² Ma ugolihi Pilato a baha i witonugaya i pa, ‘Ma powa awai i dewaya? Ega a powa awai ata tuhagaya po apo binei ma ina hilage.’

²³ Tamogi tauhi ponahi i lata ma hi ototu gawa-gawata ipa Yesu ina witakeya po hai wirototu i wiponawogogeya. ²⁴ Ega yaka Pilato a luhetala i wihimilana naka Yesu apo lawa hai nugotuhu ina wotagoya. ²⁵ Ma lawana wogalahi po omunugo binei hau numa panipani hi tutuguduya hi laupaliyeya ipa ina wohaleya. Ma Yesu i palihaleya lawa hai nugotuhu ina wotagoya.

Yesu hi tutulawiteya hau ani take

(Matiu 27.32-44; Maki 15.21-32; Yoni 19.17-27)

²⁶ Tu wigawiya Yesu hi witahaya laweneya po hi niniyeya ma lawa Sailinagei gowana Simona meyagai u uputa ugolina i mamae i nei i luilui meyagai baneina u hinena. Tauna ani take mayouna u awalana hi houni ma hi dewaya po Yesu mulinei i awawalaniyeya. ²⁷ Lawa boluna baneina Yesu hi wootagoniyeya po u hayahi wi-wine gehouhi hi tutou ma hi lauhiyawa. ²⁸ Ma Yesu i luhagawileya po ugolihi i baha i pa, ‘Wawine mi Yelusalemgena, ega biugei ona tutou. Tamogi taumi bimiyei po natunatumi bihiyei ona tutou. ²⁹ Matababana iyeta e nenei apo lawa hina pa, “Wiwine alinawa po ega hita inatuna po ega hita igugu tauhi tu kaoha.” ³⁰ Apoma, “Apo lawa hina tugudu po oya baneihi ugolihi hina baha hina pa, ‘Ona guli po ona lutataiyai.’

Ma oya habuluhi ugolihi hina pa,
 ‘Ona guluwiyai.’ ”

³¹ Matababana inapa ginouli geka pite mayau a wiidaidaga hougana ma hina dewaya, apo mayau a poi hougana awai ina wawala?”

³² Ololoto luwaga tauhi tu dewaapapoe gasi hi witahaya lawena niyehi po ipa Yesu mitehi hina wihilagenihi. ³³ Dobu gowana Ununu Dobuna ugolina hi lugeleta po noka hosi Yesu hi witakeya po gasi tu dewaapapoehi luwaga; gehouna u awala hinebawana ma gehouna u awala kehana. ³⁴ Ma Yesu i pa, ‘Amau, una paligigilihi babana awai he dewadewaya ega hita hanapugueya.’ Ma tu wigawiyahi u hayahi a kaleko hi wikibugehi po hi tamihi.

³⁵ Lawa hi towolo ma hi ihalu ma mi Yudeya hai tu tahaya Yesu hi palipaliguyoguyougeya hi pa, ‘Lawa gehouhi i wiluyagohanihi. Ma inapa tauna Yaubada a Besinana lawana yaka hapali ina wiluyagohana meya.’

³⁶ Tu wigawiyahi gasi hi paliguyoguyougeya po hi gae ugolina po wine waitululuwana hi iyoyogi.

³⁷ Ma hi pa, ‘Inapa tam mi Yudeya hai wasawasa yaka una wiluyagohana mem.’

³⁸ Ma geka bahahi ani take u tepana hi gilumihi hi pa:

GEKA MI YUDEYA HAI WASAWASA

³⁹ Tu dewaapapoena emosi i taketake Yesu i paliapapoeya i pa, ‘Moina tam Besinana lawana? Tam po tiyai una wiluyagohanita.’

⁴⁰ Tamogi tulanana gehounana i lahaya i pa, ‘Yaubada ega uta lowogeya, bo? Wimihana tauta ta wiwaya emosina gasi tauna e wiwaya. ⁴¹ Tauta

ata apapoe mihana ta laidumaluya ma tamogi
geka lawana ega awai ita dewa powaya.'

⁴² Ma i baha Yesu ugolina i pa, 'Yesu, am wiwasawa una iwaawali una nugotuhuwe.'

⁴³ Ma Yesu i baha lawana ugolina i pa, 'A baha
duma ugolim, amalai apo tam miteu meyagai
gegena ugolina ta mae.'

Yesu i hilage

(Matiu 27.45-56; Maki 15.33-41; Yoni 19.28-30)

⁴⁴ Iyeta i lautipolini ma kabudala lalana i wohouni po tupo atapuna i uguguwi a sigana kabudalana i hopu po ibiga i lutipolini. ⁴⁵ Ma numa dalabu baneina u hinena kaleko baneina i taketake i gunalolo luwageya. ⁴⁶ Apoma Yesu ponana i lata ma i pa, 'Amau, u nimam alugou a huhouni.' Geka bahana i baheya ma yautuna i kokoe po i hilage.

⁴⁷ Tu wigawiya tu galena itetehi awai i waawala i gagaleya po Yaubada i huneya i pa, 'Moina dumana tauna lawa dumadumaluna.' ⁴⁸ Noka hosi bolu hi'mtuboina po dewa i waawala hi ihalugeya. Ma hougana awai i waawala ma hi gagaleya po a nugowiyuwahi hi gunawilehi hai u numa. ⁴⁹ Yesu tu hanapugena dumana po wiwine u Galili ma hi wotago po hi nenei uheiya hi towolo ma hi ihalu.

Yesu hau kokowaga hi houni

(Matiu 27.57-61; Maki 15.42-47; Yoni 19.38-42)

⁵⁰ Lawa gehouna gowana Yosepa Alimatiyagei Yudeya u tupona. Tauna tu wiwogatala gehouna.

Tauna lawa wodewadewana po a dewa hi dumalu. ⁵¹ Hawena tauna tu wogatala gehouna tamogi hai wiwogatala po awai hi dewadewaya ega ita kaoheya. Ma Yaubada anani taniwaga i ottoni. ⁵² Geka tauna lawana i nae Pilato ugolina po Yesu hinina i lupaliyeya ipa ina weleya. ⁵³ Apoma hau ani take ma i telehopuneya po kokowaga kalekonei i humaya ma hau kokowaga i houni. Kokowagana naka tapatapana hi hedali po i lui ma yohola ega hita houneya. ⁵⁴ Noka iyetana naka wononogo iyetana po ega daona ma apo dalabu ina wawala.

⁵⁵ Wiwinehi u Galili ma Yesu hi wotagoya po hi nenei Yosepa mitehi hi nae kokowagana ugolina po iyowai Yesu i ienoya hi galeya. ⁵⁶ Apoma hi gunawilehi hai u numa po Yesu hinina binei wakatu po dadi dimudimumuhi hi wononogo. Ma hau dalabu hi wiyagohina mei hai lugagayo i bahebaheya pite.

24

Yesu i towolo meme

(Matiu 28.1-10; Maki 16.1-8; Yoni 20.1-10)

¹ Ma gaogao a iyeta tahatahayana ugolina malatomtom kikeina wiwinehi hai dadi hi woononogogehi hi tama po hi nae hau kokowaga.

² Gaimagei kokowaga matetana hi lautomgeya naka hi builena niyeya uheiya po i mamae ma hi geleta. ³ Tamogi hi luilui hougana Guyau Yesu hinina ega hita tuhagaya. ⁴ Geka hi winugoniniyeya po hi towotowolo ma mala emosi ma lawa luwaga hai kaleko namanamalihi u liyaliyahi hi lugeletehi. ⁵ Ma wiwinehi matouta i

wihogohi po hi kulukululu hau hipuli ma lawahi hi baha hi pa, ‘Iyowai po lawa hilahilagehi hai ani mae ugolina lawa lauyagohanana o bibiheya? ⁶ Yesu ega geka hosi. Yaubada amaka i witowolo meya. Yohola tauna u Galili ma awai ugolimi i bahebaheya ona nugotuhuya. ⁷ Tauna i pa, “Lawa Moinau apo tu apapoe lawahi u nimahi hina houniu po hina witakeu po iyeta witonugana ugolina a towolo meme.” , ⁸ Apoma wiwinehi geka a bahahi nugohiyei i gae.

⁹ Ma kokowagei hi gunagunawilehi geka ginoulihi atapuhi Yesu a hewahewali magouhi ¹¹ hi paliwelehi po gasi iyawoi mitehi hi mamae atapuhi hi paliwelehi. ¹⁰ Wiwinehi naka Maliya Magadala po Yowana po Maliya Yamesa hinana. Tauhi wiwine gehouhi mitehi geka hi wipaliweleneya tu wituwetuwega ugolihi. ¹¹ Tamogi wiwinehi awai hi bahebahehi tu wituwetuwegahi ugolihi naka mei dedede yababayaba po ega hita kawamoinehi. ¹² Ma Pita i towolo po i wibulibulili po i nae hau kokowaga po i lukululugeya po i gagalena naka kaleko awa i galehi ma ega awai gehouna. Apoma awai i waawala i nugenugotuhugeya ma i nae a u numa.

*Yesu tu wotagona hi nenaue u Emeusa ma ugolihi
i lugeleteya*
(Maki 16.12-13)

¹³ Noka iyetana emosina ugolina Yesu tu wotagona luwaga hi nenaue u Emeusa. Meyagai gehouna u Yelusalem ma ta nenaue mawana a dao kabudala gaogaohi luwaga. ¹⁴ Ma hai luwagahi Yesu binei hi dedede, ¹⁵ po hi lauwilewilena mehi ginouli

awai hi noonolihi ma Yesu i tulatuhi po mitehi hi nenegogona. ¹⁶ Tamogi hi galeya ma ega hita galena tuhagaya.

¹⁷ Ma Yesu i baha nae ugolihi i pa, ‘Ami luwagahi ami nae ugolina awai o ibaabaniyeya?’

Tauhi hi tutowolo po a nugodubuhi hi kulukulu. ¹⁸ Ma gehouna gowana Kilopa i lubayada i pa, ‘Tam tu witoumana u Yelusalem? Moina tuawa hotam awai hi waawala geka iyetahi ta nenehalehi ugolihi ega uta hanapugehi?’

¹⁹ Ma Yesu i lubayada i pa, ‘Ginouli awai?’

Ma tauhi hi pa, ‘Awai i waawala Yesu Nasale-tagei ugolina. Tauna Yaubada a tu bahapiko. Ginouli atapuhi Yaubada po lawa u matahi i dewadewahi po i bahebahehi naka hi manini duma. ²⁰ I tu witalaguyaba babadahi po i tu tahaya luhetala a wihimilana hilage ubeina ugolina po hau ani take hi tutulawiteya. ²¹ Ma tiyai a witumaganiyai to iotonana to pa tauna apo Isalaela hau panipani ma ina lupena haleiyai. Ee, ma gasi baha gehouna naka geka dewahi hi wawala po i nenei naka amalai iyeta witonugana. ²² I bolu u hinena wiwine gehouhi hi ligohogoholiyai. Tauhi malatomtom kikeina hi nae hau kokowaga ²³ tamogi Yesu hinina ega hita tuhagaya. Ma hi gunawilehi po hi pa Yaubada a tu winoyanoya u matahi hi lugletehi po wiwinehi ugolihi hi baha nae naka Yesu e lauyagohana. ²⁴ Ma i lawa gehouhi hi nae kokowaga ugolina po wiwinehi awai hi bahebaheya naka pitenana hi galeya. Tamogi Yesu ega hita galeya.’

²⁵ Apoma Yesu i baha ugolihi i pa, ‘Nugote taumi tu winugoneina. Ginouli atapuhi tu bahapiko hi bahebahehi o winugoguluwihi po ega ota witumaganehi. ²⁶ Ma o hanapugena dumaya naka Besinana lawana ipa geka wiywahi ina wialonihi ma apoma a wiwasawasa ugolina ina lui.’ ²⁷ Yaubada a Buka u hinena awai atapuna Yesu binei i bahebaheya naka ugolihi i deede imahiyeya. Mose a giluma ugolina i waawala i nei po tu bahapiko hai giluma atapuhi i wikkokowihi.

²⁸ Meyageina hi neneae ugolina hi tutuliyaliyani ma Yesu galenana mei ina nenehalehi. ²⁹ Ma hi talagagali hi pa, ‘Tam miteiyai ta nae babana amaka aibiga ma dobu e uguguwi.’ Ega yaka i lui po mitehi hi mae.

³⁰ Am hougana lawahi mitehi hau ani am hi tugula ma palawa i waya po i wimaamala ma i tomuya po i welehi. ³¹ Apoma matahi hi gunagadali po hi gagalena tuhagaya ma u matahi i luyababeya. ³² Ma hai luwaga hi ibaabani hi pa, ‘Hei, tauna Yesu, yaka ugolita i ibaabani ma Yaubada a Buka i deede imahiyeya hau tahaya naka mei mayau ina alalata u nugonugota.’

³³ Mala emosi ma hi wotowolo po hi gunawillehi Yelusalem. Noka hosi Yesu a hewahewali magouhi 11 tu wotago gehouhi mitehi hi’mboina po hi mamae ma hi tuhagahi. ³⁴ Hai megogona u hinena hi ibaabani hi pa, ‘Guyau moina dumana i towolo meme po Simona ugolina i lugeleteya.’ ³⁵ Apoma lawahi luwaga u tahaya awai i waawala hai lawa hi paliwelehi. Ma iyowai palawa omto-mutomuna ugolina ma Guyau hi gagalena tuhagaya gasi hi paliwelehi.

*Yesu a hewahewali ugolihi i lugeleteya
(Matiu 28.16-20; Maki 16.14-18; Yoni 20.19-23;
Bagibagi 1.6-8)*

³⁶ Lawahi luwaga geka ginoulihi hai lawa hi palipaliwelehi ma Guyau u hayahi i lugeleteya po i towotowolo, ma i baha ugolihi i pa, ‘Nugodumola ina mamae ugolimi.’

³⁷ Ma tauhi hi goholihi po hi matouta ma hai nugotuhu hi pa alugo hita gagaleya. ³⁸ Ma tauna i baha nae ugolihi i pa, ‘Awai binei nugenugomi he ipilipili po gasi awai binei o launugoluwaluwaga? ³⁹ Nimau po aeu ona galehi naka tau moina hotau. Ona wogou po ona galeu babana alugo ega uyogona po ega geyamina po mei tau o gagaleu.’

⁴⁰ Geka i baheya po i kokoe ma nimana po aena i wogeletehi tauhi ugolihi. ⁴¹ Ma kaoha po winugonugotuhu i lihogohi po awai i bahebahehi yohola ega hita kawamoinehi ma i lubayadehi i pa, ‘Aniani awai geka hosi he mamae?’ ⁴² Ega yaka iyana apapuna tupona hi weleya, ⁴³ ma i waya po u matahi ma i ani.

⁴⁴ Apoma ugolihi i baha i pa, ‘Yohola taumi miteu ma geka ginoulihi tauhi a palipaliwelemi. Ginouli atapuhi biugei ma hi gilugilumihi Mose a buka ugolihi po tu bahapiko hai buka ugolihi po gasi Sam ugolina ipa ina limoineya.’

⁴⁵ Apoma Yaubada a Buka u hinena bahahi anohi u nugenugohi i liyayahihi. ⁴⁶ Ma i baha i pa, ‘Geka pite hi gilumi hi pa, Besinana lawana apo hinina ina wiyuwa po ina hilage ma iyeta witonugana ugolina ina towolo meme. ⁴⁷ Ma gasi hi bahebaheya gowanei nugobui po paligilahi hina guguyeya tupo atapuna, u Yelusalem ma i

wawala po i nena. ⁴⁸ Geka ginoulihi anohi taumi tu limoinehi. ⁴⁹ Ma Amau awai i palipaliwituma-ganemi tau apo a himila neiyai ugolimi. Tamogi taumi meyagai baneina u hinena ona iotonana a sigana wipoya moyanei ina hopu mai ugolimi.'

*Yesu i gae hau yada
(Maki 16.19-20; Bagibagi 1.9-11)*

⁵⁰ Apoma i weluwinihi po hi hopu u uputa po hi nena naka u Betani hai siga. Ma nimana i wohepahi po i kawaidewedewehi. ⁵¹ A kawaide-wadewa u hinena i wotowolo po i gae hau yada. ⁵² Ma tauhi hi wotalagiyeya po i kokoe ma hi gunawilehi u Yelusalem a nugokaohahi. ⁵³ Ma houga daodaona numa dalabu baneina u hinena Yaubada hi maamali.

**YAUBADA A WOGATALA WOUNA
The New Testament in the Tawala language of Papua
New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Tawala long Niugini

copyright © 1985, 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc. and Bible Society of Papua New Guinea

Language: Tawala

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Text © 1985, 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.; 2014 print edition © Bible Society of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-06-24

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 9 Oct 2020

03dd8e7f-64f4-5464-abd5-5e08202f0f29